

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

109. LETNIK / APRIL 2004 / 700 SIT

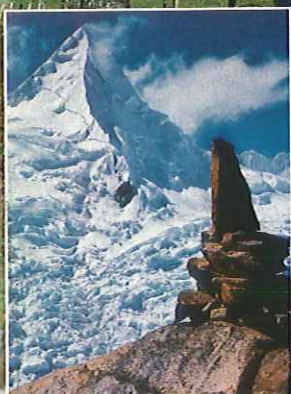
4

Nagradni izbor najdvatisočaka

Alpamayo

Gorske kmetije

Fran Orožen

Stopnice v nebo ...

S sončnega pašnika med drevje ... smreke zamenjajo bukke ... po melišču in mimo macesnov ... skala in sneženi žleb ... vrh.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLIŠE!

Včasih moramo prav do najvišje točke, da se svet razprostere pod nogami.

Dругič je dovolj že sprehod in pogled na bele vrhove od daleč.

Različni cilji, različna obutev – za vse nadmorske višine.

MEINDL

Bridgedale

air
REVOLUTION[®]
by Meindl

SERIJA VODOODPORNIH (GORE-TEX[®]) MODELOV Z VEČJO PAROPROPUSTNOSTJO IN IZBOLJŠANIM ZRAČENJEM.

Softline
von Meindl

SERIJA IZREDNO LAHKIH POHODNIH ČEVLJEV, KI SE ODLIKUJEJO Z VODOODPORNOSTJO (GORE-TEX[®]), UDOBJEM IN TRPEŽNOSTJO.

TRIGLAVSKI NARODNI PARK
NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU OBUČI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

MEINDL

AIR REVOLUTION LOW

Športni čevlji za vsakdnevno rabo in rekreacijo.

WEEKENDER
Rekreativne tehnične nogavice.

MEINDL

SOFTLINE LITE

Izredno lahki pohodniški čevlji za lažje ture.

A.T. LEISURE
Lahke tehnične pohodniške nogavice.

MEINDL

AIR REVOLUTION 2.0

Pohodniški čevlji z izboljšano paropropustnostjo.

GTX TRAIL
Večfunkcionalne tehnične nogavice.

MEINDL

ISLAND PRO

Klasični pohodniški čevlji tudi za zahtevnejše ture.

LIGHT HIKER
Tehnične pohodniške nogavice z vlakni CoolMax[®].

MEINDL

AIR REVOLUTION 7.0 PRO

Gorniški čevlji, primerni tudi za zimske ture.

GTX SUMMIT
Tehnične nogavice za ekstremne razmere.

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK
TOMAS SPORT [City Park, Čopova, Mestni trg]
HERVIS [Vič, City Park]
ELAN [Rudnik]
ANNAPURNA WAY

Škofja Loka: ELAN

Kranj: ELAN
HERVIS

Bled: KOALA SPORT

Begunje: ELAN

Kranjska Gora: KEJŽAR

Trbovlje: BOGO ŠPORT

Kamnik: ELAN

Celje: HERVIS

Maribor: HERVIS

Novo mesto: HERVIS

Nova Gorica: ELAN

Kobarid: SPORTLAND

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

VSE TRGOVINE

ELAN
HERVIS
SPORT 2000
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN Ljubljana: POHODNIK
ANNAPURNA WAY

Kranjska Gora: KEJŽAR

Kobarid: SPORTLAND

Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL in BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,
julija kot dvojna številka.

Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič –

Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Štritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

Lektoriranje:

Katarina Minatti, Tinka Kos,

Mojca Volkar

Oblikovanje: Jurij Kočbek

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.

Tisk: DELO tiskarna, d. d.

Naklada: 5100 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
natisnjene in po elektronskem mediju na naslov
uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih
prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt
pri Albanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT,
50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT.
Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite
tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez
soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo
si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajšanja povzemanja ali delnega objavljanja
nenarocenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Fotografija na naslovnici:

Odšli so. Šentviška planota

Marjan Bradeško

SKUPINSKA SLIKA Z GOSPO

Z Evropo, namreč. Za 1. maj se bomo slovenski planinci povzpeli na vrhove gora in mahali z zastavami v pozdrav združitvi s to staro gospo. Kot smo nekoč pozdravljali 1. maj z »delu čast in oblast«, bomo zdaj nazdravljali objemu Evrope, morda celo peli ode radosti. Nas bo kaj ostalo, oziroma nas bo sploh kaj videti v naročju te velike matrone? Bo v tem srečanju kaj več vsebine, kot je je bilo v nekdanji prvomajski retoriki?

Najbolj je odvisno od nas samih; ali vsebina našega nahrbtnika - »kos kruha in pol klobase« - odraža tudi velikost našega obzorja ali pa dosega kaj več. Gre namreč tudi za obzorje duha. Na srečo imamo slovenski planinci evropsko tradicijo, evropsko zgodovino in evropske dosežke, pa tudi naša ustava (statut) in vodila, ki naj usmerjajo našo dejavnost, so povsem evropska. Morda je le drža nas samih kot pomembnega dela civilne družbe nekoliko šibka, negotova, še vedno nekako v strahu pred veliko politiko. Premalo se zavedamo, da politiko vodi predvsem kapital in ne skrb »za narodov blagor« in da moramo predvsem mi zahtevati od politike, da se vsaj v gorskem svetu ravna po načelih planinskih organizacij in ne narobe. Ob tem, ko kapital - čeprav le površno maskiran v demokracijo - grabi po najlepših koticah Triglavskega narodnega parka, mi le tiho jecljamo, da se ne bi zamerili politiki. Če je sam TNP bolj tiho, je razumljivo, saj ga delodajalec - država - lahko v trenutku pošlje na cesto - najprej direktorja.

Mi pa smo amaterska, toda republiška strokovna športna organizacija, torej najpomembnejši glas za varstvo gorskega sveta in Sloveniji smo dolžni ohraniti njen gorski svet. Slovincem smo tudi dolžni omogočiti hojo in bivanje v gorah, posebno še v visokogorju - seveda v skladu s prej omenjenim varovanjem gorske narave. V tem so vštete kočje, pota in varnost. Pod pojmom varnost je vzgoja planincev, predvsem mladine, vzgoja vodnikov vseh kategorij in organizacija reševanja, če gre vseeno kaj narobe. Pri tem nam mora država pomagati, saj s tem pomaga lastnim državljanom, ki jo vzdržujejo in plačujejo. Zavest, da delamo v korist državljanov in dežele, je temelj naše samozavesti in s tem družbene moči. Tudi Gorsko reševalno službo smo planinci ustanovili sami, a za vse, ki pomoč potrebujejo. Vrhunski alpinizem je izraz moči našega planinstva in predvsem dosežki v Himalaji nas uvrščajo v svetovni, ne le evropski vrh. Žal pa prav planinci niti malo ne podpiramo tega, ali - povedano naravnost - niti stotina, kaj šele tolarja ne dajemo iz članarine za vrhunski alpinizem. Nasprotno, celo denarja, ki ga prav za odprave v Himalajo namenja država, odtegnemo za delo pisarne več kot desetino, medtem pa izključno iz članarine damo dvakrat toliko denarja, kot država himalajcem, za neke regijske meddruštvene odbore, povsem neevropsko organizacijsko obliko, fosilni ostanek samoupravljanja. Živimo nekoliko ponarejeno - na papirju drugače kot v resnici. Gorske reševalce preveč skrbi, kdo bo plačal akcije. To mora urediti država, reševalci pa morajo dobiti povrnjene materialne stroške za akcije in vzgojo. In naj pri tem ne pozabljajo alpinistov - brez njih jih ni, namreč gorskih reševalcev.

Zastave na vrhovih naj bodo znak dostojnega in Evropi enakovrednega partnerja, ne pa le kosi minljivega blaga v vetru.

Tone Škarja

AKTUALNA TEMA 4-17

Stičišča poti - srečevanje kmetijstva, turizma in predvsem ljudi6

Marjan Bradeško

Pri Francu v Kneških Ravnah9

Na vrhu sveta

Dario Cortese

Kaj pravijo prebivalci gorskih kmetij?12

Marjan Bradeško

Mimo Gregorca V Robeh14

Z Vojskarske planote v zeleno cvetečo Trebušo

Rafael Terpin

PLANINSTVO 18-31

Odsevi začetkov planinstva v današnjem času18

O Franu Orožnu (1853-1912)

Milan Orožen Adamič

Ob 150-letnici rojstva Frana Orožna22

Govor predsednika PZS Franca Ekarja

15. novembra 2003 v Laškem

Triglavski TV-teden pred četrto stoletja23

25 let prvega TV-prenosa z vrha Triglava

26. avgusta 1978

Janez Kavar

Zakaj ne na vrh?27

Tolikokrat premlevano vprašanje gornika

Jana Remic

Srečanje na Velikem Javorniku29

Sneg, mraz ter dva medveda, da o strahu

in piščalki ne govorimo

Andreja Erdlen

Z mobilom v gore31

Če signal ni dovolj močan, se da poslati vsaj SMS

Andrej Mastnak

NAJDTVISOČAK SLOVENSКИH GORA 32-33

KOČE 34-35

Dom na Lubniku34

Se vam l'ub' na Lubnik?

Andraž Poljanec

ŽIVLJENJE GORA 36-39

Vloga hoje v gore na zavarovanih območjih narave36

Razmerje med pohodništvom in varstvom narave pred novim rojstnim dnevom TNP

Martin Šolar

GORSKI VELIKANI 40-43

Alpamayo (5947 m)40

Andski ledeni kristal

Tine Mihelič

ALPINIZEM 44-47

Kratka zgodba o Deželni odpravi Karakorum 200344

To se lahko zgodi samo v Trstu

Dušan Jelinčič

NAŠA SMER 48-50

Kanja v Lijaku 48

Vročje primorsko »pretegovanje« sredi pomladi

Silvij Morojna

NOVICE IZ VERTIKALE 51-53

PISMA BRALCEV 54-55

LITERATURA 55-56

NOVICE IN OBVESTILA 56-63

KAKO POZNAMO NAŠE GORE? 63

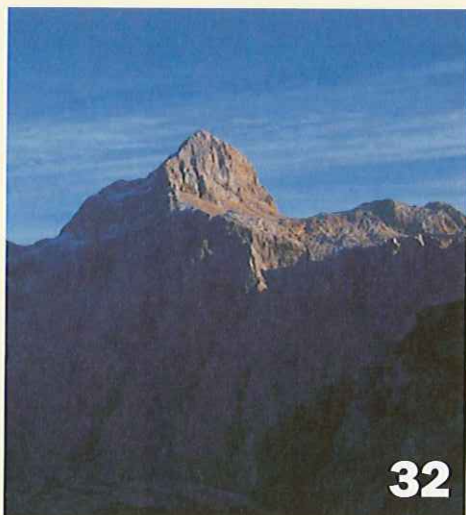
Alpamayo in Quitaraju 🏔️ Andrej Stritar

40

Alpamayo

Daljnjega leta 1966 je nemška revija Alpinismus razpisala anketo, ki naj bi razglasila »najlepšo goro na svetu«. Odziv je bil velik, zato je imel rezultat precejšnjo verodostojnost. Anketa je za gorsko »miss universum« ustoličila perujski ledeni kristal Alpamayo. Ta zveneči prilastek je goro povzdignil med znamenite in od takrat ni andinista, ki ne bi sanjal o njej.

32

Najdvatisočak slovenskih gora

Nagradno žrebanje
 Vam je kaka gora posebno pri srcu?
 Se vam zdi lepša od vseh drugih?
 Poskusimo najti te lepote!

Življenje se vrača. Torka pod Ratitovcem

4

Gorske kmetije

Tisti, ki zahajamo v gore, se z gorskimi kmetijami srečujemo na precej idiličen način. Pozdravijo nas skromne ali moškočne, lesene ali zidane, nekje visoko gori v pobočju, sredi zelenega travnika, obdanega s temnimi smrekami ali rumenečimi macesni. V nevihti nam dajo zavetje, v vročini se odžejamo iz pipe pri koritu, ko smo lačni, nam domači narežejo dišeče salame, v mrazu se pogrejemo za kmečko pečjo – vedno pa tudi malce pokramljamo.

Gorske kmetije

Raztresene kmetije nad Lučami, zadaj Raduha Marjan Bradeško

Stičišča poti – srečevanje kmetijstva, turizma in predvsem ljudi

✍ in 📷 Marjan Bradeško

Tisti, ki zahajamo v gore, se z gorskimi kmetijami srečujemo na precej idiličen način. Pozdravijo nas skromne ali mogočne, lesene ali zidane, nekje visoko gori v pobočju, sredi zelene travnika, obdanega s temnimi smrekami ali rumenečimi macesni. V nevihti nam dajo zavetje, v vročini se odžejamo iz pipe pri koritu, ko smo lačni, nam domači narežejo dišeče salame, v mrazu se pogrejemo za kmečko pečjo – vedno pa tudi malce pokramljamo. Tudi o tem, kako prebivalci, ki so na kmetiji stalno, vidijo svoje življenje. Precej drugače kot mi, ki smo pri njih le bežni obiskovalci.

Te kmetije ležijo raztresene po vsem goratem predelu Slovenije; več jih je na južnih predgorjih in sončnih pobočjih vseh naših gorstev – Banjšice, Trnovski gozd, Idrijsko, Cerkljansko in Škofjeloško pogorje, strmine nad Soško dolino, pobočja in planote nad Gorenjsko, pa ob Kara-

vankah in Kamniško-Savinjskih Alpah tja do Pohorja. Tudi na oni strani zdaj že izginjajoče meje se obdelana zemlja zajeda visoko pod vrhove ali senčne stene: pod Matajurjem, v Rezi-ji, v senci karavanskih slemen, pod Peco ... Seveda strmine in težja dostopnost opredelijo za gorsko še kakšno kmetijo iz na videz pohlevnejšega sveta, denimo tudi iz Notranjske. Sam sem na taki kmetiji živel četrto stoletje. Ni bila gorska, imela pa je vse značilnosti le-te: strme bregove, na katerih strojna košnja ni bila možna, skromne njivice, težko dostopnost, slabo oskrbo z električno energijo. Res, bilo je idilično, pa vendarle pogosto težko, za današnje razmere že kar nerazumljivo. In verjetno je tako še marsikje v Sloveniji.

Evropski pogled na gorske kmetije

Spodbudno je, da o razvoju takih kmetij razmišljajo tudi na ravni oblasti. Evropski protokol Gorske kmetije, ki je bil podpisan leta 1994, kot splošni cilj navaja »ohranjanje in spodbujanje take kmetijske dejavnosti v goratem svetu, ki bo za okolje primerna in skladna ter bo dolgoročno zagotavljala bistveni prispevek za življenje.« Omenjeni protokol navaja vrsto smernic:

- ostajanje prebivalstva na svoji zemlji in ohranjanje trajnostnih gospodarskih dejavnosti; v Sloveniji je zelo veliko zapuščenih kmetij (o takem zapuščenem svetu pišemo tudi v prispevku Mimo Gregorca v Robeh), posledica miselnosti, ki je kmalu po vojni vse ljudstvo pognala v »fabrike«; želimo si lahko, da bi se življenje vrnilo v te zapuščene kraje, seveda v ustrezni obliki;
- zaščita življenjsko potrebnih naravnih podlag in preprečevanje naravnih nesreč; v Sloveniji se je svet marsikje zarastel, stare poti in steze so le še slutnja in oživljanje kmetijske ali druge dejavnosti zahteva korenite posege (o nekaterih vprašanih v zvezi s tem govorimo v prispevku o kmetiji v Kneških Ravnah);

Podorehi, visoko nad Knežico

- ohranjanje lepote in rekreacijske vrednosti naravne in podeželske krajine; ta točka nas zadnje čase najbolj skrbi – samo pomislimo na grozeče posege, ki jih nebrzdani kapital napoveduje v Triglavskem narodnem parku in v njegovem obrobju, na Krasu, primorskih goličavah (vetrne elektrarne);
- kultura v alpskem prostoru.

Kako vse zgornje doseči, je seveda zapleteno vprašanje. Če ostanemo pri omenjenem dokumentu, vidimo, da dajejo velik poudarek prav ustreznim spodbudam za razvijanje pridelovalnih metod in takih domačih pridelkov in izdelkov, ki bodo v sozvočju z naravo, za ustrezno živinorejo, pomoč pri trženju izdelkov iz gorskih skupnosti, enotno kmetijsko in gozdno gospodarstvo in ne nazadnje, za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer prebivalstva. Ko se oziramo na slovenske gorske kmetije, vidimo, da je slabša razvitost v primerjavi z državami, kot so Francija, Nemčija, Avstrija in Italija (posebno Južna Tirolska), lahko tudi prednost. Da pri razvoju ne bomo naredili enakih napak, kot so jih naredili tam. Zelo glasno bi lahko poudarjali visokodoneče evropske besede, kot so trajnostni razvoj, sonaravnost, genetska raznovrstnost. Mi to že imamo, le nekaj sredstev za ureditev in nadaljnji razvoj potrebujemo. Če se ozremo na spletne strani ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, lahko ob vprašanju: »Kaj vstop v Evropsko unijo pomeni za majhne gorske kmetije?« beremo optimističen odgovor: »Majhne gorske kmetije bodo po pristopu deležne veliko večje podpore države kot doslej. Pomembno se bodo zvišala plačila za območja s težjimi razmerami, gorske kmetije pa so tudi zelo primerne za preusmeritev in uvedbo različnih kmetijsko-okoljskih ukrepov. Veliko gorskih kmetij že prideluje hrano na trajnostni in sonaraven način. Z majhnimi prilagoditvami bodo lahko dobile za svoje kmetovanje tudi dodatne podpore. Prav s kmetijsko-okoljskimi ukrepi in v povezavi z neposredno prodajo in predelavo na domu se bodo te kmetije lahko v največji meri izognile konkurenčnim pritiskom, ki čakajo celotno agroživilstvo po pristopu. Ali se bo posamezna kmetija v novih razmerah ohranila, pa je težko soditi. To bo odvisno predvsem od namer in možnosti tistih, ki na

njej živijo in delajo. Z novimi ukrepi in novo politiko bo po pristopu država poskušala podpreti vse, ki bodo le pripravljeni ostati in kmetovati v tako težkih razmerah.«

Zanimiv primer, kako je z državno pomočjo dobesedno zaživelo gorsko podeželje, je opisan v publikaciji Pobude Evropske unije za razvoj podeželja, Izkušnja avstrijske Koroške (izdal Informacijski center Delegacije Evropske unije). V sosednjih Selah na Koroškem so namreč v sodelovanjem večine kmetov (pomembna postavka!) postavili klavnico in lesno-predelovalni obrat, oboje blizu njim in blizu kupcem. Pot od narave do kupca je kratka, to pa pomeni veliko prednost – čas se izraža v kakovosti pridelkov in izdelkov.

Turizem in gorske kmetije

Med dopolnilnimi dejavnostmi, ki lahko pomenijo preživetje oziroma boljše življenje za gorsko kmetijo, je vsekakor turizem. Tam, kjer ni drugih možnosti gospodarskega razvoja, lahko turizem preraste celo v glavno dejavnost. V Sloveniji se je znameniti kmečki turizem najbolj razširil v Zgornji Savinjski dolini, morda zaradi vpliva s sosednje strani meje. Seveda je danes turizem navzoč na marsikateri gorski oziroma hribovski kmetiji, pa vendar je mogoče storiti še marsikaj. Tak turizem namreč praviloma ni obremenjujoč za okolje, ker ni množičen (odmislimo »avtobusarske« kmečke turizme). Kmečki turizem tudi pomeni, da je pridelek oziroma izdelek take kmetije porabljen na kmetiji, torej ni vmesnih posrednikov – stvari so zato cenejše, vsekakor pa sveže in, če so sonaravno pridelane, tudi bolj zdrave, skratka, »bio«.

Obsežen dokument Strategija slovenskega turizma 2002-2006 (izdalo Ministrstvo za gozdarstvo, avtor Bogomir Kovač s sodelavci) že na naslovnici z Logarsko dolino nakazuje, kaj naj bi pravzaprav tržili. Idilo, neokrnjeno naravo. Tega je k sreči pri nas še dovolj. Seveda je od lepih besed o ohranjanju naravne in kulturne dediščine do izvedbe dolga in pogosto tudi mučna pot. Gorskim kmetijam v dokumentu ni namenjena posebna pozornost, vendar jih tako imenovani 3A/E/D-turizem neposredno naslavlja prek podeželskega turizma in turističnih

Vrhovi nad Sorško planino
Izpod Porezna

kmetij. Turizem 3A/E/D naj bi namreč združeval aktivne, akcijske in adrenalinske dejavnosti (3A), poudarjal ekološke, etnološke in etološke danosti (3E) in združeval turistično ponudbo na temelju doživetij, doživljajskih in domišljij-skih dejavnosti (3D). Skratka, takšna opredelitev turizma je namenjena mehkim, do okolja, naravnih vrednot in kulturne dediščine prijaznim oblikam turizma. In gorske kmetije so kot nalašč za to. Pri tem razvoju naj bi kmetom pomagala Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Kmetijsko-gozdarska zbornica.

Planinci in gorske kmetije

In kje lahko k ustreznemu razvoju gorskih kmetij pripomoremo ljubitelji narave – planinci, gorniki, ki nas pot v gore najpogosteje zane-se mimo, včasih pa nam je kmetija tudi končni cilj? Predvsem s spoštovanjem truda prebivalcev gorskih kmetij, s tem, da skrbimo za naravo, jo ohranjamo, vestno pazimo, da za seboj ne pu-

ščamo ne odpadkov ne sledi. Če pa bo za nami ostala dobra volja na gorski kmetiji, tega ne bo zameril prav nihče. Skozi odprta vrata gorskih kmetij bomo planinci radi stopali, ne le kot bežni gostje, pač pa kot obiskovalci, ki se bodo tam zadržali tudi dalj časa. Kmetije nam bodo pomenile izhodišče za vzpone na visoke vrhove, nanje se bomo po turi zadovoljni vračali – in tam nas bodo pričakali pristna hrana, zdrav počitek in klena beseda domačinov.

Predvsem pa bomo ljubitelji neokrnjene narave k razvoju gorskih kmetij in gorskega podeželja največ prispevali s svojo zavestjo – če se bomo pokončno uprli neupravičenim in škodljivim posegom v naravo, hkrati pa znali razumeti tudi človeka, ki na kmetiji živi. In če bodo obveljale besede iz strategije slovenskega turizma, ki poudarja predvsem obnovo obstoječih zmogljivosti in dvig njihove kakovosti brez nepotrebnih in ekološko spornih posegov, potem bo življenje na gorskih kmetijah ostalo oziroma v novih razmerah zadihalo z vsemi pljuči. ●

Pri Francu v Kneških Ravnah

Na vrhu sveta

✍ in 📷 Dario Cortese

Take kmetije, kot je Frančeva v Kneških Ravnah, ni na vsem svetu. So drugim gorskim kmetijam podobne domačije; ni jih malo, više v Alpah še več kot pri nas, ampak Frančeva kmetija je enkratna. Kot edina živahno živa in stalno naseljena domačija v vasi, ki je svoj čas štela več kot 50 prebivalcev, stoji 800 metrov visoko sredi grivastega sveta v širokem objemu (Žabiškega) Kuka, Vogla in Rodice. Ampak nadmorska višina še ne pove veliko, ker je kmetija z obeh strani obdana z divjino: zgoraj z gorsko, spodaj z graparsko. Tu se končujejo Alpe, tu se začena drug svet.

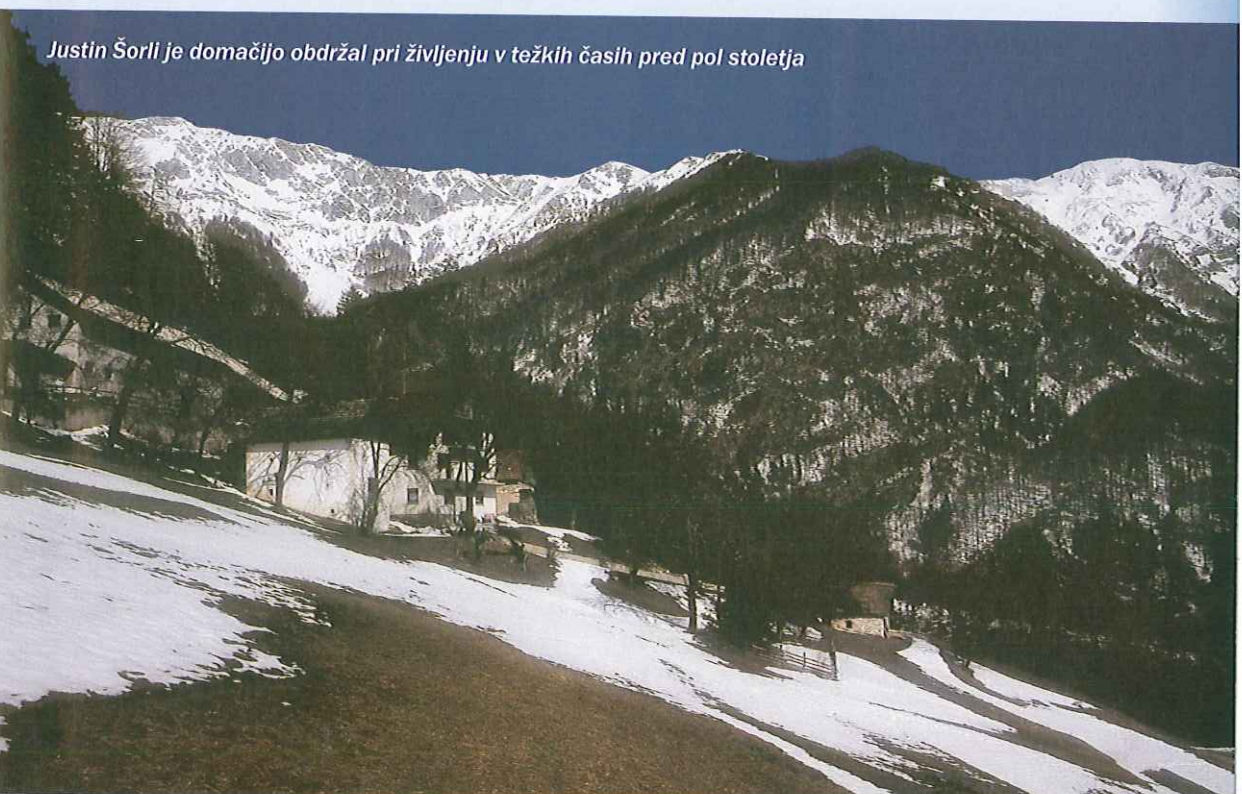
Poleg zraka mora vendarle biti tudi kruh

Iz Baške grape, nekoč je bila znana kot Baška dolina, drži iz Kneže v Kneške Ravne enajst kilo-

metrov dolga cesta. Slavko Šorli, ki z ženo gospodari na kmetiji, se je še pred nekaj leti vsak dan dvakrat spustil do Kneže in se dvignil nazaj v Ravne: zjutraj je peljal mleko v zbiralnico in sinova v šolo, popoldne se je odpeljal po otroka. Vsak dan, poleti, pozimi. Le med počitnicami enkrat manj. Sinova sta zrasla in sta zdaj skoraj na svojem, Slavko pa še vedno vozi mleko v dolino, zdaj le enkrat na dva dni. Ne več z lado karavan, ampak s terenskim vozilom. Dva odseka ceste sta asfaltirana. Nekatere stavbe domačije so obnovljene prav po starem; kovačija z mizarско delavnico in kašča sta kriti s škodlami, pajštva s slamo. Kar nekaj se je spremenilo, vendar ne vse na bolje, kot sem sicer desetletje po predhodnem obisku Raven pričakoval.

»Tokrat smo računali, da bo šlo samo navzgor,« pove Slavko o obdobju pred desetletjem, ko so v hlevu imeli celo nekaj več glav kot zdaj. »Zdaj pa vse skupaj že leta stagnira; tako kot na kmetije v dolini je tudi na gorske pritisnilo, samo še toliko bolj. Odkupna cena mleka je že skoraj 8 let enaka, cena mesa tudi. Stroški pa rastejo.

Justin Šorli je domačijo obdržal pri življenju v težkih časih pred pol stoletja

Po železnici do Podmelca: zveze iz Nove Gorice so preproste. Z novogoriške železniške postaje se lahko odpeljemo vsak dan ob 5.28 in pridemo v Podmelec ob 6.16. Vlak v nasprotni smeri odpelje iz Podmelca ob 17.57, med tednom pa še uro in pol prej.

Edini primerni vlak iz smeri Ljubljana-Jesenice med tednom je zgodnjejutranji, ki odhaja iz Ljubljane ob 4.40, z Jesenic pa ob 6.12. Na železniški postaji Podmelec izstopimo ob 7.23. Za vrnitev je primeren vlak, ki odhaja ob 16.10 iz Podmelca proti Jesenicam; tam je zveza za Ljubljano ob 17.33. Ob sobotah in nedeljah je za kolesarje zelo primeren vlak, ki odhaja iz Ljubljane ob 6.50. Ta je »direktni«, vendar se ne ustavi v Podmencu. Zato izstopimo v Podbrdu in se odpeljemo navzdol po Baški grapi do Kneže. Za vrnitev ujamemo omenjeni popoldanski vlak; da se še malo dlje peljemo, kar v bližnjem Mostu na Soči.

Za to kmetijo bi bil nujen gorski traktor, priključki bi morali biti vsi na pogon. Toda to so take številke ... Take investicije, niti če je 50-odstotno sofinancirana z »evropskimi« sredstvi, ne moremo pokriti, ker z dohodki, s temi odkupnimi cenami, ki so zdaj, to ni mogoče. Turizem? To je super, samo vse je povezano s financami. To je tisti začarani krog, ki se ga ne da pretrgati. Vse je lepo in prav, samo ko prideš do denarja, se konča. Kredite sem že preizkusil; vem, kako je to.«

Težave so tudi na upravni ravni. »Urejeno moramo imeti tako kot v podjetjih. Če gre za družinsko kmetijo, morajo imeti vsi, ki delajo na njej, pregled, izpit iz varstva pri delu ... To vse potegne za sabo ... finančno, časovno; z vsem te obremenijo. Če grem kaj uredit v Tolmin, je dan izgubljen. V eno smer je 26 kilometrov. Če otroka na kmetiji ne morem zdravstveno in pokojninsko zavarovati, ker te stvari niso urejene, kaj pa bo delal doma; saj je prisiljen iti.

Imamo sicer subvencije, samo kaj bo meni pokrilo 5 'jurjev' na hektar za strme senožeti, ko se bom ves teden majal tam v grivi ... Kdo na

ravnini pa bo vse skupaj pokosil v eni uri. Subvencije niso realne.«

Življenje in delo tu zgoraj je povezano z večjimi stroški v vsakem pogledu. »Saj lahko kdo reče, da imamo bolj kvalitetno življenje. Samo od tega kvalitetnega življenja, od zraka in miru, se ne da živeti, more le biti poleg kruh,« pravi Slavko Šorli.

Težka dostopnost, izjemna vztrajnost

Na hribovskih kmetijah, še posebno na taki, kot je ta, moraš biti vztrajen in zagrizen. Z veliko življenjske energije. Posebno pozimi. Slavko pove, da v glavnem pluži sam, težave pa so s plazovi in zameti. »Sneg se spodaj plazi, tukaj imam pa zamete. Do neke višine snega še lahko plužim, potem pa ne morem več. Takrat pride po navadi na pomoč kopač; jaz plužim od zgoraj navzdol, kopač od spodaj navzgor, tako da 'prebijeva' sneg. Sam bi drugače potreboval tri, štiri dni, da bi prišel do Kneže. Potem je še ta problem, da cesta poledeni. Verige že pomagajo, največ pa pomaga terenec. Saj tudi pri traktorju potrebujem verige. Jeseni jih dam gor, spomladi dol, ni kaj.«

V hlevu je 25 glav govedi, na pašnikih 60 ovac. Pravzaprav so tudi krave na pašnikih, ne le poleti, tudi pozimi. »Moramo jih izpustiti, ker imamo zdaj tretje leto ekološko pridelavo hrane. Živina je vsak dan zunaj, razen kadar je ledeno ali kadar je hud sneg. Pozna pa se suša, zmanjšali smo število glav in še bolj bi ga morali; ne da se pridelati dovolj krme. Tu je veliko

Ob Knežici je pet malih elektrarn, vendar to ne vpliva bistveno na življenje v Ravnah. Še največ pomeni to, da so Soške elektrarne, ki imajo v dolini dve elektrarni, asfaltirale dva odseka ceste. Druge elektrarne so zasebne in zgrajene po načelu »prišli, naredili, ni nas več, le denar še teče«. Posebno spodnja je močno posegla v okolje z napeljavo velikih cevi, ki držijo ob cesti po vsem spodnjem delu doline od zajetja pri sotočju Liščaka in Knežice.

Verige so na traktorju od jeseni do pomladi

površin, na katerih je samo ena košnja, in še kamnit teren je, tako da po nekaterih krajih sploh ni bilo kaj kositi. Če bi pokosil, bi naredil škodo še za naslednje leto.

Mleko in meso gre v glavnem v predelavo s konvencionalno pridelanim mlekom in mesom. Povpraševanje se sicer razvija, vendar je organiziranost odkupa in predelave še na nizki ravni in večina dobrega konča v (pod)povprečju. To je velika naloga za čas, ki prihaja, ki je pravzaprav že tu. Vendar ne za Frančevo domačijo, ker so na njej s svojo usmeritvijo pred časom. To je izziv za ureditev razmer na državni ravni. Marskaj se sicer ureja, vendar ... Evropa je pred vrati, lačna. »Če bi lahko kaj ukazal, bi rekel, naj gre cela Slovenija v ekološko pridelavo,« konča Slavko Šorli, preden se odpravi nazaj na traktor, na katerem sem ga zmotil za pogovor.

Današnje domačije »pri Francu« bi ne bilo brez Slavkovega očeta Justina, ki je, čvrstejši kot grča najmočnejšega viharnika, v teh grivah vztrajal v za to najbolj »ideološko nesprejemljivem« času: po drugi svetovni vojni. Pa je obstal in vsi drugi z njim. Današnje domačije »pri Francu« prav tako ne bi bilo brez vseh generacij pred Justinom - družinsko izročilo pomni 600 ali 700-letno tradicijo domačije, ki je sestavljala jedro, iz katerega se je razvila in v katero se je zdaj spet skrčila vas (Kneške) Ravne.

Mimo kmetije v gore

Priročnik za planince dr. Arnošta Brileja iz leta 1951 svetuje pet tur iz Baške doline, med njimi, na kratko in brez opisa, tudi tole: Z ž. p. Podmelec-Kneža-Loje-Ravne-Rodica 6h. V istem vodniku je na karti št. 5 z rdečo barvo vrisana pot iz Kneže skozi omenjene vasi na planino V Prodeh in na Rodico. Pot skoraj ves čas poteka nad dolino Knežice, ker ceste po njej takrat še ni bilo. Graditi so jo začeli pred okroglimi 50 leti.

V Kneške Ravne se sicer lahko pripeljemo, vendar je skozi te kraje neprimerno lepše hoditi, pa čeprav po cesti, kot pa se peljati. Na dveh kolesih, to še, sicer pa radostno peš; tako dolina Knežice odstre največ, čeprav še vedno le drobce, svojih lepot. Se pa na izlet lahko odpravimo z gorskim kolesom - v eno smer je približno 11 kilometrov ravne, zmerno napete in bolj pokonci postavljene ceste in 600 metrov vzpona. Dol gre seveda bolj leteče, preveč pa spet boljše, da ne. V vsakem primeru in za spremembo pride prav dostop z vlakom do Podmelca.

Z železniške postaje gremo ob progi čez most do predora, pred njim na levo navzgor do ceste in desno po, torej ob, njej v Knežo. Za cerkvijo gremo na levo (smerokaz Ljubinj, Podme-

Pri Francu v Kneških Ravnah

Kaj pravijo prebivalci gorskih kmetij?

✍ Marjan Bradeško

Izbrali smo tri gorske kmetije, ki ležijo na več kot 1100 metrih nadmorske višine; seveda se nismo izognili najvišje ležeči v Sloveniji. Prebivalce smo prosili za kratko izjavo o tem, s čim se ukvarjajo in kako razmišljajo o prihodnosti, ko bodo del Evropske skupnosti. Vsem je skupno, da pridelano porabijo doma in za goste, da želijo večjo pomoč države in da so ponosni na to, kje živijo. Takole so povedali:

»Naša poglavitna dejavnost je gozd. Živine redimo toliko, kot je porabimo zase in za goste, saj smo tudi turistična kmetija; za poljedelstvo je tu previsoko. Odvisni smo predvsem od svoje lastne iznajdljivosti, pomoč države se po večini konča pri obljubah. Z vstopom v Evropsko skupnost nas ni nihče posebej seznanjal. Kot prebivalci najvišje ležeče kmetije v Sloveniji smo še posebno ponosni na izjemni razgled prek Savinjskih Alp. Od nas se vidi tudi Triglav.«
(Viljem Ošep, kmetija Bukovnik nad Solčavo, 1327 metrov nad morjem, 66 hektarov, foto: Miha Pavšek)

»Po mnogih letih, ko je kmetija zapuščena samevala, smo jo pred petimi leti obnovili in se za stalno naselili na njej. Od kmetijstva se največ ukvarjamo z gozdom, z lesom. Nekaj imamo tudi živine, zase in za goste, saj je naša dopolnilna dejavnost izletniški turizem. Mimoidočim pa postrežemo z domačim kmečkim narezkom, žlinkrofi, štruklji, domačim jogurtom, ... Poljščine tu slabo uspevajo, je že visoko. Pomagamo si predvsem sami, nekaj nama je uspelo obnoviti tudi s posojili za mlade gospodarje. O razmerah ob vstopu v Evropsko skupnost nas ni še nihče posebej seznanjal.«

(Judita Klemenšek, kmetija Klemenšek nad Logarsko dolino, 1145 metrov nad morjem, 90 hektarov, foto: Daniel Klemenšek)

»Pri nas se prepletata kmetijstvo in turizem kot dopolnilna dejavnost, predvsem poleti. Ukvarjamo se z živinorejo, redimo tudi koze in delamo sir ter ga z drugo domačo hrano ponudimo gostom. S poljedelstvom se v teh strminah ne ukvarjamo, pridelamo pa nekaj vrtnin za domačo porabo. Pomagamo si predvsem sami, le pri asfaltiranju ceste smo dobili manjšo denarno pomoč. O razmerah ob vstopu v Evropsko skupnost (subvencijah) se bomo pogovarjali na obveznem sestanku, ki ga imamo s kmetijsko svetovalno službo.«
(Milena Frelj, kmetija Pri Podhočarju pod Poreznom, 1100 metrov nad morjem, 80 hektarov, foto: Marjan Bradeško)

lec), na razcepu takoj nato pa na desno. Cesti ob Knežici sledimo do razširitve doline; od tam se vzpne do Kneških Raven. Približno tri ure hoje. Pri vrnitvi si lahko privoščimo, vendar le peš, različico skozi Loje. Ob tem se približamo času, ko se je skozi te kraje šlo edino in le peš; v tem primeru iz Lisca in Zalisca, nekaj domačij visoko nad Knežico in Liščakom, v Knežo. Že niže v dolini čez Liščerski most (označen je s tablo ob cesti) stopimo na desni breg in se po stari, sesipajoči se poti vzpnemo v za te kraje kraljevsko široke Loje. Mimo cerkve in sosednje hiše gremo na levo na cesto in po njej v Knežo. Ob cesti se sprehodimo do železniške postaje Podmelec. Spet kake 3 ure hoje. Pomagamo si s planinsko karto Julijske Alpe – vzhodni del (1 : 50.000).

Nad Kneškimi Ravnami drži mulatjera, po njej pa označena pot, ki se iznad Ruta in Granta vzpne sem pod Žabiški Kuk in na planino Razor. Izziv za večdnevni izlet. Ljubiteljem brez in staropotij so Kneške Ravne lahko izhodišče za tole zanimivost: skozi planino V Prodirh in Vratca in na Vogel in čez Žabiški Kuk na planino Podkuk ter navzdol v Kneške Ravne. ○

Ko včasih ob mraku večerni je zvon

Ko včasih ob mraku večerni je zvon iz Kuma počitek oznanjal, se kmetič še vedno nad žitom je sklanjal, klobuk je snel z glave, dal Bogu poklon.

Živino s paše so gnali domov, so konje izpregli orači, pri rožnem so vencu se zbrali domači, prosili za delovni dan so spet nov.

Počenjali to so iz roda v rod, so zemlji v ljubezni vse dali, od nje so pridelke v zahvalo jemali, da lačni se klátili niso drugod.

Kdaj zvon je iz Kuma poslušat nehál, kdaj konje je zadnjič upregel, po rožnem je vencu, kdaj zadnjič posegel, povedati kmetič družini ni znal.

Vinko Hrovatič

zvest goram ...

www.vrh-si

OBLAČILA ZA V GORE

TEL.: 04 57 42 777

Na zemljo se nebo nasloni

Oblakov mehkih puh zardi, ko v vodi se lepoto ogleduje in vsa narava nam lepoto nasuje v zrcalu zemeljskih luči.

In človek se ob tem prikloni. Na ustnah nemih krik lebdi, krasote vpija le z očmi. Na zemljo se nebo nasloni.

Vso stvarstvo diha pesem peto! Duhá napolni, bitje celo. Da v barvah bi še plamenelo in da ostalo nam bi sveto!

Aleš Tacer

Mimo Gregorca V Robeh

Z Vojskarske planote v zeleno cvetečo Trebušo

✍ Rafael Terpin

Vojskarsko jutro me je oplazilo s hladno čvrstostjo, po vojskarsko se je zdelo, da ves svet stoji zelo na trdnem. Za kapelo sv. Jožefa je rumenela zvesta vojska spomladanskega jegliča. Med tihe in prebujene krošnje so se zalezli prameni jutranje jasnine, z gozdnega roba je od vsepovsod prinašalo blagodejnega miru. Ob zeleni poti so docvetevale zadnje rumene in mesnato rdeče bezgove kukavice. Zavil sem v hosto tam, kjer v beli zimi začno smučarji tekači močneje dihati. Kar po njihovi kopni progi. Mimo vojskarskega rezervoarja na griču, bolj ali manj zakopanega v kup zemlje in peska - pa čez Smodinovo cesto. Spomnim se: Smodin se je od tod včasih videl.

Plava globel je odraščala v nebo

Butnil sem čez cesto in jo ves dobre volje navizal skozi Smodinove rupe. Zdaj, ko ni »škilaufarjev«¹, je tod prav odpočito! sem si prepeval. Rupe so bile hladne, napol zimske. Z desne so se mi čez čas zabliskale Smodinove strehe, bil je ravno pravi trenutek, da sem se vzdignil tistih nekaj metrov čez dremajoč pašnik na prehod, ki mu menda rečejo Vrh Bendije. Od tam so takoj zaplaveli trnovski hrbti nad spotegnjeno Trebušo. Med skupinami revnih dreves in vedno pojedenim in oskubljenim pustim pašnikom se je z nebom spopala moja tokratna svoboda. Zavriskala je gor grede, potem pa srečno klecnila v morje plavin. Glasno sem zasopel. A ni bilo le to. Preproge soldatkov² so odcvetele, zamudil sem jih. Le bezgovih kukavic ni manjkalo. Smreke so napenjale vršičke, v vrhovih krošenj je začenjalo rdečiti.

Navinški rob (približno 1100 metrov nad morjem) se je zarastel, že pred leti mi je skupina dreves zakrila gačniško domačijo. Ja no, tako

je to: Kdor v drevesih ne vidi sebi enakih, gre pač mimo. Škoda. Dolino pod mano je požrla plava globel. Daleč noter na Tolminsko se je zalezla. Spolzela je mimo čepovanske Škopice in čez Prvejk skočila. Na oni strani se je obregnila mimo Ponikev in se skoraj zataknila na Logaršču. A ji je zneslo: od tam, od sv. Lucije, je zahrepenela naprej, spuščena z vajeti je mimo Mrzlega vrha, Krna in Matajurja ušla prek Kaninovih pustinj v neznanu. V nebo, da, v nebo je odraščala.

Na Navinškem robu je treba zmeraj podahnti. Lahko se je usesti pod smreko in kar tam počakati, da se ti lena pamet spoprijatelji z vsem videnim. Velikega dela tako ni. Vse pride bolj ali manj samo od sebe. Le malo odpreti se je treba. Naprej sem jo urezal kar ob robu pašnika, čez navinško pot in mimo osamljene njive. Na obronkih so se zadnja leta razselile šmarnice. Letos jih bo nekaj. Za njimi se bo razprla arnika. Spustil sem se v dolgo dolino pod Jelenkom (vojskarskim), ki v novem jutru vsa hladna in mirujoča sili proti Bendiji.

Poldanovec se je ustopil predme

To pot bo Bendijski vrh moj! sem si ukazal. Urezal sem jo skozi bujno poganjajočo travo (pri tem splašil srni) na preprihan in z žicami ves prepređen vrh (1038 metrov nad morjem). Poldanovec se je ustopil predme, zarisane je imel prav vse vratolomne grape. Čez Bendijo, čez njene hiše in strehe, je Trebuša zevala v slepeče sonce. Potovanje mimo Krna se je ponovilo, le da so se tokrat v ospredje posedli sveže zeleneči gozdni hrbti, vsi umirjeni in v blage loke speljani. Njihov igrivi tek je bil vse kaj drugega kot drznost divjih grap pod njimi. Vedel sem vse, zato sem jim bolj v šali požugal. Hudournik me je od daleč prav glasno vabil. Pohitel sem. Izbral sem si slikovito pot. S ceste, ki pelje mimo Brdarja v Trebušo, sem zavil čez mladi Gačnik. Do stare in nove Pstote so razširili nekda-

¹ Škilaufar - smučar.

² Soldatki - spomladanski svišč, zaspanček.

njo pot. Više so hišo Za robom v zadnjih letih imenitno obnovili. Za hišo (tudi kažipot je) sem se lotil z rdečimi puščicami označene stare steze k Medvedu. Brez puščic bi šlo bolj težko. V tihem in le senčnem gozdu sem splašil veliki sovi. Neslišno sta se pred menoj kar nekaj sto metrov prepeljevali z drevesa na drevo.

Pri zapuščenem Medvedu pod Hudournikom sem spet stopil na sonce. Pretaknil sem se čez naložen suhi zid in skočil pogledat kranjskega. Ha! Obilo ga je bilo. V škrlat se je odel ves gozdni rob. Več sto cvetočih kranjskih jegličev na kupu. Tolminski dr. Igor Dakskobler bi se od ganjenosti scedil, dr. Tone Wraber bi pa gotovo zinil: Mojduš, pa ga res kar je!

Hudournik je tak krajček na naši Zemljici ...

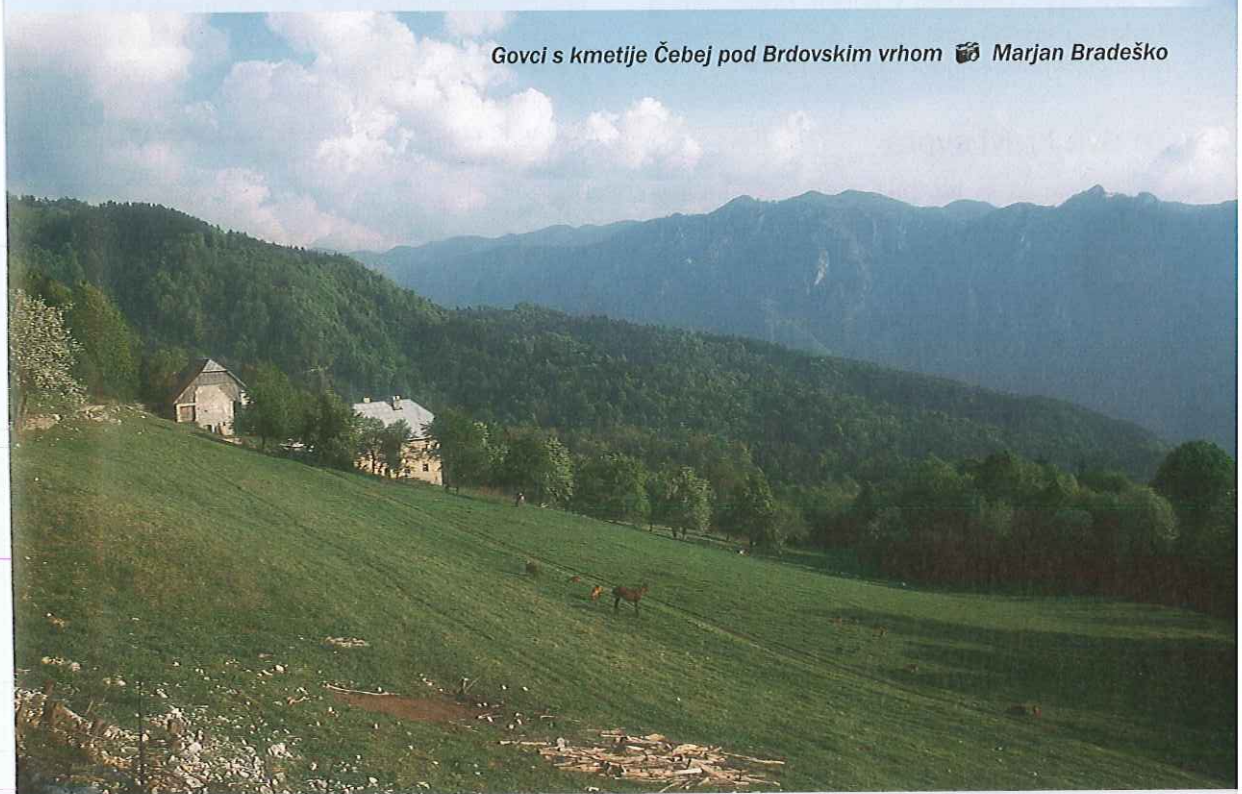
Hudournik (1148 metrov nad morjem) je tak kraj krajček na naši Zemljici, da človeku zmeraj naloži nekaj opravkov. Najprej si je treba oddahnuti. Treba se je odsopsti. Srajco je treba zamenjati. Malica se ne sme v prazno nositi s seboj. Izvleči je treba mobi in poklicati svojo Marto. Trenutek je tudi primerno slovesen, da se sme sprazniti pивce, ta malega kozla, gamsa

... In popotnik stori to in ono. Poteši svojo fiziko! (Ogaben izraz. Na fiziko mislim.)

Oglednil sem se najbrž že prej. Mogoče še doma, ko sem se šele v duhu pripravljaj na pot. Odsekan skalnat rob pred menoj se je šopiril z vsem mogočim drevjem in grmovjem. Celo z rušjem. Kakšen meter pod mano je skrivoma cvetel kranjski jeglič, malo dlje se je v svetle, razprostrte cvetove odpiral slečnik. Hotenjska dolina je z Oblakovega vrha plavala točno tako, kot je že pred leti določil idrijski prelom. Čez Prvejk se mu je sedaj najbrž kolcnilo. Lomil je naprej, pravijo, mimo Tolmina daleč noter v Učejo in počez čez Furlanijo (v dolini Učje je lomljenje še danes živo vidno). Po svoje je dobro, da nisem vedno geološko obremenjen. Ta zemljiska dogajanja, ki imajo z lepoto pokrajine sicer opraviti, zlahka odpišem in občudujem zgolj to, kar se mi postavi pred ekran: doline in reke, bregove in grape, nebesa in oblake - vse v plave plašče zagrnjeno. Sedim torej na hudournem frčivniku³, skušam se zavedati, kdo sem in kje sem se znašel, v nahrbtniku že lovim blok, da bi si nekaj načočkal, ko zaslišim otroške glasove, in Emil Tratnikov - znani alpinist in himalajec -

³ Frčivnik - prepah.

Govci s kmetije Čebej pod Brdovskim vrhom 📷 Marjan Bradeško

pržene trop jeseniških šestošolcev. Iz vojskarskega doma za obšolsko dejavnost so pridihali.

»Samo na rob ne!« je Emil strog.

Otročad se posede po skalnatih pragovih, na kratko se nazijajo, sprašujejo po Triglavu (ki se rahlo skriva), skušajo uganiti, kje tiči Vojsko, pijejo iz prinesenih zalog in le kmalu jo trije mulci udarijo o nogometu.

Grem!

Potegnil se bom še na rob na koncu obeh travnikov, na tistega, ki visi prav nad Oblakovim Vrhom. Dobro mi je. Šmarnicam še manjka, a so nekako prešle. V skali si je lepo opomogel nekoč zanikrni alpski volčin, ves je obsut z belimi zvezdicami. Po prepadni steni pod podplati tu in tam začena cveteti kranjski jeglič, njegovi najlepši dnevi šele prihajajo, vojskarska velesa (za klekljarsko mizico velika preproga) se še ni odprla: Na križpotje spodaj bi se morebiti dalo pljunuti. Z zaletom! Bolje, da nesem podplate na trdno! si rečem.

Mimo Medveda (spet) smuknem na dobro shojen in zvožen kolovoz, ki me v kratkem po senčnem gozdu pripelje do prvih pašnikov nad hišo Vrh Hotenje. Prav danes na skupnem pašniku pri Stržnikarju vozijo živino na kup. Od tod me čaka strašen spust v žekno Dolenje Trebuše. Uporabiti mislim že povsem pozabljeno stezico mimo Gregorca V Robeh. Doslej sem jo dvakrat uspešno preskušal, obakrat navzdol. Kako bo tokrat? Jo bom sploh še našel?

Za dve kravi sveta

Gregorc, ki so mu tako rekli le Trebušarji, Vojskarji pa V Robeh, je sodil že pod Dolenjo Trebušo, tako kot vsa Hotenja pod njim. Najbližji sosed na Vrh Hotejne bil uradno Vojskar. Danes sta obe domovanji pozabljeni od ljudi in od boga. Zvrha, se pravi z vozne poti Oblakov vrh-Gačnik, se v rajdi nad hotenjsko hišico odcepi močan vozniški proti Gregorcu. Tak, torej močan in širok, še danes pelje do malo večje ploščadi, kjer se dajo opaziti betonski stebri predvojne lesne žičnice. Od tod so vojskarski les spuščali v Dolenjo Trebušo. Morala je biti kar divja naprava, padec je tod namreč strašen. Pred drugo vojno jo je upravljal Gačniški Jože, ki je bil hkrati Robarjev zet. Hiša, ali bolje, hišica je imela za dve kravi sveta. Danes je že težko

ugotoviti, kje je ta svet bil. Nad hišo se namreč le hitro začena pregnana vojskarska hosta, pod hišo, ja, tam se pa res da zaslutiti nekaj na nebesni rob obešenih košenic. V zgodnji pomladi se ves travnati breg nad hišo okraši z velikimi cvetovi črnega teloha in sredi podrte hiše iz njenega drobovja zacveti velika vrba.

Po današnjih sledovih se da sklepati, da na skali grajena stavba ni imela kletišča. S hrbtom se je trdno slinila k Vojskarjem. V pritličju so bili, kot se zdi, trije prostori: hiša s pečjo in bohkovim kotom, kamra, veža in kuhinja sta bili zlepljeni v eno. Iz kuhinje se je stopilo v hlev, prislonjen na vzhodu, in v shrambo (ali svinjak) za hišo. Čelo je čisto slovensko gledalo po dolini, spodobno in utečeno je zevalo s tremi okni v vrsti. Morda je imelo polovičen opaz ali pa je bil cel. Kdo ve? Od hišnega vhoda je bilo le nekaj korakov do zidane kleti (kašče), ki je imela v pretuhtanem rovtarskem redu tri prostore: temno kletišče, suho pritličje in prevetreno podstrešje. Rekel bi, lepo in spoštljivo do vseh kmečkih dni, ki so se v odpovedovanjih in pričakovanih razpenjali zaporedoma od pomladi do pomladi. Danes je nekdanja kmečka domačnost (razumevanje vsega, kar je bog ponujal, in privrženost svoji krajini) dokončno prešla. Divjina je požrla nekdanjo kmečko krajino. Na zgornji rob hotenjske doline se lepijo le še vojskarski oblaki. Robarji dokončno odhajajo v pozabo. Stara vojaška pot od Robarja mimo Krničnikarja v dno hotenjske doline je popolnoma opustela. Le kakšen meni podoben trapon se še spusti po njej.

Ko pamet mrkne in duša zbezlja

A kje najti njen začetek? Vstop je zakrit, kot da bi šlo za lovsko stezo. Verjetno bo le zahodno od ostankov stare kašče. Tako bo. Steza se da začutiti šele v gozdu, ki ga temnijo visoke prepadne stene izpod Gabrovega brda, v maju vse popikane s kobulčki kranjskega jegliča. Nekdanje košenice so mimo, steza jo kar zanesljivo vijuga navzdol, včasih je v mehka tla kar vjedena. Še niže zaslišim in tudi zagledam v grapi vodo. In sklepam: Je bil to Robarjev najbližji izvir? So jo iz te grape nosili k hiši? Morda. Od tod naprej je steza skromnejša. Prebrisano jo precej po ravnem ubriše po široki polici, kar nekaj sto me-

trov je mora biti. Stene se umaknejo više nad stezo, a tudi pod njo je čutiti prepade. Tu in tam je vsa preraščena s slečem. Kjer se zvrha stene spet primaknejo k stezi, so naenkrat bolj sončne in odprte, pa se je na njih naselil avrikelj. Ja, si dopovedujem: Tudi tukaj sta si kranjski in avrikelj precej blizu, lahko bi prišlo do idrijskega jegliča. Bo kdaj kdo pretaknil te robove? Se bo Dakskobler s svojimi dolgimi nogami potegnil sem gor? To bomo prej ali slej zvedeli.

Pred leti sem tod nekje, na izpostavljenem robu, sedel k malici. Bilo je v maju, tega se spomnim. Pri Gregorcu sem se tedaj znašel sredi gostega meteža, a tu, na skalnatem štrclju sredi hudih vertikal, me je že zelo grelo sonce, čez dolino so se odpirala nebeška okna, eno od njih mi je pogled priklenilo prav na Škrbino med Plešo in Kukom. Takrat, se živo spomnim, mi je pamet mrknila, duša pa zbežljala.

Danes je tisti rogelj nekam zaraščen, z njega se ne da videti prav dosti. Ko se spodaj že začuti Jelenkarjeva senožet, v tem času že lepo zelena, se steza začne strmo spuščati, dokler vsa scagana ne pade na vozniček, ki od podrtega Jelenkarja vodi h Krničnikarju in Ježu tam poleg. Od obeh živih domačij pelje v hotenjsko dolino na cesto Oblakov vrh-Dolenja Trebuša kar udobna vozna pot. Vmes se z glasnim klopotcem postavlja še hiša V robu (Treba je biti previden: Pri Gregorcu so rekli V ROBEH, a tukaj je edino prav V ROBU). Od Robarja pa vodi še ena strma pot do Kovačkov pod Čarjevim vrhom. Drobnja hišica visoko pod grebenom je bila zapuščena kmalu po 1945. letu. Nekoč jo bom mahnil tam mimo, to je že odločeno: Od Stržnikarja na Vojškem čez Grič, po stari »tolminski« poti do State, v Čarjev vrh, od tam na hotenjsko stran do Kovačkov, v Rob in do dna. Že zdaj se veselim.

Tako!

Nese me proti dolinski cesti. Sonce pripeka, slednja senčica je zaželenjena. Zadnje stasite kukavice lepotečijo mojo pot. Vsa dolina zeleni in cveti. Vsa dolina poka po šivih, bi se reklo. Na drugi strani Hotenjščice so se v zeleno že pred leti zatele tri skromne domačije: Na Šrbini, V Lipih in V Jejdvšci.

Pri Podkoritarju v Dolenji Trebuši, že ob Idriji, je namerjenih 191 metrov nadmorske višine. S Hudournika do tod je torej skoraj tisoč metrov padca. ○

NOVO NOVO

NADOMESTNI, POLNOVREDNI IN URAVNOTEŽENI OBROKI V OBLIKI PLOŠČIC

*ena ploščica je
nadomestilo za
en obrok hrane*

**Z VSEMI VITAMINI IN
MINERALI**

*ploščica je lahek in
polnovreden obrok
hrane, pripravljen za
takojšnji užitek*

**PLOŠČICE SO NA VOLJO
V DVEH OKUSIH:**

- pomaranča prelita z jogurtom
- banana prelita s čokolado

po zelo ugodni ceni lahko kupite
32 ploščic poljubnega okusa

**KO SE BOSTE PONOVRNO
ODPRAVILI NA GORSKO
POT POSKRIBITE, DA
BOSTE S SEBOJ ODNESLI
ZDRAV, OKUSEN IN
URAVNOTEŽEN OBROK!**

Za vse informacije pokličite:
NutriLAB d.o.o. na ☎ 01 438 68 10

AKTUALNA TEMA

Odsevi začetkov planinstva v današnjem času

O Franu Orožnu (1853-1912)

✍ Milan Orožen Adamič

Naneslo je tako, da beseda rodi besedo, in uredniku Planinskega vestnika sem obljubil, da bom napisal nekaj o enem izmed svojih prednikov, Franu Orožnu (1853-1912), ki je bil prvi predsednik Slovenskega planinskega društva v letih 1893-1908. Ko sem začel razmišljati o tem, kaj naj napišem, sem se šele povsem jasno zavedel, da sem sam že precej odmaknjen od teh časov, saj sem rojen leta 1946. Fran Orožen je bil takrat, ko je umrl, star približno toliko kot jaz danes. Oba sva geografa in morda bom s tem pisanjem kaj pripomogel k osvetlitvi dobe, v kateri je živel in deloval. Osrednje vprašanje je bilo seveda, kaj naj napišem.

Fran Orožen

Poklical sem Janvida Dirttricha, najstarejšega sina sestre svojega očeta; torej bratranca. Z Janvidom, ki je šest let starejši od mene, sva se o tem precej pogovarjala. Skupaj sva se spominjala staršev, starih staršev in drugih članov družine, najin spomin pa je segal le dva rodova nazaj. Govorila sva o najinem starem očetu ali dedku, kot smo ga klicali, o dr. Milanu (Emilu) Orožnu (1885-1974), po katerem je dobil ime tudi moj oče dr. Milan Orožen (mlajši, 1914-1978); po tradiciji sem seveda tudi jaz dobil to ime, saj sem bil njegov edini sin. Dlje nazaj, v čas bratov Frana, Emila (1858-1917) in Aleksandra (1861-1937) Orožna pa najin konkretni ali, rekel bi, vizualni spomin seveda ni mogel seči. Osebno nisva poznala ne najinega prastarega očeta Emila Orožna, cesarsko-kraljevega notar-

ja v Kamniku, ne njegovega pet let starejšega brata Frana Orožna, cesarsko-kraljevega profesorja na učiteljski šoli v Ljubljani.

Spomini na mlada leta

Vprašala sva se, kaj lahko zapiševa o koreninah najinih skupnih prednikov, o ljudeh iz druge polovice 19. stoletja. Da, gotovo so nekako, posredno, še vedno tu, med nami, v nas. Mi smo odseve na ta čas doživljali po pripovedovanju starejših, ki so se v naših mladih letih še vedno živo spominjali mladosti, obdobja pred 1. svetovno vojno. Tako je tudi v nas ostal neki vtis, duh, usedlina te dobe. Znam to povedati, orisati, napisati? Ne vem, poskusil bom in dal pisanje prebrati Janvidu, pa naj popravi, črta, kaj doda – in morda bo nastalo kaj, kar vas utegne zanimati. Kot geograf sem se naučil – podobno je verjetno mislil tudi Fran Orožen – da sta pokrajina in življenje v njej vedno večplastno, celovito prepletene, skratka, da je to nekaj kompleksnega. Zato bo tudi ta pripoved govorila o mnogih stvareh, ki so tako ali drugače prepletene med seboj ali jih vsaj jaz tako vidim in čutim.

Spominjam se, da so bila pri nas od nekdaj v navadi velika in nadvse slovesna družinska kosila ali večerje. To je bilo večkrat na leto, ob družinskih in drugih praznikih. Za dolgo in z damastnim prtom slavnostno pogrnjeno mizo se je zbrala vsa družina. Pod mizo je bila obvezno mehka preproga, ki je vzbujala še posebno slovesno razpoloženje. Vedno, odkar pomnim, že zdavnaj v mojem otroštvu, je na začetku mize, na njenem najbolj slavnostnem koncu, sedel dedek, najstarejši član, glava družine in sin Emila Orožna. Ko je leta 1972, v starosti 89 let, umrl, kmalu zatem pa še moj oče, je to častno mesto nepričakovano hitro pripadlo meni kot edinemu moškemu potomcu in v tistem hipu sem se z vso močjo zavedel, da imam pravico voditi pogovor. Dvignil sem kozarec in prešinilo me je, da je za menoj v prenesenem smislu stoletje in

več dogodkov, burno obdobje dveh svetovnih vojn, hkrati pa sem se zavedal, da je teh časov nekako konec, da ni več neposrednega spomina na obdobje pred 1. svetovno vojno. Da, gotovo je zdaj tu nov čas, nova doba. Le nekaj več kot desetletje zatem se je rodila samostojna slovenska država in uresničila so se prizadevanja, ki imajo korenine v burnem dogajanju pred 1. svetovno vojno; nekako segajo vse tja v čas Napoleonovih vojn, zagotovo pa v obdobje po letu 1848.

Podedoval sem knjižico »Kačičev-Orožnov rod«, ki jo je leta 1895 napisal Ignacij Orožen (1816-1900), stolni prošt v Mariboru, dedek pa je tu in tam zapisal vanjo kakšno opombo. Vsekakor je to njegovo delo še danes zanimivo; to je rodovnik, ki sega v

sredino 16. stoletja in je morda ena prvih takih knjig o neki slovenski družini, pa še v slovenskem jeziku povrh. Ta Ignacij je moral biti poseben mož, saj je nosil tudi izjemno visok, menda najvišji cerkveni posvetni naziv »protonotarij apostolski« in naslov viteza cesarsko-kraljevega reda železne krone. To danes zveni nad vse eksotično in spominja še na fevdalne čase. Pomembnejše je bilo, da je bil Ignacij pravi stric našega Frana Orožna, torej brat njegovega očeta ali prastric našega dedka. Ne gre drugače, kot da se vse skupaj začnem pri njem, saj je bil zgodovinar. To med duhovniki takratne dobe ni bilo ravno redko. V zapisu o njem v Enciklopediji Slovenije (8/166) najdemo, da je obdelal krajevno zgodovino štirinajstih izmed osemindvajsetih dekanij lavantinske škofije. Vsekakor je bil prvi v družini, ki se je sredi 19. stoletja odpravil v svet intelektualne ustvarjalnosti, in je nekakšen predhodnik Frana Orožna, ki je leta 1881 na Dunaju opravil izpit za profesorja zemljepisa in zgodovine.

Naneslo je, da sem tudi jaz pozneje postal geograf, namesto Franove zgodovine pa sem študiral biologijo. V mladih letih, ko sem se

odločal za ta študij, sem sicer vedel zanj, nisem pa poznal podrobnosti in me takrat tudi niso preveč zanimale. Škoda. To je bil čas, ko nas preteklost, še posebno malo bolj oddaljena, ni kaj dosti privlačila, vsekakor pa v družbi ni bila primerno vrednotena. Lahko pa bi rekel, da je bila moja pot v geografijo nekakšno logično nadaljevanje taborništva, še bolj pa delovanja v Društvu za raziskovanje jam v gimnazijskih letih in pozneje med potapljači. Vse skupaj se je na koncu, že v študentskih letih, izteklo v jamsko potapljanje. Z Ugom Fondo sva v sistemu Postojnskih jam prva preplavala sifon med Črno in Pivko jamo. S takratno opremo, ki je bila v primerjavi z današnjo tehniko neverjetno primitivna, je bil to dosežek posebne vrste.

Fran Orožen – geograf

Med študijem geografije na Filozofski fakulteti o Franu Orožnu nisem slišal. Spominjam pa se Simona Rutarja, njegovega sodobnika, profesorja geografije in zgodovine na realni gimnaziji, s katerim sta sodelovala pri pripravi prvega slovenskega šolskega atlasa. Na splošno je bilo to obdobje v slovenski geografiji obravnavano bolj slabo, nekako na hitro, mimogrede. Danes vemo, da je bilo pred 1. svetovno vojno v slovenski geografiji precej narejenega. Fran Orožen je napisal precejšnje število člankov v najrazličnejše revije: Učiteljskega tovariša, Ljubljanski zvon, Planinski vestnik, Popotnika, Slovenski narod in Slovenca. Nosilci mnogih geografskih razprav v času, ko še nismo imeli svoje univerze in drugih ustanov, so bili srednješolski profesorji, ki so tesno sodelovali s Slovensko matico. V okviru te je bil natisnjen znameniti Kozlerjev zemljevid, sledili so zemljevidi sveta, ki jih je prirejal lingvist Matej Cigale, pomembne so bile monografije dežel, v katerih so živeli Slovenci, in mnoga druga dela.

Najobsežnejše in najpomembnejše delo Frana Orožna je knjiga Vojvodina Kranjska. Natisnjena je bila v dveh delih (leta 1901 in leta 1902). To je bil po Valvasorju prvi sodobnejši poskus celovitega regionalnogeografskega opisa Kranjske, osrednjega in s Slovenci najbolj strnjeno poseljenega območja v Avstro-Ogrski. Cilj tega pionirskega projekta Slovenske matice je bil

izdelati opise vseh takratnih pokrajin, v katerih so živeli Slovenci. Rutar je na primer napisal knjigo o Primorski z Istro. To delo je presegel šele Anton Melik s svojimi knjigami o Sloveniji približno pol stoletja pozneje. Zanimivo in presenetljivo je tudi Orožno delo Metodika zemljepisnega pouka iz leta 1891, ki je bilo prvo te vrste.

Menim, da je sta bila njegova takrat precej odmevna publicistična dejavnost in goreče liberalno narodnjaško prepričanje temeljna razloga za to, da je postal načelnik Osrednjega odbora Slovenskega planinskega društva. Vodil je tudi Društvo slovenskih profesorjev (1906-1909). Nekaj tega že mora biti v rodu, kajti tudi jaz sem bil in sem še vedno aktiven v najrazličnejših društvih. V Franovih časih pa je pri vsem skupaj šlo še za veliko več. Gotovo ga ni Slovenca, ki ne bi slišal za čitalništvo. Da, to je bila brez dvoma zelo pomembna oblika narodnostnega delovanja, prav tako pevski zbori, kot je bila Lira v Kamniku, in podobno. V takratni družbi se je bil oster boj za narodno samobitnost, samozavest, ustvarjalnost in ne nazadnje so bili postavljeni tudi temelji današnje samostojne države Slovenije. Odseve tega poznamo še danes na Koroškem v Avstriji. Ob tem je raslo prepričanje, da smo narod, enakovreden drugim, in da imamo pravico do odločanja o svoji usodi.

Danes se morda nekoliko poenostavljeno misli, da gre zasluga za vse to le kulturi v ožjem pomenu besede in skrbi za slovenski jezik, manj je navzoča zavest, da so izjemno pomembno nalogo opravile tudi najrazličnejše druge aktivnosti. Spomniti se velja gasilskih društev, ki so bila in so še vedno zelo na široko razpredena po podeželju. Posebno mesto v tem procesu pa zaslужijo tudi najrazličnejša strokovna društva in še posebno planinska organizacija. Planinska društva, planinstvo v najširšem pomenu besede je bilo gotovo eno najpomembnejših nosilcev domovinske ideje. Ta društva so praviloma vodili osveščeni izobraženci. Ob začetkih nastajanja planinske organizacije niso bili več redki ali osamljeni kot v času Ignacija Orožna, temveč so se začeli med seboj povezovati in kljub naši individualistični naravi tudi sodelovati. V družini se je večkrat govorilo, da je bil Fran kot profesor zaradi svojega delovanja v družbi in planinski organizaciji tako zapostavljen, da na delovnem

mestu ni napredoval in nikdar ni dobil nobene državnega odlikovanja, kot je bilo takrat v navadi.

Tesne družinske povezave planinskih voditeljev

DÖAV je deloval predvsem v Julijcih in Karavankah, Kamniške planine pa so bile zanj »na obrobju«, zunaj središča dejavnosti. Kamnik je bil takrat izrazito slovensko in narodnjaško usmerjeno mesto. Vanj se je iz Trebnjega priselil Franov brat Emil, ki je bil notar in si je zgradil lepo novo hišo s pravim secesijskim vrtom. V Kamniku je veljal za posebneža, ker je s svojo družino vsako nedeljo odšel na izlet v Kamniško Bistrico ali v okoliške hribe. V tistem času in še mnogo let pozneje je imelo ljudstvo navado reči: »Gora ni nora, nor je, kdor gre gor.« Zanimivo je, da so leta 1893, na samem začetku organiziranega planinstva v Sloveniji, v Kamniku ustanovili prvo podružnico Slovenskega planinskega društva in za načelnika izvolili takratnega župana in lekarnarja Josipa Močnika. Josip Močnik je bil oče moje stare mame ali none, kot smo ji pravili. Z dedkom Orožnom sta se poročila leta 1913 in se preselila v Celje, ker je imel novi doktor prava tam advokatsko pisarno. Josip Močnik se je rodil na Slomu pri Ponikvi in je bil Slomškov nečak. Zato lahko z vso gotovostjo trdim, da je šlo v začetkih planinske organizacije tudi za tesne, družinske povezave voditeljev takratnih planinskih »središč«.

V letih od 1903 do 1907 je bil predsednik Kamniškega planinskega društva Emil Orožen, sicer pa so podrobnosti o tem dokaj dobro opisane v Zborniku planinskega društva Kamnik (1993). Takrat na začetku so v slovenskih planinskih društvih sodelovali vplivni posamezniki, meščani, ki so si prizadevali »osvojiti« visokogorje, ga obvladati in se učinkovito postaviti po robu Nemcem, jim »odvzeti« primat in veter iz kril. Zato so v svoje vrste vabili premožne Slovence, ki so bili po večini liberalno usmerjeni in sposobni s konkretnimi finančnimi prispevki pomagati uresničevati zastavljene cilje in konkretno vizijo. Svojevrstna, najpomembnejša vsakoletna prireditve je bil dobrodelni planinski ples. Vneto so zbirali prispevke za društvo, za nadelavo poti in

graditev planinskih koč. Šlo je tudi za vprašanje časti ter za javno in odločno izražanje pripadnosti slovenskemu narodu. Pozneje, nekako po letu 1910, ko je bil ta boj proti Nemcem bolj ali manj izbojevan, se je postopno začela uveljavljati druga, bolj športna plat planinstva. Začetki, ki bi jih lahko orisali s skupno oznako »obdobje turistik«, so bili potisnjeni v ozadje. V tem času je na splošno veljalo, da bolj klerikalno usmerjeni del Slovencev posveča več pozornosti prosvetni dejavnosti in manj planinstvu, turistik ali kulturi v ožjem pomenu besede.

Tradicijo nadaljuje Pavel Kunaver – Sivi volk

Odsev pomembnih profesorjev geografije in zgodovine Rutarja in Orožna je pozneje, v času po 1. in 2. svetovni vojni, v prenesenem pomenu prešel na Pavla Kunaverja, ki je bil nestor skavtov in po 2. vojni osrednja oseba med taborniki. Kunaver je, ne da bi se tega zavedal, na neki način nadaljeval poslanstvo, ki so ga zastavili njegovi predhodniki v planinskih društvih. Vse so gotovo družili spoštovanje, občudovanje in odgovoren odnos do narave. To pa so pogledi, ki so še vedno aktualni in podobni današnjim okoljevarstvenim razmišljanjem ali znanemu reku ameriške ekologinje Rachel Carson (1963), ki je zapisala: »Naučiti se moramo živeti z naravo in ne proti njej.« Ko sem končal štiriletno osnovno šolo, še pred njeno reformo v osemletko, sem dve leti hodil v nižjo gimnazijo na Vegovi ulici (1957-1958). Tam je imela sedež taborniška četa Siva sova, ki je bila del Zmajevga odreda, in jaz sem bil v voduh Levi. Naš glavni vodja, »guru«, bi rekli mladi, je bil profesor Pavel Kunaver. Spominjam se taborjenja v Bohinju, pa na Bormesu pri Mednem; tja smo se odpravili peš in z nami je bil tudi Lado Leskovar s svojo kitaro.

Bil je božič leta 1959 in moj oče je mlade v družini presenetil z neobičajnim darilom: vsakemu izmed nas je vsak mesec dal določeno vsoto in podčrtal, da je to del denarja za naše poletno potepanje po hribih. Pot smo začeli v Mariboru; 8. avgusta 1960 sem dobil prvi žig v knjižico Slovenske planinske transverzale: Mariborska koča na Pohorju. Tako smo hodili v hribe vrsto let, leta 1962 smo se na primer potepa-

li okrog Triglava, bilo je sistematično in nepozabno, spoznavanje visokogorja z jasnim načrtom in ciljem. Z nami se je potil tudi stric Ivo, sicer Prekmurec, mož očetove sestre, tete Vide, in oče mojih bratrancev. Precej pozneje pa sva se z mojo takrat devetletno hčerko Tino odpravila na podobno potepanje po Loški planinski poti in 28. julija 1981 sva »osvojila« Ermanovec; zgodba se ponavlja.

Danes mislim, da so bili Fran, pa Emil Orožen, dedek, oče Milan in drugi ves čas z nami mlajšimi, seveda v prenesenem, duhovnem smislu. Z gotovostjo vem, da smo v srcu vedno nosili neizmerno spoštovanje in ljubezen do dežele, po kateri smo in upam, da bomo še dolgo hodili.

Na Frana Orožna in začetke planinstva v Sloveniji je dolgo nedvoumno spominjala Orožnova koča na Črni prsti, ki pa danes ne nosi več tega imena. Tam na Kredarici, pri starem vhodu v koč, pa je še vedno bela spominska plošča, ki ga omenja. Po vsem tem pisanju pa sem se vprašal: »Ali bralce Planinskega vestnika to, o čemer govorim, zanima, me bodo razumeli?« Tu je vrsta zgodb, nekako stoletje in pol prizadevanj, ustvarjalnosti in hrepenenja več rodov, o katerih se doslej ni veliko pisalo. Seveda pa me veseli, da lahko med svetle izjeme uvrstim knjižico o začetkih Slovenskega planinskega društva, ki jo je napisal Tone Strojnik. Osebnostno verjamem, da si velja prizadevati za razumevanje preteklosti, in to zato, da bomo pozorneje zrlj v prihodnost. V tej naši deželi se bo nazadnje udejanjilo le to, kar bomo odprtega in širokega srca sposobni ustvariti, in začetki organiziranega planinstva me utrjujejo v tem prepričanju. ○

Emil Orožen (1905)

Ob 150-letnici rojstva Frana Orožna

Govor predsednika PZS Franca Ekarja 15. novembra 2003 v Laškem

V letu slovenskih planinskih jubilejev je spomin na profesorja Orožna še kako potreben, kajti ta pomembni mož iz Laškega je bil zaslužen za ustanovitev in utemeljitev organiziranega slovenskega planinstva v obdobju, ko je slovenstvu najbolj trda predla. Leta 1893, ko je bilo končno pridobljeno dovoljenje za delovanje Slovenskega planinskega društva (SPD), so bile pomembne velike in močne osebnosti, ki so učinkovito in trajno oblikovale temelje in nadaljnjo pot razvoja slovenskega planinstva. 27. februarja leta 1893 je bil ustanovni občni zbor SPD v vrtnem salonu »pri Maliču« (sedanja lokacija Name v Ljubljani), na katerem je bil izvoljen za prvega predsednika profesor Fran Orožen, vaš rojak iz Laškega. Fran Orožen je leta 1881 opravil profesorski izpit, nato pa služboval širrom po takratni deželi Kranjski in se končno prav v obdobju nastajanja SPD ustalil v Ljubljani. Izjemno veliko znanje si je pridobil na geografsko-zgodovinskem področju. Imel je sloves najboljšega geografa v glavnem mestu Kranjske in veljavo enega najboljših zgodovinarjev. Izbran je bil za prvega predsednika Društva slovenskih profesorjev ter za odbornika Muzejskega društva za Kranjsko. Bil je odličen poznavalec slovenskih dežel, še posebno slovenskega sredogorja in visokogorja. Alpe so ga povsem uročile. Bil je odličen pisec in zvest sotrudnik Planinskega vestnika. Znani so njegovi spisi Prvi hribolazci na Triglavu, Vodnik, kot turist in turistični pisatelj ter odlični potopisno-zgodovinski prispevki o Rogaški gori, Golteh, Vodnikovem Vršacu, Krnu, Kumu. Ob vseh njegovih kva-

litetah, širini, znanju in spoštovanju je tudi SPD pridobivalo nove vrednote. Zato ni naključje, da so 14. julija 1894 na Črni prsti slovesno odprli kočjo in jo poimenovali po prvem predsedniku SPD Franu Orožnu. Fran Orožen je bil planinska osebnost, odprta do ljudi, in je zelo cenil triglavskega velikana Jakoba Aljaža; SPD ga je leta 1896 prav na njegovo pobudo odlikovalo s častnim članstvom. Po 15 letih predsednikovanja in načelovanja SPD je v 55. letu starosti, leta 1908, zapustil to mesto. Izredna delovna aktivnost je Frana Orožna zanesljivo izčrpavala, saj je komaj še štiri leta lahko užival strmine in tišine slovenskih gora.

Slovensko planinstvo, danes združeno v okviru Planinske zveze Slovenije, ohranja trajen spomin na svojega prvega predsednika – osebnost, ki je dala slovenskemu planinstvu trdne, neomajne in zdrave temelje. Spoštovanje in ohranjanje preteklosti je temelj za nadaljnji razvoj in obstoj slovenskega planinstva. Tako kot smo se pred 110 leti bojevali za obstoj slovenstva, tako se danes ob vstopu v nov svet srečujemo z globalizacijo in prizadevanjem, da bi ohranili izvornost in čistost naših gora. Današnji dan je dan spomina na velikana slovenskega planinstva, človeka, ki mu je dal neizbrisen pečat dobrega in lepega. Danes pa ni le priložnost za spomin na 150-letnico rojstva našega prvega predsednika, ampak tudi za zahvalo PD Laško ter njeni predsednici Faniki Wiegele za skrb in pozornost, ki jo namenjata trajnemu ohranjanju spomina in spoštovanja do profesorja Frana Orožna.

TEHNOOPTIKA

SMOLNIKAR d.o.o.

Novi trg 2, 1000 Ljubljana
tel./ fax.: 01 426 32 72

e-mail: tehnootika@siol.net
www.tehnootika-smolnikar.si

BRESSER

SIMMONS

Delovni čas: sreda in petek od 8-14
pon., tor., čet. od 8-13 in od 16-18

Triglavski TV-teden pred četrto stoletja

25 let prvega TV-prenosa z vrha Triglava 26. avgusta 1978

✍ Janez Kavcar

Marsikateri »prvikrat« v slovenskem spominu je povezan s Triglavom. Ob mnogih dogodkih tudi prvi neposredni televizijski prenos z njegovega temena 26. avgusta 1978. Tedaj je bilo to svojevrsten (tehnični) dosežek. Dandanašnji se da vso potrebno tehnično opremo za takšen TV-prenos stlačiti v dvajsetkilogramski nahrbtnik ... Triglav pa ostaja, kakršen je bil, prepričljivo dokazuje novim in novim rodovom svojo neminljivost ter vabi k novim dosežkom! Vse-slovenski proslavitvi prvega pristopa štirih srčnih mož na Triglav se je avgusta 1978 hotela dostojno pridružiti tudi tedaj še edina slovenska televizija. Programski projekt, ki ga je vodil Beno Hvala, je dobil delovni naslov Triglavski TV-teden. Njegov vrhunec naj bi bil prvi neposredni TV-prenos priložnostne proslave na triglavskem vrhu v soboto, 26. avgusta, ter dan pozneje iz Bohinja, ob odkritju spomenika prvopristopnikom. V TV-tehniko smo dobili v realizacijo nemara najzahtevnejšo nalogo dotlej, vendar je večini udeleženi pomenila predvsem enkratni izziv. Lotili smo se je vdano in z zanosom. Konec marca 1978, slabih pet mesecev pred prenosi, smo začeli tehnične priprave. Julija so bile ob pomoči Mihe Potočnika v starem domu na Kredarici sprejete zadnje programske odločitve o vsebinah prenosov. Vodstvo RTV je nekaj dni zatem naznanilo javnosti

realizacijo projekta, in to z dobršnim kančkom tehnične senzacionalnosti.

22. 8. je bilo priprav konec. Ob skrbnem načrtovanju je ostalo še precej negotovosti, povezane z vremenom. Naša televizija je imela premalo tehničnih zmogljivosti – predvsem lahkih elektronskih kamer in prenosnih zvez – da bi jih lahko pravočasno spravili na Kredarico, saj so jih potrebovali pri realizaciji rednega televizijskega programa. Šele tik pred zdajci, komaj dan pred prvim prenosom, smo lahko vse prenesli na predvidena snemalna mesta. Tehnična oprema je okorna in temu primerno težka; po večini ni namenjena za uporabo v takih razmerah. Transport naj bi opravil policijski helikopter, to pa je bilo seveda odvisno od vremena. Vse opreme se je nabralo za skoraj šeststo kilogramov, na sam vrh pa je bilo treba spraviti nekaj več kot sto kilogramov. Med njo sta bila tudi po nekaj deset kilogramov težak agregat in linkovska naprava za zveze. Del opreme je že nekaj dni potoval iz Krme proti Kredarici na hrbtih konj Psnakovega Janka, najobčutljivejši deli pa so čakali na helikopter. Kar zajeten zalogaj smo tovorili sami iz Vrat. Predvsem zveze za sporazumevanje in koordinacijo, ki jih zaradi potrebne robustnosti miniaturizacija še ni dosegla. Do večera se je na Kredarici zbralo jedro tehnične ekipe in skupina gorskih reševalcev iz Mojstrane in Tržiča, ki naj bi pomagala pri realizaciji prenosov.

www.promontana.si

Pro Montana

*Jože Hudeček pred kamero pove
 nekaj vznesenih besed*

23. 8. je bilo nebo nad slovenskimi Juliji kot umito. Krma je bila še v megli. Vreme je bilo ugodno za helikopterske lete. Z nekaj zaporednimi poleti je bila oprema zbrana na Kredarici. Prvi del logističnega problema je bil rešen. Pilot helikopterja Andolšek je privolil še v tvegan transport dela opreme na greben med Malim Triglavom in vrhom. To nam je bilo v veliko pomoč. Agregat, gorivo, kabli in naprava za zveze so bili kmalu varno shranjeni v Staničevem zatočišču tik pod vrhom. Pred večerom se nam je s preostalim delom ekipe pridružil še Franjo Meglič, starosta slovenskih TV-snemalcev, ki mu je bila zaupana skrb s kamero na najvišji točki slovenske zemlje. Franci Pavšer je pripeljal radijsko ekipo, ki je prebila ognjeni krst prvega radijskega prenosa s Triglava že desetletje pred televizijo. Večer pred prvim javljanjem v informativne oddaje naslednjega dne, še enkrat premlevamo podrobnosti načrta realizacije prenosov. Vreme se kvari in največ se ukvarjamo z logističnimi problemi. Razčlenimo možnosti v primeru okvare edine kamere na vrhu, s katero bomo tvegali prenos. Rezervna kamera bo namreč prenašala s Kredarice. Naštudiramo »štafetni« transport kamere s Kredarice na vrh,

za katerega naj bi potrebovali manj kot trideset minut. Jutri bomo načrt preizkusili. Razvije se razgret pogovor o smiselnosti našega početja in etike do našega očaka. Mu ne bomo spet nečesa odvzeli? Ni to, kar službeno počenjamo, v nasprotju s tistim, zaradi česar hodimo v gore? Mnoga vprašanja ta večer ne dobe odgovorov.

24. 8. Dež, megla. Vremenska napoved ni najbolj obetavna. Lotimo se tehničnega preizkušanja opreme in vzpostavljanja zvez z dolino. V Bohinju se nam pridruži številna ekipa reportažnih avtomobilov, ki bo tehnično in programsko središče triglavskih TV-prenosov. Srečamo se s prvimi težavami. Odpove nam edini barvni monitor, na katerem lahko uravnavamo kakovost slike kamer. Odpove nam še eden izmed agregatov. Transport in nočna vlaga sta storila svoje. Agregat popravimo, monitor ostane slep. Kritično bo, če zaradi vlage odpove agregat, spravljen v Staničevem zavetišču. Ključni aparaturi, kameri, delujeta. Uporabljamo ju komaj dobra dva meseca, takšnih razmer še nista doživeli. Imata zanimiv izvor. Ameriški inženirji so ju razvili za neposredna poročanja o vojni v Vietnamu. Na enem izmed tečajev za uporabo kamer so nam pokazali ohišje kamere, ki ga je zadel »kalašnikov«, oba s snemalcem sta preživela. Kameri sta izdelani zelo robustno, pa vendar ravnamo z njima kar se da previdno. Pred poldnevom končamo preizkuse, zveze s Kredarice v dolino so vzpostavljene. Čeprav smo opravili že na desetine ur različnih neposrednih TV-prenosov, se nas po malem loteva vznemirljiva nervoza. S popoldanskim Obzornikom se oči slovenske javnosti začnejo obračati k Triglavu. Žal jim lahko pokažemo predvsem dež in meglo. V večernem Dnevniku Frenk iz nekaj kubičnih metrov velike meteorološke opazovalnice na Kredarici Slovencem sporoči obetavno vremensko napoved za jutrišnji dan. Prvi preizkus je za nami. Jutri bo šlo bolj zares, z vrha.

Petek, 25. 8. Vreme nas je uslišalo. Zajtrk nam ne tekne posebno. Že zgodaj smo na vrhu. Damo si oprava vsak s svojim delom aparatur. Pogovori s kolegi na Krvavcu, Voglu in v Bohinju so kratki. Agregat vžge. Kamera deluje. Zvok je. Iz Bohinja sporoče, da dobivajo naš testni signal. Ura je enajst. Franjo obrne filter na

kameri. Dolini se odpre pogled, ki se ga je doslej dalo uzreti samo z vrha slovenske gore vseh gor ... Torej gre! Zadovoljni poslušamo čestitke kolegov iz ljubljanskega studia. Jože Hudeček pred kamero pove nekaj vznesenih besed. Do večernih ur smo po večini prosti. Živčno se predsedamo po vrhu, uživamo razglede do »meja, kjer živi slovenski človek«. Vmes snemamo prispevke za informativne oddaje in »za zalogo«, če nam jo vreme jutrišnji in pojutrišnji dan zagode. Vreme se kisa, nevihta na vrhu ne bo preveč prijetno doživetje. Vztrajamo in večer spet prinese lepo vreme. Zbirajo se gostje, ki bodo nastopili zvečer v neposrednem prenosu z vrha, Kredarice in Bohinja - »Borbi za Triglav«. Aleš Kunaver potegne iz nahrbtnika steklenico piva. Nam za silno žejo, sebi za korajžo pred kamero. Oddaja lepo teče, stotnijska ekipa televizijcev od Triglava do Ljubljane se je ujela. Živčnosti ni več. Dan počasi ugaša. Nagrajeni smo s čudovitim sončnim zahodom. Za hip posedimo na Malem Triglavu. Šodr prižge svojo pipo. Z vseh strani se proti Kredarici zgrinja na desetine lučk. Na oknih doma zasveti luč. Vrh slovenske planinske organizacije slovesno zaseda. Gorjanska godba igra. V zraku je čutiti velik praznik. Pohitimo navzdol na Kredarico. Agregati pretakajo električno energijo v baterije aparatov, ki bodo jutri z nami vred na veliki preizkušnji. Izsušenim po dnevu, preživetem na vrhu, nam Stine postreže z juho in pivom, ki prijata kot že dolgo ne. Hkrati pa je to zadnja tekočina, ki se jo tisti večer na Kredarici zaradi preobleganosti sploh da dobiti. Iz Ljubljane in Bohinja dobimo zadnje napotke in informacije za jutrišnji prenos. Vremenska napoved ni najboljša, pa tudi še ne zlovešča. Še kratek dogovor, vnovično preigravanje vseh variant ob raznih možnih zapletih. Pogumne spremlja sreča!

Slavnostni dan, **sobota, 26. 8.** Tisti priljubljeni rek o »rani uri in slovenskih fantih« je

»Mravljišče« na Kredarici

menda priredil Šrauf. Še v mraku smo na poti na vrh, pa smo že kot v koloni na avtocesti. Ko prepredemo Triglav s kabli, stojali, mikrofoni in antenami, si zraven še zagotovimo svoj prostor pod soncem. Vendar se to vse bolj zakriva s črnimi, zloveščimi oblaki. Raje ne razmišljamo, kaj bi se zgodilo, če bi se začela nenadna nevihta. Postavili smo tak »strelvod«, da mu ni para. Iz Ljubljane nam sporoče, da s Hidrometeorološkega zavoda opozarjajo na nevihto, ki se vleče ob Soči po Trenti navzgor. Ponudijo nam možnost, da začnemo prenos vsaj pol ure prej, vendar naj se odločimo sami. Kaj storiti? Dr. Miha Potočnik ob Aljaževem stolpu kramlja s povabljenimi planinskimi gosti. Na vprašanje zaškrtva z zobmi in pogleda v oblake in navzdol proti Zadnjici: »Če se jest kej spoznam na tole vreme, bo do poldneva še zdržov!« In je res. Začnemo, kot je bilo načrtovano. Vemo, da doma pred televizorji sedi pol Slovenije, ki ji ni dano biti tu zraven, pa bi bila rada. Pa mnogi taki, ki jim bo naš prenos prvo srečanje s triglavskimi razgledi. Gorjanska godba zaigra, Zupanovi iz Tržiča zapojejo najlepšo Aljaževo pesem Triglavu. Kot bi nas še Bog uslišal, se megle razkade, prikaže se sonce. Smrčarjev Miha doživeto govori o štirih

www.promontana.si

Pro Montana

Helikopter je pomagal pri prevozu opreme

srčnih možeh, ki se jim je nemara pred točno dvesto leti odstrl enak razgled. Franjo lahko vodi kamero, z vrha navzdol v Vrata, pa nazaj na Prag, na Staničevo, čez Rž na Kredarico, poroma pod kipeče bele oblake in se spusti proti Krmi ... Pozabljena so vsa vprašanja o smiselnosti našega početja. Čutimo, da so oči tisočih uprte v razglede, ki se jim odpirajo. Kakšni lepi občutki! Gorjanski godbeniki pihajo v svoje zlato bleščče se instrumente. Glasba doni. Od triglavskih gora zamolklo odmeva bobnenje velikega bobna. Kakšno slavlje! Samo Triglav ga je vreden!

Po opravljenem delu posedemo v povsem opusteli jedilnici v domu na Kredarici. Dve uri po koncu prenosa je v TV-sporodu najavljen posnetek. Vsi gostje so že odhiteli v dolino, v Bohinj, ki bo slavil jutri. Pred televizorjem se nam pridruži Tof in zapisuje naše opazke, ob katerih se zadovoljno in prešerno zabavamo. V Triglav

začnejo udarjati strele, ulije se kot iz škafa. Danes jih pa bo mokrih! Prisedeta še gospodar Kredarice Stane Kersnik in oskrbnik Štravs. Zaliti zadovoljstva skoraj nimamo s čim. Včerajšnja in današnja množica je bila prevelika za zaloge na Kredarici. Dež bo prinesel vsaj vodo.

Nedelja, 27. 8. Triglavsko slavlje se je preselilo v Bohinj, k odkritju novega spomenika štirim srčnim prvopristopnikom. TV-slika s Triglava in Kredarice naj bi bila samo še za kuliso bohinjskemu slavlju. Pa se vreme ne da. Nočne nevihte so odele Triglav v žled, pred domom na Kredarici se skoraj drsamo. Iz Bohinja namigujejo, naj vseeno poizkusimo priti na vrh. Zelo nevarno je. Problem nam reši dr. Andrej Robič, ki strogo zabiča, naj se nihče ne premakne navzgor, pa če jim je v Bohinju prav ali ne. Čez dobri dve uri se vreme razjasni. Zapiha veter, hladno je, skale se osušijo. Žal je v Bohinju spomenik že odkrit. Še urejanje in spravilo opreme, ki jo bo v dolino znosil helikopter, in naše delo je končano. Hitimo v Krmo. V Kovinarski koči nas čaka nekaj paketov piva, darilo ljubljanske pivovarne. Kakšno prešerno veselje! Veselica, da je takšne med televiziji še ni bilo.

Pa je v **ponedeljek, 28. 8.**, treba še enkrat na Kredarico. V slabem vremenu helikopter ni mogel poleteti, kameri pa morata v Anglijo, da ju vgradijo v novi reportažni avto. Na Brniku skoraj jokam, ko ameriški inženir dobesedno meče kameri po stopnicah. Mi pa smo ju pet dni tako pestovali in previdno prenašali s Kredarice na vrh in nazaj. Čez teden dni je na največji ameriški razstavi TV-tehnike v Las Vegasu, na razstavnem prostoru RCA, slika s Triglava. Naš, slovenski Aljažev stolp in njihova, ameriška kamera!

Prvi TV-prenos s Triglava so pripravili: Libor Anderle, Vili Bitežnik, Peter Culetto, Janez Černic, Marjan Gros, Peter Habicht, Jože Hudeček, Malči Jelen, Janez Kavar, Ernest Kobolt, Bogo Kovačič, Tom Lajevc, Janez Lončar, Franjo Meglič, Bogdan Mikše, Peter Paternost, Igor Pfeifer, Nadislav Rožič, Miro Smodiš, Jože Šimenc, Stane Šmid, Milan Šolinc, Stine Vardjan, Jože Vesel, Mitja Zatler in stotnija RTV-jevcev v Bohinju, na Voglu, na Krvavcu in v Ljubljani. ○

RADIO OGNJIŠČE

RADIO ŠTIRIH GONGOV

Planinska oddaja

Doživetja gora in narave

Vsak četrtek ob 10:15.

Vaš gostitelj je

Robert Božič.

V hribih se dela dan

<http://radio.ognjisce.si>

Zakaj ne na vrh?

Tolikokrat premlevano vprašanje gornika

✍ Jana Remic

Lahne snežinke so naletavale, ko sem se začela vzpenjati po cesti proti Planinici. Prav v veselje mi je bilo stopati po dobro uhojeni stezi vedno višje in višje. Enakomerno sem prestavljala palici in opazovala smreke v gozdu. Vejice so že postajale bele, kot bi bile posute s sladkorjem, sem ter tja je zapihal močan veter in v vrtincu ponesel snežinke še enkrat višje, potem pa jih je odložil, rahlo, na tla, na drugo smreko ... Vedno gostejša je bila zavesa snežink, pravo, čisto pravo zimsko ozračje je bilo ob koči na Robleku. Skozi sivino, ki je usipala snežinke na svet, pa je sem ter tja posijalo celo sonce in sončni žarki so snežinke spremenili v diamante, ki so lahko padali na belo snežno odejo ...

Iti ali ne iti?

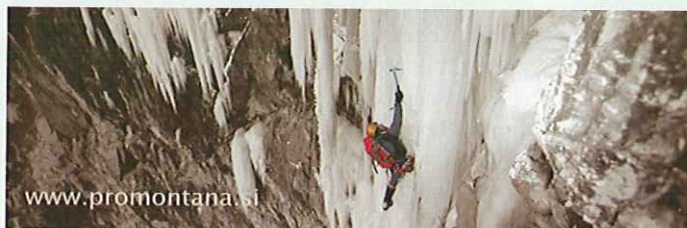
Tako sem do kočice prišla čisto mokra in poseдела sem ob topli peči. Nisem se pridružila pogovoru planincev, ki so ugotavljali, da se v takem ne hodi na vrh. Saj menda res ne ... Jaz pa sem imela s seboj še cepin, dereze in tako veliko željo, da grem gor. Razmišljala sem pač, da novega snega še ne bo veliko, sneg od prejšnjega sneženja pa je že trd in uležan.

Rada hodim. Ljubim vzpone na vrhove. Prav vsak je posebno doživetje. Zato sem se obotavljala. Celó proti dolini sem se že vračala. Potem pa sem ugotovila, da vendar ni prav, da se kar tako vrnem. Vsaj poskusim lahko, sem si mislila, se vrnila do kočice in zagazila v mehak puh. Novega snega je bilo kar naenkrat več, vi-

delo se je, da tega dne nihče ni nadaljeval poti. No, to me res ni motilo, take ture so še lepše. Počasi sem stopala po komaj vidni gazi. Nekje med oblaki se je prikazal košček modrega neba, sončni žarki so se prikradli med mehkobo sivine in pozlatili nekaj trenutkov, potem pa so se skrili nekje daleč ... »Zares ne vidim razloga, da bi se morala že vrniti,« sem si mislila in se še naprej dvigala po grebenu, proti modri sivini tistega mirnega dne, proti oblakom, ki so neutrudno usipali zares lahne snežinke na strma pobočja Begunjščice. Tako sem čez nekaj časa opazila, da gazim že do kolen. Poznam goro in zavedala sem se, da bo verjetno treba odnehati. Toda moja želja je bila še močnejša. Šla sem naprej. Steza vodi deset, dvajset metrov pod grebenom. In pobočje je zelo strmo. Sneg je bil ravno zapadel, lahek, pa vendar ga je bilo že nekaj. Seveda, postajalo je nevarno, da se splazi. »Hmm, verjetno se ne bo,« sem se nasmehnila in kot pogosto v takih trenutkih sem se zalotila, kako se v meni prepirata dva glasova - na eni strani želja, na drugi pametno razmišljanje. Vzdihnila sem. »Res bi se morala vrniti. Samo še do naslednjega roba grem,« sem si dovolila. Potem sem stala tam in opazovala greben pred seboj. Tako lepo je hoditi. Tako čudovit svet je ...

Ko glava umiri srce

Stala sem - da, tako lepo bi bilo nadaljevati pot. Pa se je od nekod prikradel glas in mi pripovedoval: »Veš, danes si Gora ne želi obiskovalcev. Danes hoče imeti svoj mir, tišino zasanjanih snežink, ki naletavajo in obležijo na njenih

www.promontana.si

Pro Montana

Kavke na vrhu Begunjščice
Marjan Bradeško

pobočjih. Danes je njen dan, ko ji le veter lahko zapoje svojo pesem. Spoštovati moraš Goro. Prav zato, ker jo imaš rada, spoštuj dni, ko si želi miru pred teboj, človek.«

»Lahko bi šla še malo,« sem si spet zaželela. »Saj bi verjetno prišla čisto varno na vrh. Verjetno, skoraj zagotovo.«

Tokrat je drugi glas spregovoril trše. »Toda ali imaš pravico? Najprej in predvsem moraš spoštovati Goro. Potem pa so tu še ljudje. Kaj pa, če bi se slučajno zgodilo, da bi se ponesrečila? Zavedati se moraš, da bi s svojim ravnanjem v tem primeru spravila v nevarnost preveč ljudi. To so ljudje, ki povsem prostovoljno hodijo reševat planince, ki so se znašli v težavah, ki jim sami naenkrat niso kos. Ker pogosto precenjujejo svoje sposobnosti. Pa podcenjujejo Goro. Pravzaprav so gorski reševalci ljudje, ki jih občudujem. Ker najpogosteje hodijo na pomoč v razmerah, ko se vsi drugi umaknejo v varne domove. Umaknejo pred sneženjem, pred viharji, plazovi, pred neurji ...

Vedno več nas je, planincev. Bojim se, da z množičnim obiskom gora upada odgovornost. Včasih opazujem ljudi in imam občutek, da prevečkrat zamahnejo z roko ob omembi plazov, da ob poletnih dneh nočejo opaziti temnih

gmot nevihtnih oblakov, ko se nepripravljeni lotevajo zahtevnih poti.

Ljudi, ki rešujejo, pa ni vedno več. Biti gorski reševalec pomeni porabiti veliko ur za usposabljanje. Pomeni biti vedno na voljo, ko te pokličejo, ker nekje nekdo potrebuje pomoč. Včasih pa se nesreča zgodi tudi reševalcem in takrat se vprašam, kako dolgo bodo ti pogumni prostovoljci še vzdržali. Verjetno se tudi kdo izmed njih vpraša, ali ima smisel postavljati svoje življenje na kocko zaradi – pogosto – neodgovornosti neznanih planincev.

Zagotovo se bo s časom pokazalo, da bo treba narediti kaj več za vzgojo ljudi, ki želijo hoditi v gore. Da bi se naučili biti odgovorni, da bi se znali pravočasno obrniti in vrniti v dolino. Lahko pa se pokaže tudi, da bo prostovoljnih gorskih reševalcev zaradi vse večjega obiska gora premalo.

Odloči se zdaj ...

Tedaj sem vedela, kako se moram odločiti. Poslovala sem se od Gore. Vračala sem se. Sonce se mi je nasmehnilo skozi snežinke in pozlatilo pobočje okoli mene. Prav sem storila, to sem vedela. Čeprav je bil ta vzpon po neskončni belini pod grebenom najlepši del dneva.

Pa vedela sem, da se bom kmalu lahko vrnila. ○

Srečanje na Velikem Javorniku

Sneg, mraz ter dva medveda, da o strahu in piščalki ne govorimo

✍ Andreja Erdlen

Z možem sva sklenila, da za konec letošnjih novoletnih praznikov opraviva kakšno turo v zimsko naravo. Odločila sva se za Veliki Javornik, 1268 m, pri Cerknici, saj kljub temu, da oba že dolgo zahajava v gore, nihče od naju še ni obiskal pogorja Javornikov.

Iskanje informacij in literature

Že nekaj časa me je mikal vzpon na to malo obiskano, skorajda skrivnostno goro, zato sem poiskala podatke o dostopih. Našla sem članek, objavljen v Planinskem vestniku marca 2002, kasneje pa tudi opis ture na spletni strani <http://www.zaplana.net/izleti/Javorniki>. Priznati moram, da še nimam novega vodnika po Poti kurirjev in vezistov, starega pa sem nekje založila, zato sta bila to moja edina vira – poleg zemljevida Notranjski kras.

Sklenila sva, da bova opravila turo, opisano na spletni strani Zaplane: torej pristop iz Rakovega Škocjana na vrh Velikega Javornika in potem sestop po gozdni cesti preko Malega Javornika.

Raziskovanje skrivnostne gore v mrazu in vetru

Odpeljala sva se po avtocesti proti Postojni in jo zapustila pri izvozu Unec. Po nekaj kilometrih sva prispela do Rakovega Škocjana, kjer sva parkirala avto pri obnovljenem hotelu. V dolini je bilo šest stopinj pod ničlo, zato sva se kar tople oblekla, saj sva pričakovala, da bo na vrhu mraz še veliko hujši. Pot sva našla brez težav. Najprej sva se zložno vzpenjala po gozdni poti, do prihoda na gozdno cesto, po kateri sva nato hodila morda dva kilometra. Med hojo po cesti sva lahko med drevjem opazovala Cerkniško jezero – predvidevam, da spomladi, ko drevje ozeleni, tudi tega razgleda ni. Odcep za strmo

pot v gozd res ni zelo dobro viden, a se lahko pohvaliva, da ga nisva zgrešila.

Zadnjih 400 višinskih metrov gre za zares strm vzpon. Na pobočju je bilo tudi vedno več snega (čeprav na vrhu ne več kot 15 cm), vendar je bil sneg zelo trd, podlaga pa poledenela, zato sva morala skrbno izbirati stope, pomagala sva si s palicami. Hodila sva po sledih, ki so nama dokazovale, da verjetno tudi v letu 2004 nisva bila prvopristopnika. Užitek pri vzponu sta mi zmanjševala vedno hujši mraz in veter.

Po dveh urah hoje sva dosegla vrh, poraščen z gozdom, ki nam ne nudi praktično nobenega razgleda. Termometer pri koči postojnskih radiomaterjev je kazal minus dvanajst stopinj, pa še veter je pihal! Kako zelo sem si želela, da bi bila kočja odprta in bi se lahko vsaj malo ogrela! Močno me je zeblo v roke, zato sem predlagala, da se čimprej vrneva – in to ne po poti, kakor sva načrtovala, preko Malega Javornika, temveč kar po isti, najkrajši. In to čimprej! Nadela sva si dereze (brrr, kako je bilo mrzlo!) in se pripravila za sestop. Mož je predlagal, da grem kar naprej, medtem, ko si je on dereze še privezoval.

Šele pri sestopu sem prav videla, kako zelo strmo in poledenelo je pobočje. Zdelo se mi je čudno, da je bil mož počasnejši od mene, saj mi ga sicer nikoli ni bilo treba čakati. Ko me je drugič dohitel, mi je povedal, da je že kmalu, na začetku sestopa, padel in si poškodoval nogo. Z derezo je stopil na poledenel kamen in zdrsnil. Kri je bila vidna tudi na hlačah, a je rekel, da bo brez težav prišel v dolino. Upočasnila sva hojo, opazovala sem ga, ko je nekoliko šepal, a ves čas mi je zagotavljal, da ga pravzaprav nič ne boli. Ali je bilo res tako?

Medvedje presenečenje

Po tem, ko sva prišla iz gozda na cesto, sem kakšnih 50 m pred nama opazila črno žival. Mislila sem, da je pes, a je stal čudno pri miru. Kar nisem si hotela priznati, čeprav sem o tem ra-

Dvigni se

Spletli verigo so
gorski masivi,
v nedrih nje snujejo
tihe želje.

Temno macesni
žarijo pozimi
trava zamrzne
in sonce zamre.

Sence te vabijo,
veter vzpodbuja:
Dvigni se,
pridi med skale v gosté!

Aleš Tacer

zmišljala vedno, kadar sem razmišljala o turi na Veliki Javornik, da bi to lahko bil medved. Ker se žival ni premaknila, sva obstala, se spogledala in oba sva vedela, da gre za medveda. Očitno je bilo, da je bil še mladič, saj je bil razmeroma majhen. Potokla sem s palicami, on pa je nekaj časa še kar stal, potem pa se je končno (zdelo se mi je, da čakam celo večnost) le oddaljil po pobočju navzgor. Največje presenečenje zame je bilo, da mu je sledil še eden – torej sta bila to najverjetneje dva mladiča. »Tudi mama ne more biti daleč,« sem pomislila. In z možem sva šla še kakšnih sto metrov nazaj po cesti, pri tem pa ves čas tolkla s palicami. V priporočilih, kako ravnati pri srečanju z medvedom, piše, naj se umaknemo – a midva sva nekako morala priti do avtomobila! Zato sva morala nadaljevati pot po cesti. Možu sem predlagala, da za vsak slučaj vzame iz nahrbtnika žepni nož, čeprav je menil, da bi z njim medveda verjetno le nekoliko požečkal, jaz pa sem vzela piščalko in začela pridno piskati.

»Saj ne bo nič, samo pogovarjava se na glas,« je predlagal mož, ko sva po nekajminutnem postanku nadaljevala pot. A pogovor nama nekako ni stekel. Zato sem kar zapela: »Vstanite, v suženjstvo zakleti, ki jarem vas teži gorja...« Nisem sicer vedela, če medvedje spoštujejo pravilo, da je potrebno ob himni mirno stati, a upala sem, da bodo vsaj umaknili pred mojim petjem.

Do hotela v Rakovem Škocjanu sem precej žvižgala na piščalko – v nahrbtniku jo nosim že nekaj let, a v vseh letih nisem toliko piskala kot ta dan. Ostala nama je še slaba ura hoda, mraz je popustil in lahko bi bilo prav prijetno, a ves čas sva se ozirala, če ne bova dobila še kakšne medvedje družbe. Neizmerno sva bila vesela, ko sva zagledala prve hiše in kasneje hotel, pred katerim naju je čakal avto. Ko se je mož strinjal, da peljem nazaj jaz, se mi je že zdelo, da ga ne bom peljala samo do doma, temveč zelo verjetno tudi k zdravniku. Saj si lahko predstavljate, da nama bo ostal ta vzpon na Veliki Javornik res v nepozabnem spominu?

V hribe skupaj z medvedí?

Kaj je sporočilo tega mojega prispevka? Da ne hodite na Veliki Javornik? Ne, saj je res zanimiva gora. Midva sva morda izbrala samo napačen čas (čeprav sem kasneje, po pogovoru z lovcem izvedela, da tistega časa, ko medveda ni mogoče srečati, ni), predvsem pa zelo priporočam, da goro obiskujete v večji skupini in ves čas zganjate (zmerni) hrup. Pretiravati seveda ni potrebno, saj planinci sicer zagovarjamo povsem mirno obnašanje v naravi! Za vsak slučaj vam tudi priporočam, da si ogledate spletno stran <http://www.ilbis.com/spark/st6cl6.htm>, kjer je opisano, kako naj ravnamo, da se izognemo srečanju z medvedom, oziroma kaj naj storimo, če ga kljub temu srečamo. Vprašala sva se, kako bova dokončala najino Notranjsko planinsko pot, ki vodi po gozdovih od Sviščakov, preko Snežnika na Mašun in do gradu Snežnik. Morda naju tudi tam čakajo medvedi, čeprav mi je oskrbnik zavetišča na Snežniku še novembra lani zagotavljal: »Ma k'šni medvedi? Tu ni nobenih medvedov...« Pravijo tudi, da so le zelo redki ljudje srečali medveda v naravi, da se medved običajno umakne... Priznam, da je od daleč prav ljubeč, a srečanje na blizu lahko postane verjetno zelo neprijetno!

Prepričala sva se, da medvedi tudi pozimi ne spijo. To, da takrat, ko je vrh osvojen, tura še zdaleč ni končana in da je pri sestopu potrebno še več previdnosti, veva že dolgo. Najina zadnja tura je to pravilo samo še dodatno potrdila! ●

Z mobitelom v gore

Če signal ni dovolj močan, se da poslati vsaj SMS

✉ Andrej Mastnak

Ljubitelje gora združujeta predvsem ljubezen do neokrnjene narave in ljubezen do športa. Občutke, ki prevevajo vsakega planinca ob korakanju skozi deviško in predvsem od mestnega hrupa neomadeževano okolico, pa po večini najraje doživljamo individualno. Zato je nekaterim že sama misel na to, da bi vzeli s sabo v gore mobilnik, popolnoma tuja. Vendar pa lahko mobitel poleg tega, da olajša marsikatero stisko, tudi reši življenje.

Gotovo bo vsak priznal, da se je v zadnjem času na tehnološkem področju glede plezalnih in pohodnih športov zgodilo več sprememb. Izboljšana oblačila in plezalno orodje ter drugi elektronski pripomočki imajo na gorništvo (pohodništvo ali alpinizem) tako pozitivne kot tudi negativne vplive. Vendar so negativni predvsem etične narave. Zato planinske zveze (ali organizacije, ki združujejo ljubitelje gora) po vsem svetu že načrtujejo pravila uporabe mobilnikov v gorah. Samo zato, ker bi naš mobilni telefon mogoče koga motil, ne smemo zanemariti njegovega varnostnega aspekta. Treba je le upoštevati nekaj pravil, pa bo volk sit ter koza cela.

Vsak uporabnik se mora, preden zakorači v planine, zavedati, da mobilni telefon (ali katera koli druga elektronska naprava) ni nadomestilo za poznavanje osnov planinstva, ki vključujejo tudi poznavanje navigacije, prepoznavanje nevarnih (ogrožujočih) razmer in poznavanje prve pomoči. Ravno tako ni naprava, ki bi sama po sebi zagotavljala varnost ali to, da vas bo ob morebitni nesreči res kdo slišal. Čeprav je pokritost s signalom Mobitel GSM v Sloveniji nadpovprečna (če se primerjamo s tujino), vendarle ni stoo odstotna. A tudi pri slabšem signalu so možne razne zvijače, ki nam lahko rešijo kožo. Če zaradi slabše kakovosti signala ne moremo vzpostaviti govorne

povezave, lahko marsikdaj pošljemo vsaj kratko sporočilo - SMS. Poleg tega je planincem na voljo tudi sistem analogne mobilne telefonije Mobitel NMT, ki zaradi svoje specifičnosti bolje pokriva tudi gorska področja.

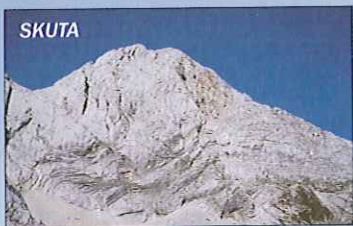
Sicer pa moramo svoj mobitel v gorah pripraviti na zanj neugodne razmere, še posebno ob slabem vremenu, ki po navadi spremlja nesreče. Obvarovati ga moramo pred vlago, udarci ter tresljaji, zavedati pa se moramo tudi tega, da ne moremo kar tako napolniti baterij. Te se še posebno rade spraznijo ob nižjih temperaturah. Seveda je aktivna varnost na prvem mestu, vendar se vseeno lahko zgodi nesreča. Takrat pa nam lahko mobitel pomeni napravo pasivne varnosti. Ob nesreči najprej poskusimo priklicati reševalce in jim čim bolj natančno opisati svoj položaj ter okoliščine nesreče. Če kakovost signala (gorski svet je namreč zaradi konfiguracije terena težko pokriti s signalom) tega ne omogoča, je najbolje poslati SMS kateremu izmed znancev in vanj čim bolj jasno vključiti podatke, potrebne za reševanje.

Skratka ... Mobilni telefon je nepogrešljiv del opreme tudi v planinstvu. Uporabljajo ga tudi največji in najbolj znani alpinisti, vendar s pridržki. Tudi najboljši mobitel namreč ne more zagotoviti varnosti. To lahko storimo le sami. Mobilec je komunikacijska naprava, ki vam lahko v gorah reši življenje. Zato jo moramo tudi jemati tako. Preden torej pokličemo prijatelja v službo, da bi ga podražili, češ poglej, kje sem jaz, medtem ko si ti v službi, ali naročimo mami, naj pristavi vodo za »pašto«, dobro premislimo, ali bomo s svojim dejanjem koga spravili v slabo voljo. Mogoče pa lahko z multimedijским sporočilom MMS, ki vključuje tudi slike in glasbo, dosežemo boljši učinek. ○

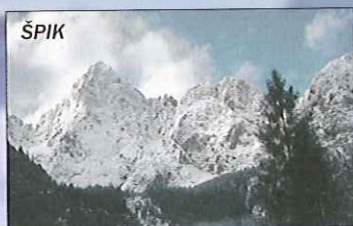
Na gorskih čevljih vam homo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

NAJ DVATISOČAK

SKUTA

SPIK

STENAR

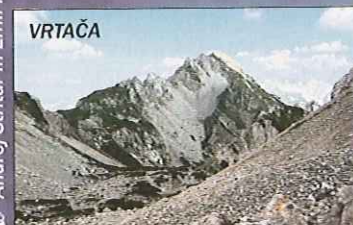
STOL

STORŽIČ

VRTAČA

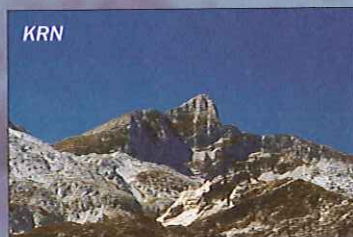
ROMBON

PLANJAVA

KRN

MRZLA GORA

**Vam je kaka gora posebno pri srcu?
Se vam zdi lepša od vseh drugih?
Poskusimo najti te lepotce!**

Na priloženi glasovnici označite vaše **tri Najdvatisočake** po lastnih kriterijih, vtisih, občutjih, poznavanju, lepoti, skratka – označite tiste tri, ki so vam najbolj prirasli k srcu.

Pozor, med predlaganimi vrhovi ni Triglava!

O kraljih se pač ne glasuje!

GRINTOVEC

PRISANK

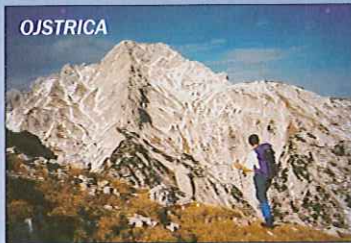

SLOVENSКИH GORA

MANGART

OJSTRICA

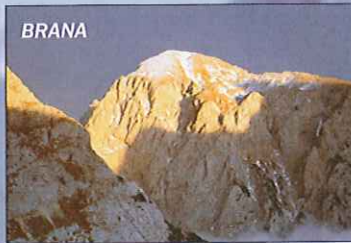
KOČNA

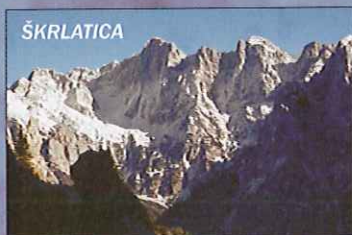
KOŠUTNIKOV TURN

BRANA

ŠKRLATICA

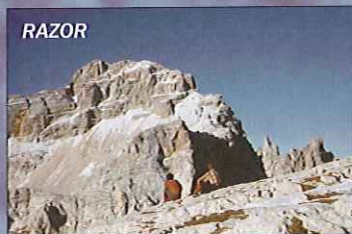
PECA

RJAVINA

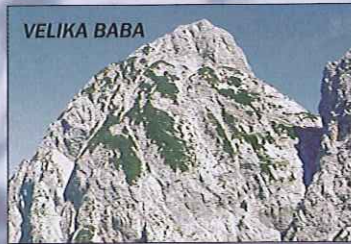
RAZOR

KEPA

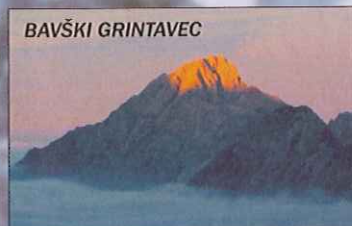
VELIKA BABA

JALOVEC

BAVŠKI GRINTAVEC

NAGRADNO ŽREBANJE

Med vsemi, ki boste poslali glasovnice, bomo izžrebali 3 nagrade:

1. Darilni bon v vrednosti 25.000 SIT v trgovini
2. Enoletna naročnina na PV.
3. Knjigo Posušeni rožmarin založbe PZS.

Glasovnice sprejemamo do 20. maja 2004.

Zmagovalca bomo razglasili v junijski številki, v poletni številki pa ga bomo podrobneje predstavili.

Dom na Lubniku

Se vam l'ub' na Lubnik?

✍ in 🏠 Andraž Poljanec

Lubnik je vzhodni mejnik razgibanega sredogorskega hrpta Škofjeloškega hribovja, ki se vleče proti zahodu čez Blegoš do Porezna in pomeni razvodnico med Poljansko in Selško Soro. Povsem gozdnati hrib se ponosno dviga nad sotočjem obeh Sor, ob katerem se že več kot tisoč let razvija kraj Škofja Loka. Besedna igra v podnaslovu etimologov bržčas ne bo zadovoljila, kajti ime Lubnik naj bi dobil zaradi kopastega vrha, izhajalo pa naj bi iz besede lobanja (Lobnik?). Na temenu te sicer zelo poraščene »lobanje« že od daleč zagledamo oglato »čepico« - Dom na Lubniku (1025 m), ki je lani praznoval 50-letnico (prvo kočo so sicer zgradili že leta 1932, vendar je bila med vojno požgana). Upravlja ga PD Škofja Loka (tel. 04/512 06 67), za informacije pa lahko pokličemo naravnost v dom (04/512 05 01), ki je od marca do konca novoletnih praznikov je stalno odprto, razen ob torkih, v januarju in februarju pa se ob koncih tedna lahko okreпча-

Izvleček iz cenika

čaj z limono:	180 SIT
pivo:	0,5 l 400 SIT
enolončnica brez mesa:	500 SIT
enolončnica z mesom:	700 SIT
goveja juha:	300 SIT
jota z mesom (klobaso):	800 SIT
razglednica z znamko:	150 SIT
spanje za nečlane PZS:	1700 SIT
spanje za člane PZS:	1200 SIT
za člane PZS z lastno rjuho:	900 SIT

mo v zavetišču Lubnikar, ki je urejeno v kletnem prostoru. Oskrbnica Majda si je po sedmih letih »lubnikovanja« zaželela spremembe in se bo letos preselila v Kočo na Blegošu.

Zmogljivosti in hrana

Gostinski prostor, v katerem na srečo ne smemo kaditi, lahko sprejme do 50 planincev, nekaj manj jih bo našlo svoje mesto na klopek pred kočjo. V zgornjem nadstropju je v štirih sobah 18 ležišč. Sodeč po joti na Lubniku dobro kuhajo, cene so zmerne - domà vam torej ni treba naphati nahrbtnika še s hrano.

Lubnik nad Škofjo Loko

Dostopi

Po Loški planinski poti: iz Škofje Loke mimo Loškega gradu do razpotja ob t. i. blegoški cesti (od tod možnost obhoda mimo Starega gradu), naprej skozi vas Gabrovo na vrh (2 h).

Iz Škofje Loke v naselje Vincarje na desnem bregu Selščice, nato strmo navkreber na Mali Lubnik in po grebenu na vrh (2 h).

S Praprotnega v Selški dolini čez Tomaža in mimo Zalubnikarja (2 h).

Najkrajši dostop: z avtom (ali s kolesom - Loška kolesarska pot) po blegoški cesti (odcep v Poljanski dolini v kraju Podpulferca oz. na začetku Zminca) do konca asfalta (Suša - okrepčevalnica Nace, 7,5 km), nato peš v 40 minutah do vrha.

Ture

Gabrška gora (ura in pol); Stari vrh (2 h); Gora - Malenski vrh (3 h); Blegoš (4 ure in pol).

Krožna tura: Škofja Loka-Lubnik-Tomaž-Praprotno-Križna gora-Škofja Loka, v kateri »zašpilimo« kakih 5 ur dolgo klobaso.

Zanimivosti

Lubnik se ponaša s kar se da širnim razgledom. Oko kajpak najprej poišče Julijce s Triglavom, nato zdrsi vzdolž Karavank do Kamniških Alp. Na vzhodu valovi Posavsko hribovje, globoko spodaj se razprostira širna Ljubljanska kotlina. Daleč na jugu lahko ob dobri vidljivosti poiščemo Snežnik in Nanos, proti zahodu se razteza Škofjeloško hribovje z Blegošem. Pri razgledovanju nam pomaga plošča z vrisanimi smermi razgleda, ki stoji na najvišji točki Lubnika tik zraven doma.

Lubniški logi jasno razkrivajo močno zakraselost tega območja; nanjo kažejo zlasti apnenčaste skalne štrline na vršini slemena in številna kraška brezna in jame, od katerih so najbolj znane Marijino brezno, Lubniška jama in Keverderc. Zadnja dva najdemo slabe pol ure pod vrhom, nedaleč od markirane poti iz Loke. Lubniško jamo imenujejo tudi Lintvernova jama (nekoč naj bi v njej prebival hudoben zmaj - lintvern, ki je občasno prihajal na površje ter žrl živino in ljudi; pošast naj bi ubil hrabri vitez s Starega gradu).

Literatura in zemljevidi

Andrej Stritar: Izleti po ljubljanski okolici, Sirdarta, 1994

Jože Dobnik: Razširjena Slovenska planinska pot, PZS, 1993

Muzejsko društvo v Škofji Loki: Lubnik, 1977

Zemljevid Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, 1 : 50.000, GZS

Zemljevid Ljubljana in okolica, 1 : 50.000, PZS

Zdaj pa le pot pod noge

Za Ločane je Lubnik hišna gora, zato so med obiskovalci doma tudi najštevilnejši. Posamezniki podirajo letne rekorde obiska kot za stavo, saj se najbolj zagreti potrudijo na vrh celo večkrat na dan. Takšni izleti verjetno ne puščajo kakšnih globokih vtisov, nekomu, ki pride na Lubnik poslušat pesem narave, pa vsak obisk ponuja nova doživetja in spoznanja, ki jih v domu na vrhu lahko deli z drugimi. ○

Vloga hoje v gore na zavarovanih območjih narave

Razmerje med pohodništvom in varstvom narave pred novim rojstnim dnevom TNP

✍ Martin Šolar

Julijske Alpe so kot največja gorska skupina v Sloveniji skoraj v celoti zavarovane v okviru Triglavskega narodnega parka (TNP), ob tem pa sodijo med najbolj obiskana območja v Sloveniji. Obiskovalci gorskega sveta v TNP so predvsem planinci, pohodniki, gorniki, hribovci ali kakor koli jih že imenujemo. Skupno jim je, da pač hodijo v gore.

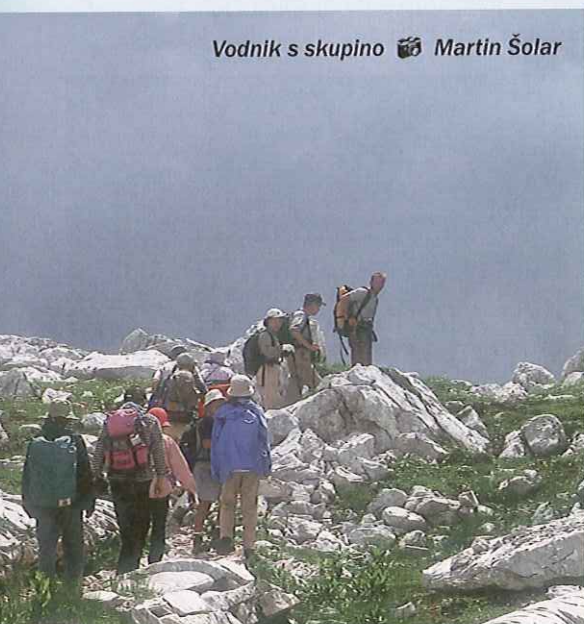
V zadnjih letih je bilo v Planinskem vestniku (PV) objavljeno kar precej prispevkov o povečanem obisku TNP in okoljskih problemih. Planinska zveza Slovenije (PZS) in Planinski vestnik sta aktivna tudi pri postopku nastajanja spremembe zakona o TNP. Spreminjanje zakona o TNP je prav gotovo dogodek, ki vpliva na dogajanje v TNP, na planinstvo ter tudi na odnos med varstvom narave in planinstvom. Planinska in druge nevladne organizacije (npr. Mountains Wilderness, CIPRA, ...), ki jih skrbi

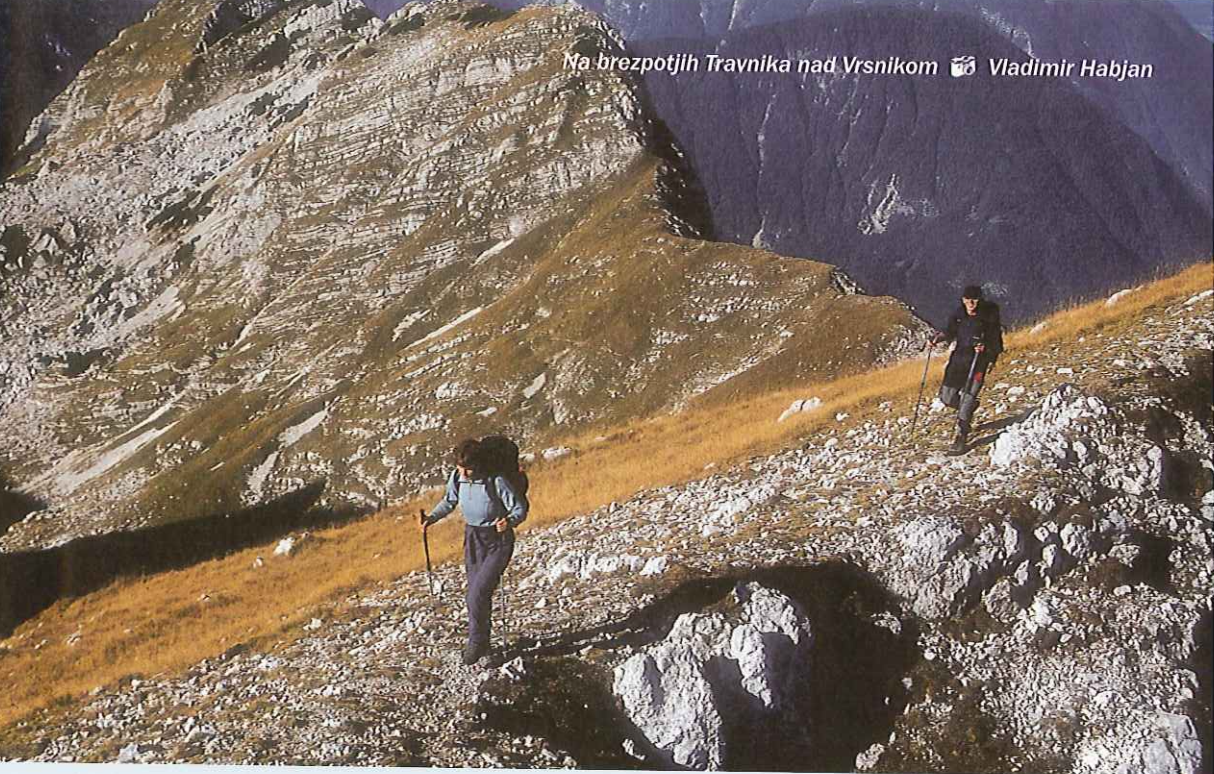
usoda našega edinega narodnega parka, pa tudi mnogi posamezniki iz vrst planincev, alpinistov ter drugih ljubiteljev gorskega sveta so se po svojih najboljših močeh vključevali v nastajanje predloga zakona. Prav tako tudi TNP. Nekatere rešitve se zdijo dobre, druge ne, zagotovo pa je treba predlog še dodelati. Ta hip se zdi, da ob grozeči urbanizaciji, graditvah na črno in velikih okoljskih problemih hoja v gore res ni problematična. Po drugi strani pa mora biti obiskovanje, predvsem pohodništvo, ki je ob varovanju narave skoraj edina dopustna dejavnost v osrednjem delu parka, podrejeno varstvu narave. Zato se mi zdi prav, da tudi na hojo v gore na zavarovanih območjih pogledamo skozi naravovarstvena očala in se vprašamo, ali lahko tudi tisti, ki radi hodimo v hribe, kaj storimo za ohranitev tega enkratnega prostora. In prav temu je namenjen ta prispevek.

Ali je hoja v gore primerna oblika obiskovanja narodnega parka oziroma zavarovanih območij na splošno?

Zgornji podnaslov se morda bralcu in planinski javnosti zdi heretičen in provokativen. Ker smo v obdobju spreminjanja zakona o TNP, se bo morda kdo vprašal, kako bo po novem s hojo v hribe. Prav zato želim v nadaljevanju pojasniti nekatera strokovna naravovarstvena izhodišča o tem vprašanju. O njih ne razpravlja le peščica naravovarstvenikov na TNP ali v Sloveniji, to je predmet razprav po vsej Evropi in kolikor nam je znano, tudi širom po svetu. Na zadnji letni konferenci Federacije Europarc (zveza evropskih narodnih in naravnih parkov, v ka-

Vodnik s skupino Martin Šolar

tero je vključenih več kot 350 evropskih zavarovanih območij) na Norveškem jeseni 2003 je bila v ospredju prav tema Pohodništvo - potencial in izziv za zavarovana območja. V nadaljevanju bi rad kratko predstavil, o čem smo se praznaprav pogovarjali in kakšna stališča smo zavzeli. Ta povzetek je tudi izhodišče za razmisleke ter načrte v zvezi s hojo v gore ob nastajanju spremembe zakona o TNP.

Pogovarjali smo se o tem:

1. Ali hoja (pohodništvo, planinstvo, ...) sodi na zavarovana območja - narodne parke? Ob tem se je takoj pojavilo podvprašanje, ali ima sploh smisel razpravljati o tem.
2. V parkih različnih kategorij (narodni, regijski, krajinski, rezervati, ...) je treba določiti jasne cilje varovanja in upravljanja.
3. Ugotoviti je treba možne in dejanske negativne vplive pohodništva na naravno okolje.
4. Katera so orodja in načini za uspešno načrtovanje pohodništva v parkih?
5. Kdo vse naj sodeluje pri načrtovanju planinske dejavnosti (hoje v gore) na zavarovanem območju?
6. Kako vzpostaviti ravnovesje med primarnimi naravovarstvenimi interesi in interesi tistih, ki hodijo v gore?

V zanimivi razpravi ter po predstavitvi razmer in izkušenj smo sprejeli dovolj jasne sklepe ter priporočila za hojo v gore na zavarovanih območjih. To so:

1. Hoja v gore je primerna oblika obiskovanja in doživljanja v narodnih parkih. Izvajati se mora na način, ki je naravi prijazen in v njej (naravi) ne povzroča motenj ter je ne poškoduje. Upravljalci parkov so dolžni usklajevati interese pohodništva s primarnimi načeli varstva narave.
2. Izkušnje, cilji in pogledi na pohodništvo v parkih so na zavarovanih območjih po Evropi različni. Pri načrtovanju pohodništva je treba upoštevati jasne cilje in namene posameznega zavarovanega območja ter ugotoviti pozitivne in negativne učinke hoje v gore.
3. Za učinkovito in uspešno upravljanje pohodništva v parkih potrebujemo več opazovanja (monitoring), ki naj temelji na podatkih in ne le ocenah; priporočljive so raziskave o vplivih pohodništva na naravo v gorskem svetu, treba pa je upoštevati tudi mnenje oziroma interes pohodnikov. Primeren način za načrtovanje in upravljanje je tudi koniranje (določanje različnih varstvenih območij).

4. Negativni učinki hoje v gore niso poglavitni ali največji problem v parkih. Kljub temu so parki dolžni reševati probleme ter zmanjševati negativne vplive.
5. Najboljši načini za zmanjševanje negativnih ali škodljivih vplivov so vzgoja, izobraževanje, informiranje, ozaveščanje in dviganje podpore parku, usmerjanje obiskovalcev ter vodeno spoznavanje zavarovanega območja.
6. Pri načrtovanju si moramo prizadevati za skupni (integralni) pristop. Vključeni naj bodo predvsem lokalno prebivalstvo, lastniki zemljišč, turistične in planinske organizacije, upravljavci planinske infrastrukture (koče, poti) ter tudi institucije, ki imajo posamezne zakonske pristojnosti na območjih, na katerih se izvaja pohodništvo.
7. Strinjali smo se, da univerzalnega, enotnega načina za doseganje ravnovesja med naravovarstvenimi interesi ter hojo v gore ni, najti ravnovesje ali se mu čim bolj približati pa je ena pomembnejših nalog parka. Seveda pa je nujno, da najdeno ravnovesje upošteva ter spoštuje tudi planinska javnost.

Hoja po brezpotju

Pri razpravi o hoji v gore ter varstvu narave se ne moremo izogniti hoji po brezpotju. Razvoj gorniške dejavnosti ter težnje vse več tistih, ki hodijo v hribe, po spoznavanju in doživljanju česa novega so pripeljali do tega, da vse več ljudi v gorah hodi po brezpotjih. Pravzaprav ne gre le za brezpotja, pač pa tudi za hojo po neoznačenih poteh. Pred nekaj deset leti je bila hoja po brezpotju vmesni korak med planinstvom in alpinizmom. Razlog zanjo je bil izključno to, da smo se lahko povzpeli na vrh, na katerega ni bila speljana nobena pot, ali pa so alpinisti po opravljeni plezalni turi z roba stene po brezpotju sestopili do najbližje poti. Danes se zdi drugače. Hoditi zunaj označenih poti je postalo modno, nekakšen ekskluzivizem. Zdi se, da planinska tura po označeni poti ne prinaša več dovolj zadovoljstva ali celo ne poskrbi za dovolj adrenalina. Tako je zato, ker je prišla doba hitrega oziroma »fast« gorništva. Hiteti zjutraj, pred službo, popoldne po službi in podobno. Pravega doživljanja gorskega sveta zasledimo

vse manj. Prav pomanjkanje občutka za pravo gorniško doživetje vodi na brezpotja vse več ljudi. A kmalu tudi tam ne bo več zanimivo, spet bomo želeli kaj drugega, vplivi na gorsko okolje pa bodo žal ostali. Uničena rastišča redkih rastlinskih vrst, erozija ter predvsem porušeno naravno ravnovesje v doslej mirnih habitatih za živali. Poleg tega opažamo tudi, da na brezpotjih srečamo slabše izurjene ali celo gibanja v takem gorskem svetu nevedeč planince. Taki zelo radi »svoje« brezpotje označijo, markirajo, delno nadelajo pot in podobno. Podobno je s postavljanjem kamnitih možicev. Redki možici na pravih mestih so gorniku lahko v veliko pomoč. Problem pa je, da je v naših gorah vse več možicev, ki so postavljeni narobe in zavajajoče. Postavili so jih prav omenjeni nevedeči obiskovalci gora, ki so se odpravili na brezpotje in tam ugotovili, da planinarjenju po takem svetu niso kos. Hoja po brezpotjih je zanimiv fenomen tudi zato, ker jo mnogi opravičujejo s tem, da v hribih ne želijo srečevati drugih. Dogaja pa se prav nasprotno – vse več ljudi je na brezpotjih, mnoge označene poti pa so zapuščene, nevdrževane in zaraščene. Na njih ne srečaš skoraj nikogar. In tu gre za povezavo med stanjem nekatere poti in hojo po brezpotju. Morda bi bolje vzdrževane in korektno označene planinske poti pripomogle k temu, da množice ne bi zahajale v brezpoten svet.

Kateri pa so naravovarstveni problemi hoje po brezpotju? Ali so to sploh problemi? Poglejmo nekatere primere. Tudi na brezpotjih ali na neoznačenih poteh se srečujemo z odpadki, kričanjem, erozijo in podobnim. Zanimive so tudi izkušnje v zvezi z vznemirjanjem živali. Nedavno mi je prijatelj trdil, da nekaj deset ljudi v samotni brezpotni dolini pač ni problem, po drugi strani pa mirno gledamo na tisoče pohodnikov na poteh po Triglavu in okolici. Problema množicev se seveda zavedamo, po drugi strani pa izkušnje v tujini in tudi rezultati našega rednega opazovanja živali kažejo ravno nasprotno. Živali so se umaknile glavnim planinskim potem oziroma so množic tam, kjer je »srečevanje« z njimi neizogibno, nekako navajene. Nasprotno pa na mirnih predelih, kjer so navajene miru in samote, že manjši obisk lahko pomeni večje vznemirjanje njihovega sveta. To potrjuje

tudi opazovanje živali v TNP, ki sistematično poteka že deset let. Gamsji tropi so se premaknili, zato so na nekaterih predelih preštevilni, posledica tega pa je preobjedanje vegetacije ter bolezni med živalmi. Žal tudi opažamo, da so nekatere neoznačene poti postale neprimerno označene (pobarvane). Hoja v gore na zavarovanih območjih ima svoje mesto, tudi v TNP, vendar si želimo, da bi bila ta dejavnost prijazna do narave. Vse več ljudi na brezpotjih in manj zanih poteh pa žal praviloma pomeni prav nasprotno.

Kako bo v prihodnje?

Hoja v gore je primerna oblika obiskovanja TNP. Ne glede na to pa je ta dejavnost pravzaprav ena redkih, ki lahko potekajo na osrednjem območju parka, zato mora biti deležna posebne pozornosti. Temeljni cilj narodnega

parka, predvsem njegovega osrednjega območja, je varovanje in ohranjanje narave in temu mora biti podrejena tudi hoja v gore. V TNP želimo v prihodnje še intenzivneje spremljati razmere in na podlagi ugotovitev predlagati ukrepe, ki bodo zmanjševali ali preprečevali škodljive vplive na naravo. Eden izmed ukrepov je lahko tudi coniranje. Mislimo predvsem na možnost predloga, da bi bila na nekaterih mirnih, a ogroženih območjih z načrtom upravljanja hoja v gore začasno nezaželena. Skupaj s preostalimi dejavniki bomo nadaljevali delo s popularizacijo TNP in varstvom narave. V planinski javnosti, ki je bila varstvu narave pravzaprav vedno naklonjena, bo treba vedenje o naravi ter možnih vplivih hoje v gore še povečati. Le tako ter z zrelim in odgovornim odnosom do narave v gorskem svetu bomo zagotovili cilje varstva in hkrati zadostili tudi potrebam po doživetju gora. ◊

**Naš novi naslov
KRAKOVSKI NASIP 4
Tel.: (01) 426 34 28**

**Akcijske cene Gore-tex jaken in velurjev Dumo
Prvič pri nas v prodaji švicarske turne vezi Naxo
Turni čevlji Scarpa po lanskoletnih cenah
Ponovno v prodaji odlične palice Kohla**

**10 % gotovinski popust
za imetnike potrjene planinske izkaznice.**

V A B L J E N I !

Alpamayo (5947 m)

Jugozahodna stena
Klemen Mali

Andski ledeni kristal

✍ Tine Mihelič

Daljnega leta 1966 je nemška revija *Alpinismus* razpisala anketo, ki naj bi razglasila »najlepšo goro na svetu«. Takrat je bila to vodilna alpinistična revija in brali smo jo po vsem svetu. Odziv je bil velik, zato je imel rezultat precejšnjo verodostojnost. (V anketi sem sodeloval tudi jaz. Takrat še nisem poznal kaj dosti sveta, pa sem v maniri lokalca glasoval za Špik.) Anketa je za gorsko »miss universum« ustoličila perujski ledeni kristal z imenom Alpamayo. Ta zveneči prilastek je goro povzdignil med znamenite in od takrat ni andinista, ki ne bi sanjal o njej. V »perujskem Chamonixu« Huarazu vidiš v vsaki izložbi podobo idealne ledene piramide s pripisom: Alpamayo - montanja mas hermosa de la Tierra. Seveda so čari zapeljivke premagali tudi mene: na Alpamayo sva splezala s hčerko Tino leta 1986. Turo sem opisal v knjigi *Andi* in si za pričujoče pisanje tu in tam sposodil kak citat iz nje - pravijo, da krasti samemu sebi ni greh. Prav poglavje o Alpamayu je za pokušino izšlo v *Planinskem vestniku* leta 1997.

Kljub vprašljivi smiselnosti takih gorniških »lestvic« je treba priznati, da je Alpamayo res

občudovanja vredna gora. Najlepši je njen severni obraz, ki se kaže v podobi plemenito oblikovanega ledenega kristala. Od te strani so plezale prve naveze in očarane poročale svetu o čudovito oblikovani gorski lepotici. Severni pristop iz doline Alpamaya in od jezera Jancarurish pa je zelo dolg, zapleten in zahteven. Zato se danes večina andinistov vzpenja čez jugozahodno steno nad dolino Santa Cruz, ki je bolj pri roki (vendar še vedno kar hudo daleč od izhodišča), pa tudi plezalsko bolj privlačna in varna. Jugozahodno plat Alpamaya - čisto ledeno steno z eno samo granitno kocko nekje na sredini - razi niz vzporednih ledenih žlebov, tako značilnih za andske stene. Zato spominja na harmoniko, bolj prozaične pa na radiator. Alpamayo je tako slavna in zaželena gora, da je obisk danes kar množičen, čeprav pristop nikakor ni preprost.

Cilj za izurjene

Alpamayo stoji v severnem delu perujske Cordillere Blance (Bela veriga). Čeprav po višini in mogočnosti zaostaja za šesttisočmetrskimi sosedi, pritegne zaradi neprekosljive podobe »idealne gore« največ občudovanja in obiska. Lepotica pa je sramežljiva, da ne rečem prevzetna: skrila se je v težko pristopno zakotje za devetimi

gorami. Že če jo hočeš samo videti, se je treba krepko potruditi, kaj šele, če bi jo rad osvojil. Estetska veljava Alpamaya pa ima vendarle veliko prednost pred plezalsko. Gora ne premore tako veličastnih, skrajno težkih sten, kakršne imajo plezalski prvaki Bele verige Taulliraju, Chararaju, Huandoy, Huascaran, Cayesh in drugi. Po drugi strani pa tudi ne premore lahkega, za večji krog ljudi primerne običajnega pristopa. Gora ne pusti, da bi se ji približal prav vsakdo, zato bo najbrž za vselej nosila pečat odličnosti in izjemnosti; Alpamayo je cilj za izurjene.

Alpamayo – kako melodična in skrivnostna beseda je to! Pričakovali bi, da je vabljivo zvence ime pomensko v skladu z lepoto in slavo gore. Kje pa! Če pobrskaš po kečuanskem slovarju (kečua je jezik indijanskih domačinov v teh krajih), te čaka razočaranje: Alpamayo namreč pomeni Blatna reka. Indijanci so goro poimenovali po nepomembnem potoku v dolini Jancarurish ob vznožju, kalnem zaradi pogostih zemeljskih plazov. (V Bohinju imamo potok Blatni graben. Kadar grem mimo njega, se mi vedno utrne ljub spomin na Alpamayo.)

Uspehi in neuspehi na Alpamayu

Na Alpamayo so prvi splezali Francozi leta 1951 in z vzponom na to izjemno privlačno goro odprli obdobje francoske prevlade v Blanci. To sta v poznejših letih potrevala zlasti dva velika alpinista: Lionel Terray in Nicolas Jaeger. (Po »francoskem« obdobju pa je v Belih gorah kmalu prevladala »maquina eslovena« – tako imenujejo Perujci slovenske andiniste, ki se ponašajo z bleščočim nizom prvovrstnih prvenstvenih smeri!) Osvajalci najlepše gore na svetu so bili Georges Kogan, Raymond Leininger in Maurice Lenoir. Njihov vzpon pa je imel lepotno napako: na vrh so priplezali (od severa) v megli in šele pozneje se je izkazalo, da sploh niso dosegli najvišje točke. Nekaj sežnjevi višji Južni vrh je šele leta 1957 dobil prvi (nemški) obisk. Kljub temu veljajo Francozi za osvajalce Alpamaya. Družčina je vzponu na gorsko lepoticico dodala še prvi pristop na lahki, izjemno razgledni neimenovani vrh nad dolino Yanganuco. Radoživi Francozi so si potem dali duška: uspehe so proslavili tudi z izdatno podporo pi-

ska – značilnega perujskega žganja. Ime anonimne gore se je ponujalo kar samo od sebe: Nevado Pisco (5752 m) je danes najbolj obiskana gora v Peruju. (Jaz sem prav s Pisca prvič zagledal slavni Alpamayo – in ni mi dal miru, dokler nisem splezal nanj.) Zahtevni in odročni severni greben Alpamaya pa se pozneje ni uveljavil kot običajni pristop. Leta 1975 je bila prvič preplezana jugozahodna stena in takoj je bilo jasno, da je pristop iz doline Santa Cruz veliko ugodnejši, pa tudi sama smer je plezalsko izredno privlačna. Na delu je bila močna italijanska ekipa »pajkov iz Lecca«, ki jo je vodil takrat zelo znani Casimiro Ferrari. Pozneje je bila ta lepa stena preplezana po dolgem in počez, Ferrarijeva smer pa je ostala velika klasika Alpamaya in danes velja za »vio normale«. Naslednje pomembno dejanje na Alpamayu pa je pripadlo Slovencem! Prvi slovenski pristop na slavno gorsko lepoticico 5. junija 1979 je bil izveden res bleščече: na vrtoglavni ledeni ostrici se je gnetlo reci in piši deset Gorenjcev in Gorenjk, pa še en Perujec povrhu. Velika kranjska odprava je imela za cilj nedotaknjeno jugovzhodno steno. Smer se danes kajpak imenuje Kranjska (MD – 800 m), preplezali pa so jo Tomo Česen, Matjaž Dolenc, Peter Markič in Žare Trušnovec. Na vrhu so se sešli s tovariši, ki so priplezali po severnem grebenu, nato pa so vsi skupaj sestopili po deviškem osrednjem žlebu čez jugozahodno steno. Ker so se bržkone spuščali po vrvi, smer seveda ni veljala za prvenstveno. Danes se imenuje Francoska – žal po tragično preminuli francoski navezi (zaradi odloma seraka ob poskusu prvenstvenega vzpona), končno pa so jo preplezali Američani. Žal pa Francoske smeri ni več. V spodnjem delu stene je leta 1995 velikanski ledeni podor spremenil podobo gore. Prva sta kajpak še istega leta našla »obvoz« na desni naša fanta Jernej Grudnik in Viki Mlinar. Prvi slovenski vzpon po »Ferrariju« so v okviru kranjske odprave opravili Pavle Oman, Milan Rebula in Drago Šegregur, v naslednjih letih pa je na slavno lepoticico splezalo še nič koliko slovenskih navez, pa tudi kak solist. Sanjska podoba gore in privlačnost plezalnih smeri sta porok, da bo Alpamayo tudi v prihodnje ostal velik magnet za ljubitelje čudovitega andskega lednega plezanja. ○

Običajni pristop – informacije

Pristop na Alpamayo (po Ferrarijevi smeri) pripelje k vznožju gore po dolini Santa Cruz, se vzpne zahodno na sedlo med Alpamayem in Quitarajujem in doseže vrh čez jugozahodno steno.

Izhodišče je vasica Cashapampa (2900 m, skromna trgovinica, možnost taborjenja) ob izteku doline Santa Cruz. Do tja se da priti z javnim prevoznim sredstvom (iz Huaraza s prestopanjem v Carazu v približno pol dneva – odvisno od iznajdljivosti in sreče). Pot do baznega tabora traja poldrugi dan, priporočam najem arriera (arriero: gonjač tovrnega živinčeta, ponudba je velika; arrieri odrinejo le zjutraj, pametno se je dogovoriti prejšnji večer; cena po dogovoru, za povprečen žep po navadi sprejemljiva). Prvi dve uri strma, potem vse do zatrepna doline zložna, prijetna hoja po udobni tovorni poti. Vmes jezera Ichiqcocha in Jatuncocha (3900 m). Nad zgornjim jezerom arriero običajno terja prenočevanje (iz Cashapampe 6-8 h). Santa Cruz je sicer kar obljudena dolina, saj pelje skoznjo in potem čez prelaz Union izredno priljubljena trekinška pot. Drugi dan naprej do zatrepna doline. To je nepopisno lep kraj sredi veličastnega gorskega venca. Na južni strani stoji neprekosljivi zvezdnik dolgega grebena, veličastni Artesonraju (6025 m), ki mu na desni dela družbo enako visoki dvovršni Caraz, na levi pa skromnejši, nabrušeni Nevado Paron (5600 m). Severna veriga kaže na to stran leden obraz, v njem prepoznaš nekaj andskih prvakov. Ob slavnem Alpamayu, ki je od tod še najmanj opazen, se košatita mogočna ledena gradova Quitaraju (6040 m) in štirivršna Pucacirca (6050 m). Vse te velikane pa zasenči Taulliraju (5830 m). Granitna katedrala grozljivo strmih oblik sodi med najteže dostopne andske ostrice. (Taulliraju šteje ob Chacaraju in Huantsanu med poglavitne andske trofeje slavnega Lionela Terraya).

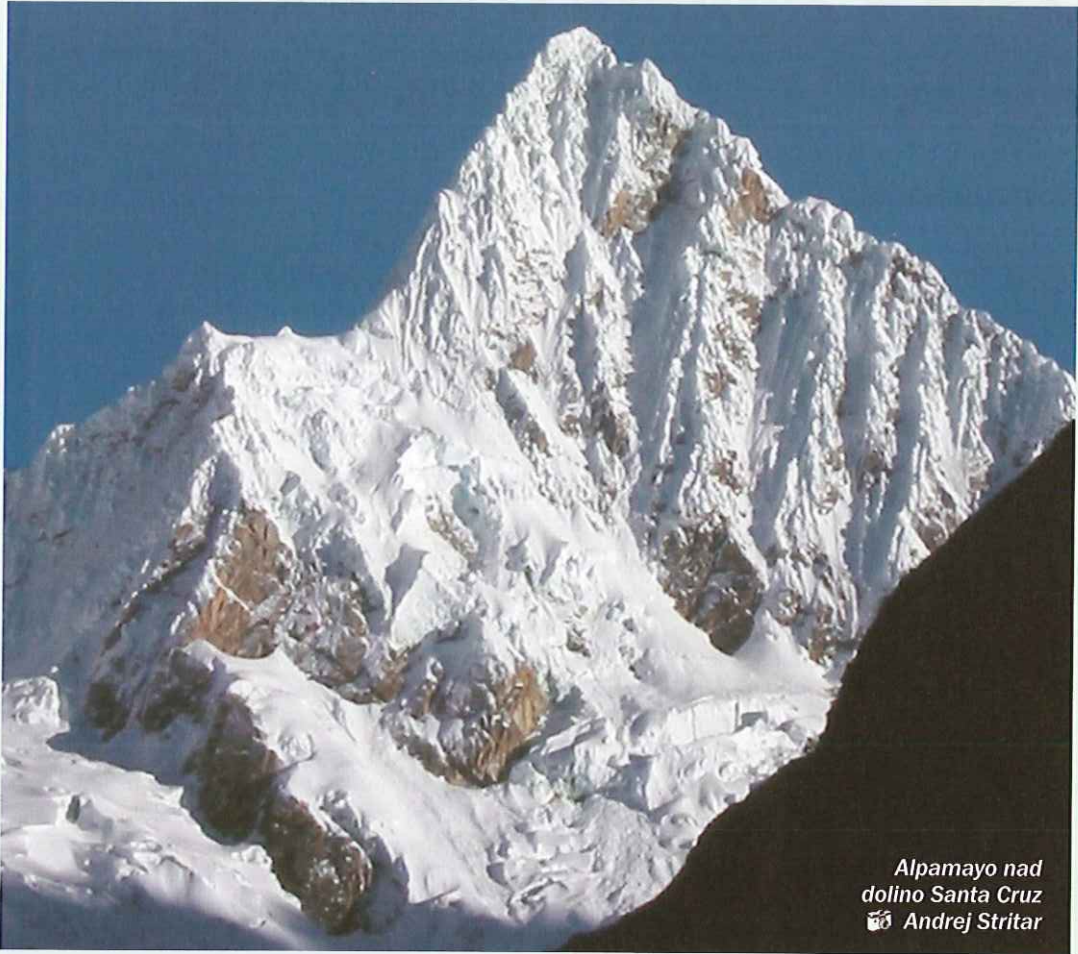
Od tod se gre na levo po stranski dolini Ar-

huaycocha in strmo navzgor po slabši stezi do krnice ob vznožju masiva Alpamayo-Quitaraaju, kjer je bazni tabor (4300 m, 4-6 h od jezera). Zdaj ni tam še »nič«, načrtujejo pa koč. No, arrieri običajno prinesejo s seboj kako pivce in ga prodajo trikrat dražje kot v dolini. Pot nadaljujemo z vso prtljago na plečih v isti smeri, po dobri stezi strmo na moreno in naprej na ledenik pod sedlom Alpamayo-Quitaraaju. Ledenik je sprva lahko prehoden, pod sedlom pa čaka 100 m visok, kar pošteno strm leden žleb. Na sedlu »padeš dol«, kajti tam se prvič pokaže slavni jugozahodni obraz lepote, mimo njega pa pogled zaplava čez ledena prostranstva severnih verig do daljine Champare (5749 m). Fantastično razgleden kraj. Zdaj ti je jasno, zakaj se je bilo vredno potruditi tako daleč.

Višinski tabor (5300 m, iz baze 4-6 h) je najbolje postaviti kar kmalu, na prostrani sneženi terasi onstran sedla. Omeniti velja, da rabi ta kraj tudi za izhodišče za pristop na Quitaraju.

Ferrarijeva smer: Od višinskega tabora sestopiš v globel pod jugozahodno steno, nato pa se vzpneš (navadno po gazi) proti levi, k vznožju stene. Smer teče po prvem ledenem žlebu levo od nezgrešljive edine granitne skale v osrednji steni. Višina 350 m, poprečna naklonina 50-60° (vstopna žmula in izstop lahko tudi do 90° na kratki razdalji), težavnost je odvisna od lednih razmer. Običajno je smer opremljena z zanesljivimi lednimi klini na varovališčih (razdalja 50 m), obvezno je treba vzeti opremo za vmesno varovanje. Smer izstopi skozi ozko, običajno navpično ledeno gredo na vršni greben levo od najvišje točke (greben do nje je lahko problematičen). Od višinskega tabora 5-7 h. Prostora bolj malo, pazi na opasti! Uživaj!

Sestop opraviš po isti smeri, kajpak po vrvi. Klini so na 50 m.

Alpamayo nad
 dolino Santa Cruz
 Andrej Stritar

Nasveti, opombe: Dnevne etape boš določil pač v skladu s počutjem in okoliščinami. Mi dva s Tino sva za Alpamayo potrebovala osem dni (Huaraz-Alpamayo-Huaraz), pri tem pa je šel najmanj en dan po zlu zaradi organizacijskih težav. S tem je treba v Peruju računati.

V Peru seveda ne boš potoval samo zato, da bi splezal na Alpamayo. Lahko pa si vzpon na »najlepšo goro na svetu« vzameš za geslo ali prisposodbo za neki način bogatenja. »Blatna reka« je zlatonosna.

Vodniki

Ricker J.: Yuraq Janka: Guide to the Peruvian Andes. Ed. Alpine Club of Canada & American Alpine Club 1977

Sharman D.: Climbs of the Cordillera Blanca of Peru. Ed. Whizzo Climbs, Aberdeen 1995

Juanjo Tom(: Escaladas en los Andes. Guia de la Cordillera Blanca, Ed. Desnivel, Madrid 1998

Zemljevidi

Alpenvereinskarte 0/3a – Cordillera Blanca Nord (1 : 100.000), Freytag & Berndt und Artaria, Dunaj

Cordilleras Blanca y Huayhuash (1 : 200.000), Carta turistica di Felipe Diaz, Peru

Carta Nacional (1 : 100.000), Instituto Geografico Nacional, Peru; Cordillero Blanco za jemajo listi 18 h, 19 h, 19 i in 20 i. ●

Kratka zgodba o Deželni odpravi Karakorum 2003

To se lahko zgodi samo v Trstu

✍ Dušan Jelinčič

Začelo se je kot v napetem političnem romanu

Začelo se je konec maja leta 2002, ko sta na vrh himalajskega osemtisočaka Čo Oju priplezala mlada Tržačana Marco Tosutti-Tox in Sandra Canestri. Kot se rado zgodi v Trstu, jima je italijanski krajevni dnevnik Il Piccolo posvetil lep del prve strani in celotno notranjo stran tržaške kronike (pa ni bilo poletje, ko rečeš, da pač ni materiala). To je seveda vse lepo in prav, škoda le, da je povsod pisalo, da sta to prva alpinista iz Trsta, ki sta osvojila osemtisočak, čeprav so vsi dobro vedeli, da sem kot prvi plezalec iz dežele Furlanije - Julijske krajine stopil na osemtisočak jaz, in to že 4. avgusta leta 1986, ko sem preplezal 8047 m visoki Broad Peak. Zgodovina naših obmejnih krajev se v taki ali drugačni obliki torej ponavlja. Na tako neobjektivno pisanje je reagiral deželni dnevnik Messaggero Veneto, ki je čez celo stran odgovoril s člankom z naslovom Bravissimi, ma non primi (Zelo pridni, a ne prvi). Članek je podpisal tržaški časnikar Luciano Santin, ki je torej postavil stvari v red, saj je jasno opisal mojo (in njuno) alpinistično pot. Prav po zaslugi tega članka sem bil 22. oktobra 2002 nagrajen s strani predsednika Dežele Furlanije-Julijske krajine Renza Tonda s srebrnim pečatom Dežele kot prvi deželni alpinist, ki je osvojil osemtisočak, medtem ko je tržaški župan Dipiazza že maja meseca nagradil Sandro in Toxa s pečatom tržaške občine in jima obljubil, da jima bo pripravil slavnostni večer, kjer bo proslavil »prva«!

Zadeve so se torej uredile po zaslugi Tonda, torej najvišje deželne oblasti, pa tudi po zaslu-

gi obeh alpinistov, ki sta stalno zatrjevala, da nista prva, temveč šele druga, ki sta osvojila osemtisočak v deželi Furlaniji-Julijski krajini in da se jima ne zdi prav, da ju tako proslavljajo, posebno ko sta zvedela, da so mene pred sedemnajstimi leti povsem ignorirali. Povabila sta me na njuno privatno slavlje v osmico na Krasu in tam smo se dodobra spoznali in pogovorili. Rezultat tega je bil, da so na uradnem slavlju 11. novembra v avditoriju tržaškega muzeja Revoltella, ki je najbolj svečan tržaški kraj, tržaška občina in italijansko planinsko društvo Trenta Ottobre res proslavila Sandro in Toxa, ki sta tudi pokazala svoje diapozitive, vendar pa so vsi govorniki dosledno omenili tistega, ki je bil prvi, prijatelja pa sta me celo poklicala iz publike, da sem pač moral povedati nekaj besed. Dejal sem, da ni važno, če si ali nisi dober alpinist, ampak tisto, kar imaš v sebi. In onadva sta se res izkazala, saj sta delovala proti svojemu interesu, Občini, celotnemu (do Slovencev nestrpnemu) Trstu. Tega se je publika zavedala in mi poklonila aplavz, ki pa je veljal predvsem njima. Prisoten je bil tudi župan Dipiazza, ki mi je bil prisiljen zaploskati, desničarski poslanec Menia, ki je verjetno zasumil, kako se bo odvijala zadeva, pa je iz »previdnosti« izostal. Resnično smo tvegali, da nastane nova tržaška afera, temu pa smo se izognili zaradi naše - lahko kar rečem - poštenosti. Vsi trije smo namreč v intervjujih in pogovorih poudarjali, da provokacija ne bo uspela, da nočemo polemik in da je zadeva jasna. In da mene pač določeni krogi niso omenjali, ker je za Trst težko sprejeti, da je prvi osvojil himalajski osemtisočak nekdo, ki se imenuje Dušan Jelinčič, torej očitno Slovenec.

Zadeva pa je imela tudi svoje nadaljevanje. Nevidno in neslišno sta v Revoltello prišla tudi znana tržiška alpinista Nives Meroi in Roman Benet, s katerima smo se potem dobili v bližnji

gostilni. No, vsi skupaj so mi predlagali (s Tomom in Sandro sta bila že zmenjena), da bi v imenu bratstva in enotnosti vsi tisti, ki smo v deželi osvojili osem tisočakov, šli skupaj v Himalajo. Zamisel se je porodila prav Nives in Romanu, ki sta pripravila načrt, da bi julija in avgusta leta 2003 preplezali naenkrat Broad Peak, Gašerbrum I in II. Torej tri osem tisočake. Za vabilo sem se seveda čutil zelo počaščenega, a tedaj nisem ne sprejel, ne odklonil, ker je udeležba na taki odpravi odvisna od mnogih faktorjev. Vsekakor sem obljubil, da jim bom pomagal in sem takoj navezal stike s predsednikom Dežele Furlanije-Julijske krajine Tondom, da bi bila odprava »bratstva in enotnosti« pod okriljem Dežele. S tem bi odprava dobila višji, simbolni pomen. Končno sem se tudi sam rešil vseh svojih obveznosti in odšel na odpravo, ki smo jo enostavno imenovali Deželna odprava Karakorum 2003.

Deželna odprava Karakorum 2003 gre na pot

Mešana slovensko-italijanska odprava si je zadala vrsto ambicioznih ciljev, ki jih je tudi uresničila. Nives Meroi, Roman Benet in Luca Vuerich iz Trbiža v Kanalski dolini so v pičlih dvajsetih dneh preplezali tri osem tisočake v Karakorumu, in sicer Gašerbrum II (8035 m), Gašerbrum I (8068 m) in Broad Peak (8047 m), vsi ostali člani, in sicer Sandra Canestri, Marco Tossutti, Miro Chert in Dušan Jelinčič iz Trsta ter Gianbattista Galbiati iz Bergama, pa po enega (Gašerbrum II). Gre torej za eno najuspešnejših lanskih odprav sploh, v Karakorumu pa najuspešnejšo v lanski sezoni.

Odhod odprave je bil z milanskega letališča 19. junija, pohod do baznega tabora pa je iz kraja Askole, do koder smo dospeli iz pakistanske prestolnice Islamabad s terenskimi vozili, trajal teden dni z enodnevni postankom v očarljivi oazi Payu. V bazo smo prišli 2. junija, tam pa je bilo že štirinajst odprav z vseh vetrov, ki so naskakovale v glavnem Gašerbrum II, le štiri ekspedicije, poleg naše, so imele na programu tedaj izredno težak Gašerbrum I. Vreme nam je bilo namreč nenaklonjeno. Ko smo dospeli pod goro, je bilo ogromno snega, in čeprav

je bilo v začetku julija še kar sončno, je bil resnični problem prav obilica snežnih padavin. Kasneje se je vreme za dober teden dni popravilo, in to so izkoristili mnogi alpinisti, da so množično odšli proti vrhu. Konec meseca je že nastopil sicer šibak pakistanski monsun, ki je prinesel s seboj sneženje, močan veter in strupen mraz. Tedaj je vzpon spet postal zelo problematičen. Naša odprava je bila povsem »špartanska«, saj je osvojila vse tri očake v čistem alpskem stilu, poleg tega nismo imeli ne kisika in ne nosačev, vrvi pa komaj za vzorec.

Na goro smo se odpravili dokaj hitro, pa tudi plezarija nam je šla gladko od rok. Na Gašerbrum II je 19. julija prva priplezala »udarna naveza« Benet-Meroi-Vuerich, in to v štirih dneh, dan kasneje pa so na vrhu stali Tossutti, Canestrijeva in Chert, ki so potrebovali dan več.

Alpinisti s Trbiža se še niso dodobra odpočili, ko so se že podali na Gašerbrum I, ki je bil tokrat še posebno zahteven in je dotlej terjal tri smrtne žrtve. Zasneženo goro so zmogli v štirih dneh z enodnevni postankom v taboru II zaradi nevihte, bili pa so tudi edini, skupno s Španci in Ukrajinci, ki so jo v lanski sezoni preplezali. Na njenem temenu so stali 26. julija, 8. avgusta pa so bili v snežnem metežu tudi na vrhu Broad Peaka, ki so ga premagali v treh dneh.

Sam sem šel na vesine Gašerbruma II petkrat, če odmislim »izlet« do tretjine vstopnega ledenika, »icefalla« med bazo in prvim višinskim taborom. Hotel sem se dobro aklimatizirati, ker nisem hotel tvegati ničesar, saj je bilo časa za vzpon dovolj. Prvič sem šel na goro do tabora I, naslednjič direktno na tabor II, potem

pa še dvakrat do tabora I in višje, dokler se nisem 30. julija z dvema alpinistoma iz Padove, Lerijem Ziliom in Francescom Cappellarijem, ki sta imela bazni tabor tik ob našem, odločil za dokončni naskok na vrh. Na goro bi morali sicer oditi dan prej, a smo odločilni vzpon preložili zaradi slabega vremena.

Prvi dan smo dosegli tabor I na višini 6000 metrov, naslednjega dne preplezali do trojke, ki je bila postavljena tisoč metrov višje, prvega avgusta pa smo že bili v taboru IV na višini 7400 m. Odločilni dan se je napovedal z dobrimi obeti, čeprav je bil v zraku že vremenski preobrat, do katerega je prišlo zvečer. Odhod proti vrhu je bil okrog 4.30, na zadnjih strminah pa je šlo gladko. Ob 11.15 sem se fotografiral na vršni špici z mavrično zastavo miru ter jubilejnima napisoma 50 let tabornikov Rodu modrega vala iz Trsta in Gorice in 100 let Slovenskega planinskega društva iz Trsta. A veter je že močno pihal, zato smo morali hitro pohiteti navzdol. Prespali smo v trojki, tedaj pa se je razbesnela nevihta. Ves naslednji dan smo potrebovali, da smo se spustili do tabora II, nato pa se naslednjega dne v megli, vetru in stalnem sneženju srečno vrnili v bazo.

Ob povratku domov smo v Trstu priredili odmevno tiskovno konferenco v skupni organizaciji tržaških planinskih društev CAI Trenta

Ottobre in Slovenskega planinskega društva iz Trsta. Pomen odprave je, mimo vsestranskega tehničnega uspeha, na dlani. V deželni ekspediciji Furlanije-Juljske krajine so bili tako slovenski kot italijanski alpinisti, to pa je bilo jasno poudarjeno. Poudarek na bratstvu in sodelovanju med različnimi narodnimi skupnostmi ni bil le prazna fraza, kar je za Tržaško še posebnega pomena. Šestnajstega septembra je bil v nekdanjem Narodnem domu v Trstu prisrčen sprejem vseh alpinistov, sam pa sem prikazal diapozitive z odprave s slovenskim in italijanskim komentarjem. Prisotnih je bilo več sto Tržičanov, tako Slovencev kot Italijanov, ki so ob koncu konstruktivno posegli v razpravo. Mešana slovensko-italijanska deželna odprava Karakorum 2003 je tako dobila še večji, globlji pomen, ki gre mimo zgolj športnega dosežka.

Šest čarobnih dni za Gašerbrum II

Kaj ostane v duši protagonista po šestindesetih dneh razburljive pustolovščine v daljnih krajih, kjer ni nikoli en sam dan enak drugemu in kjer imaš vtis, da živiš polnejše ali vsaj bolj pristno? Za zvrhan koš spominov, za polno dušo občutkov, ki se zlepa ne bodo razblinili. Najsilovitejši so bili v tistih čarobnih šestih dneh, v katerih sem preplezal osemtisočak Gašerbrum

II v karakorumski Himalaji in se vrnil v bazni tabor. Začelo se je predzadnjega julijskega dne še pred zoro, ko sem pred kuhinjskim šotorom dočakal člane padovske odprave Francesca, Leriya in Andreo. Bili so vidno zaskrbljeni, saj so vedeli, da gre za odločilen poskus. Bližal se je konec odprave, v primeru neuspeha pa časovno ne bi imeli več možnosti, da bi še enkrat poskusili vzpon na vrh. Še tako smo se odločili, da prihranimo en dan; tako naj bi prihodnji dan splezali iz tabora ena direktno na tabor tri, kar pomeni, da bi vzpon trajal štiri in ne običajnih pet dni. Za povratek pa je treba računati dva dni. Ob nestalnem karakorumskem vremenu, ob prihajajočem monsunu, bomo torej imeli skupaj šest relativno dobrih dni za vzpon in povratek? Strašen dvom, ki se mi je zapičil v možgane in me nikakor ni hotel zapustiti.

• • •

Z Lerijem sva prva priplezala na tabor ena. Francesco in Andrea, ki se počuti slabo, in se bo moral vrniti, sta daleč za nama. Usedeva se pred šotori, odvrževa nahrbtnik, odpneva dereze in se začneva pogovarjati. Leri je po poklicu gozdar in me takoj preseneti s trditvijo, da ve, da sem pisatelj in da je bil vedno navdušen bralec. »Sedaj berem drugo knjigo Proustove epopeje Iskanje izgubljenega časa, V senci cvetočih deklet, kmalu se bom lotil tudi ostalih. Sicer me je v zadnjem času najbolj presunila Joycejeva novela Mrtvi,« mi pravi. Da Leri bere, me seveda ni presenetilo, a ko mi je to rekel, sem menil, da bo začel, kot premnogi, razpredati svoje misli o pogrošnih kriminalkah, plehki kvaziliteraturi, Camilleriju, Susanni Tamaro in Wilburu Smithu, pa seveda Stephenu Kingu in Johnu Grishamu. Začel pa mi je govoriti o Proustu in Joyceu ter dokazal, da ju presneto dobro pozna.

• • •

Vse je potekalo po programu. Od prvega do tretjega višinskega tabora sva z Lerijem splezala drugi dan odločilnega vzpona, Francesco pa se je počutil slabo in se odločil, da naju bo dosegel v četrtem, najvišjem taboru. Moja kriza je nastopila četrty dan, ko sem plezal po mešanem terenu od trojke do štirice. Napredoval sem počasi, na najbolj strmem delu pa sem se ustavil, se z žimarjem pripel na fiksno vrv in zaprl oči. Z mislijo sem zaplaval daleč ... V upanju, da

bom iz kakšnega skritega kotička telesa ali duše izgrebel še zadnjo trohico energije, s katero se bom pregoljufal do današnjega cilja. A ko sem odprl oči, sem se znašel točno tam, kjer sem bil, ko sem jih zaprl, le sonce je še bolj neusmiljeno sijalo. Počasi sem nadaljeval pot, a je začuda šlo. Dobro uro kasneje sem sedel pred našim šotorom in zrl globoko v dolino ... Ko je že padel mrak, naju je dosegel tudi Francesco in skupaj smo načrtovali strategijo za jutrišnji dan. Dan, ko bi morali doseči vrh ... Jaz pa sem se spomnil, kako sem v najhujšem trenutku zaprl oči in od nekje priklical vase energijo, ki je lebdela v zraku. In je šlo. Zakaj ne bi torej šlo tudi jutri?

• • •

Vstanem ob dveh zjutraj in začnem kuhati čaj. Kmalu se zbudita tudi soplezalca, ob štirih in pol, ko ni več tako peklenskega mraza, pa se odpravimo na pot. Neverjetno. Čutim se poln moči in optimizma. Po prečnici pod vršno piramido do sedla gre dobro, prav tako pa tudi po snežni vesini proti vrhu. Le proti koncu mi zmanjkuje moči. A tega občutka sem navajen. Že tretji dan zaporedoma me vselej proti konca vzpona zajame nemoč. Sem na zadnji vesini. Leri in Francesco sta daleč pred menoj. Ko končno preplezata na greben, kjer se ostra snežna belina staplja z globoko modrino neba, mi Leri pomaha. Kaj to pomeni, da je res že tik pod vrhom? Na to nočem niti pomisliti, ker moram šteti korake. Stopinjo za stopinjo. Vse bolj strmo je. Morda to pomeni, da sem res blizu. A kaj pomeni ta »blizu«? Tudi pet metrov je tu ogromno.

Končno sem na grebenu. In res! Na levi, morda dvajset ali trideset metrov dlje, je snežna ravnica. Vrh osemtisočaka Gašerbruma II ... Greben preplezam z lahkoto, komaj na koncu se primem, a se ne pripnem na vrv. Ko pristanem na ravnici, obstanem in obnemim. Naproti mi pride Leri, jaz pa ga vprašam: »Sem na vrhu?« »Si,« mi kratko odgovori. Potem se objameva. Nihče, res nihče, ki tega ni izkusil, si ne bo mogel nikoli predstavljati napora, ki ga zahteva osvojitve osemtisočaka. Vendar se ta napor neizmerno splača. Občutek mavrične kalokagatije, ki te tam zajame, te obišče le nekajkrat v življenju ... ○

Kanja v Lijaku

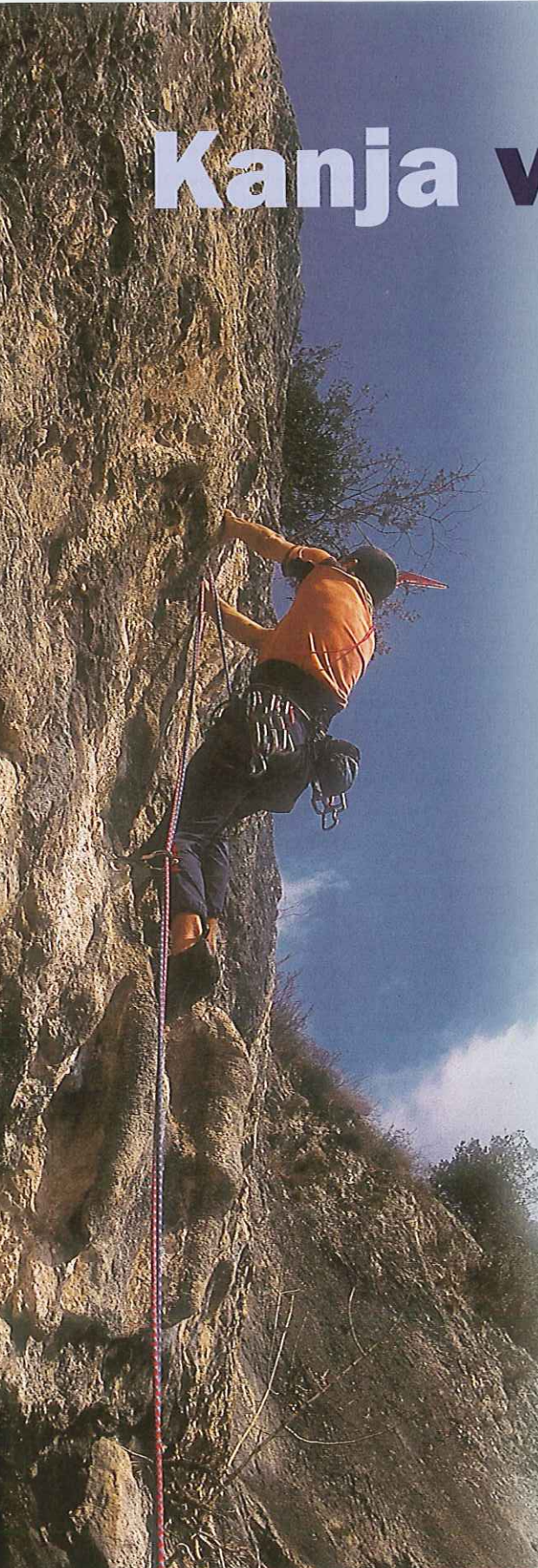
Vroče primorsko
»pretegovanje« sredi pomladi

✍ in 📷 Silvij Morojna

Jutro me je na Primorskem sprejelo hladno in sivo. Vsa Vipavska dolina je bila zabasana z oblaki. Na severni strani Nanosa so me zaustavili snežni zameti, zato sem se moral vrniti v malodušje dolinske megle. Za nameček me je še pošteno zazebló v roke, kljub temu, da sem tekel nazaj do avtomobila. V mislih sem si že predstavljal današnje popoldansko plezanje - v oblačnosti, brez razgleda in s premrlimi prsti. Pa še fotografije sploh ne bodo uporabne! Presneto vreme! Bom moral priti sem še enkrat? Pa prav danes sem se še lahko dogovoril s Petrom, ki ima tudi dela čez glavo. Prav jezen sem bil ob misli, da sem zastoj s seboj vlačil vso to opremo in še jadralno padalo povrhu! Ja, vreme je pač še ena izmed stvari, na katero lahko vpliva le ljubi Bog. Ali pač ne?

Plezališče Lijak je večinoma opremil Peter Podgornik

»V bližini Nove Gorice se visoko nad Vipavsko dolino dvigajo stene Lijaka, zato plezališče poleg odlične skale odlikuje tudi izreden razgled. Osrednja stena je visoka več kot 80 m in nudi še veliko možnosti za nove smeri.« Tako je zapisano v uvodu za področje plezališča Lijak, v Plezalnem vodniku Slovenije, ki ga je izdala založba Sidarta. Pozabili so pripisati, da se vreme v tistih koncih lahko hitro spremeni, ponavadi na bolje! Megleno dopoldne se je zato hitro sprevrglo v sončen dan. Celó tako lepo je postalo, da sem lahko poletel z vzletišča nad Lijakom, zajadral med stebri toplega zraka in se dvignil visoko nad skalne stene plezališča, z razgledom proti Trnovskemu gozdu! Še bi užival v vrtenju toplih zračnih mas in vetra, če me ne bi na pristanku v Ajševici čakal Peter Podgornik, živa le-

genda primorskega alpinizma. Kljub ne več ravno rosnim letom je še vedno eden izmed bolj dejavnih v tistih koncih. Kot avtor večine, s sidrišči in svedrovci opremljenih smeri v Lijaku, pa je bil pravzaprav idealen soplezalec. Tudi zato, ker je prijeten in umirjen človek, sem se z veseljem navezal z njim na vrh.

»V Lijaku sem začel opremljati smeri, mišlim, da leta 1990,« je začel svojo pripoved Peter, ko sva po lepi stezi oziroma kolovozu hitela navzgor. »Vsako leto sem dodal kakšno novo, tako da je danes plezanje zares prijetno in varno. Lahko izbiraš med smermi različnih težavnosti in se v enem dnevu zares dobro naplezaš!« Pot so uporabljali domačini že desetletja, mogoče stoletja pred nami, plezalci. Lepa je, markirana in dodatno označena z ličnimi smernimi tablam, ki so tudi Petrovo delo. Po prvi polovici se razcepi. Levo zavije proti zgornjemu delu Lijaka in pripelje naravnost na vzletišče. Tisti padalci, ki ne sedijo samo v avtomobilu, v službi in še v sedežu padala, jo zelo radi uporabljajo za kondicijski vzpon. Midva pa sva krenila desno. V zadnjem delu, kjer so pot morali še nekoliko popraviti, se skalam približava vodoravno in trčiva v raz s smerjo Očo Pepi.

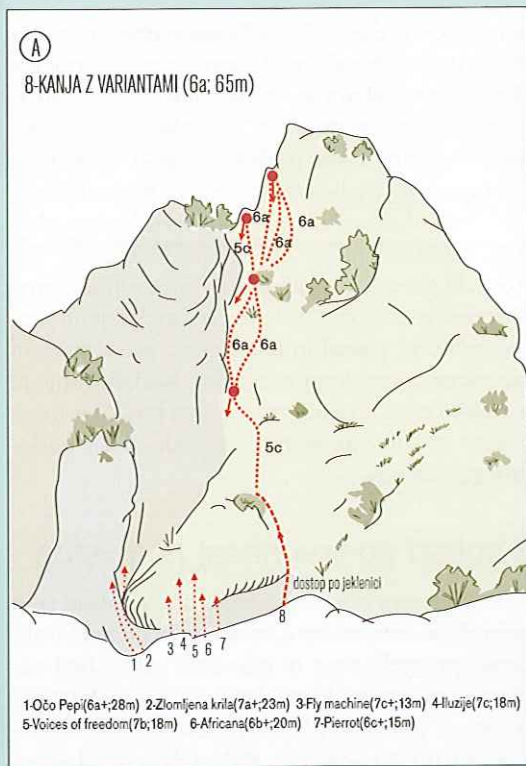
»Podaljšana« Kanja z varianto Africana

V votlinici pod najvišjo steno se ustaviva in odloživa nahrbtnika. Presneto vroče je postalo, tako da sem povsem zadovoljen že z majico s kratkimi rokavi in tankimi plezalnimi hlačami. Pripraviva si dvojno 60-metrsko vrv za hitrejši sestop (dovolj pa je tudi enojna enake dolžine), vponke s kompleti in kar še sodi zraven za varno športno plezanje. Začetek si popestriva z vstopno varianto. Originalni dostop do smeri Kanja, najinega današnjega cilja, pelje za robom, po zajedi, ki je opremljena z jeklenico zaradi nerodne skale in poraščenosti. Peter pa se požene v previsen začetek in vedno težje nadaljevanje smeri Africana s težavami do 6b+ (VII+ po domače). Po dvajsetih metrih preči desno mimo starih klinov, ki jih je zabil pri opremljanju Kanje in me počaka za grmom na varovališču. Nad nama seveda krožijo jadralni padalci in osamljen zmajar, ptičev pa je toliko, da jih je

nemogoče prešteti. Vsi uživajo svobodo letenja in miru tam zgoraj – podobno kot midva tukaj v skali. Zaradi slednjih je plezanje v sektorju C (glej Plezalni vodnik oz. Plezališča Slovenije) prepovedano. Tista plošča, v opisu omenjena kot primerna za začetnike, je zato brez svedrovcev! Tam okoli naj bi namreč gneznila sova uharica, zagotovo pa se okrog spreletava par postovk, ki gnezdi v luknji pod vrhom velike stene. Plezanje je prijetno in lepo (če imaš dovolj močne prste in plezalno kondicijo), predvsem pa varno, zato sem kmalu za njim. Nadaljevanje je nekoliko lažje, kakšen raztežaj pa lahko tudi povežete in splezate mimo varovališča do naslednjega »štanta«.

S spusti po vrvi nazaj pod vstop

»Smer sem opremil od zgoraj. Že takrat sem uporabljal vrtalni stroj, ki mi ga je posodil italijanski prijatelj, sicer bi bilo delo veliko bolj naporno,« mi omeni Peter, ko se znova srečava. Sicer pa je plezanje zanimivo, na nekaterih mestih zračno in raznoliko. Poči, zajede in plošče z luknjicami prekinjajo redke police. Samo kamnov ne bomo našli v Lijaku, tako da zares uživam, kljub nahrbtniku, v katerem se pozibava fotoaparatus. Se pa lahko med plezanjem sproti odločimo, po kateri varianti (v drugem raztežaju sta dve, v zadnjem pa lahko izbiramo celo med tremi oziroma štirimi variantami) bomo plezali v nadaljevanju smeri. Tako tudi midva naposled priplezava do roba stene, do drevesa in opremljenega varovališča. Konec zadnjega previsa je posejan z dobrimi oprimki, vrv pa hitro nabereva v zanke, ki jih vržem v liniji smeri navzdol. Prvem, kratkemu spustu sledi drugi, daljši, na začetek Kanje, od tam pa prečiva 3-4 m nazaj do vrha Africana in se po njej spustiva nazaj pod steno. Zaradi južne lege, nizke nadmorske višine, primorske klime in kratkega dostopa so smeri v Lijaku primerne za plezanje skozi vse leto. Najbolje zgodaj spomladi, ko je v visokogorju še sneg ali pozno v jeseni, ko nam tudi sredi novembra postrežejo s toplo skalo, ter tudi v zimskih sončnih dneh, ko se zrak zaradi konkavnih sten segreje nad običajno nizko temperaturo, nas lahko pričaka prijetna plezarija. Sredi poletja je tukaj mogoče le preveč vro-

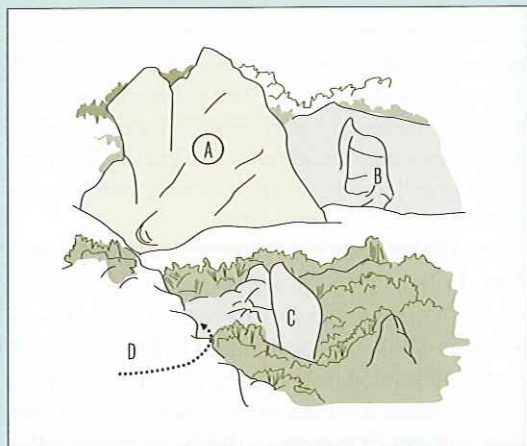

Risala Barbara Žizjč

če, pa tudi kakšna kača nam lahko pride na pot, ne da bi jo posebej klicali k sebi. Ker imava še nekaj časa, preplezava še eno, nekoliko krajšo smer in zaključiva plezalni dan v poznem popoldnevu.

»Jih slišiš, kako se oglašajo? Kanje namreč!« me opozori Peter, preden odideva po isti poti, po kateri sva prišla sem gor, nazaj v dolino. Seveda razločim njihov piskajoči glas. »Po njih je smer tudi dobila ime,« me še opozori, preden se spet zatopiva v pogovor in si tako z besedami skrajšava sestop. »Ja, se je kar splačalo! Kljub oblačnemu jutru in dolgi poti s Štajerske na Primorsko,« zaključujem svoje misli na poti domov. In še bomo prišli! Zagotovo.

Izhodišče: Kraj Ajševica ob stari cesti Ajdovščina - Nova Gorica je enostavno dostopen tudi z nove avtoceste. Na zadnjem izhodu pred Novo Gorico, če se pripeljete iz Ljubljane, zavijete desno pri odcepu Vogrsko (pa še plačilu cestnine se tako izognete, he, he ...). S križišča pri potoku Lijak, med Šempetrom, Novo Gorico in Šempasom, se peljete po ožji asfaltirani cesti

proti zahodu, v vas Loke (1,5 km s stare magistralne ceste). Iz Ljubljane ste na izhodišču v eni uri.

Dostop: Iz vasi Loke, ki leži zahodno od Lijaka, nas pristrčni kačipoti vodijo proti steni najprej naravnost navzgor. Ko se pot pozneje razcepi, pelje levi krak do vzletišča nad lijakom (jadralski padalci in zmajarji), desni pa proti steni. V zadnjem delu je smer poti skozi gozdič malo slabše vidna, vseeno pa dostopa ne morete zgrešiti. S parkirišča na koncu ceste do stene je približno 15 minut hoje.

Sestop: Z vrha smeri se spustimo po vrvi - najenostavneje z dvojno, 60 m vrvjo, dva spusta. Sicer pa zadostuje tudi enojna, ampak enako dolga vrv (3 spusti). Redke izbrance, ki se bodo potrudili z vzponom do vrha Lijaka, čaka na vzletišču gozdna cesta in pot, ki pelje nazaj do izhodišča (1/2 ure).

Ocena: VI+ (6a), z vstopno varianto Africana VII+ (6b+); višina 65 m, 3 raztežaji, z vstopno varianto Africana 4 raztežaji. Čas plezanja: 1 - 1,5 h.

Info: Dobro razčlenjena plošča pod glavno steno je zelo primerna za začetnike. Ob sončnih dneh se v plezališču grejejo tudi kače. Nad steno je znano odskočišče jadralskih padalcev in vzletišče za jadralske zmajarje z označenim dostopom. Stene Lijaka spadajo v območje naravnega parka, v katerem je zaradi gnezdenja ptic plezanje prostorsko omejeno. Nadelava smeri je brez dovoljenja naravovarstvenikov strogo prepovedana.

Vodniki in zemljevidi:

Plezalni vodnik Slovenija (založba Sidarta). ◉

Slovinci na SP v turnem smučanju

Devetčlanska ekipa turnih smučarjev iz Slovenije je marca na 2. SP v turnem smučanju (II. UIAA World Ski Mountaineering Championship) v Val d'Aran v Pirenejih dosegla odlične rezultate in se uvrstila med najboljše države v mladi športni panogi, ki ne skriva svojih olimpijskih ambicij. Po petih tekmovalnih dneh je naša ekipa (dva mladince, dva mlajša člana in štirje člani) med 29 državami, ki so sodelovale na tem svetovnem prvenstvu, zasedla osmo mesto za Švico, Italijo, Francijo, Španijo, Češko, Slovaško in Nemčijo. Na vzdržljivostnih preizkušnjah, kjer so morali tekmovalci premagovati od 950 do 2100 m višinske razlike (samo vzponi), z izrazitimi alpinističnimi odseki prog, kjer so jih čakali tudi zahtevni spusti po strmih kuloarjih, je najboljše rezultate za slovensko reprezentanco dosegel devetnajstletni Nejc Kuhar iz Kokre (TTSO Jezerško), ki je kar dvakrat zasedel šesto mesto. V isti kategoriji mladincev se mu je z odličnimi rezultati pridružil Žiga Karničar (TTSO Jezerško), ki je osvojil 8. in 10. mesto. Med mlajšimi člani sta tekmovala Anže Šenk in Jernej Karničar (oba TTSO Jezerško) ter osvojila 11. in 12. mesto. Najhujša konkurenca je bila med člani, kjer smo imeli štiri predstavnike. V najdaljši disciplini članskih ekip so naši predstavniki med 44 ekipami zasedli 21. (Tone Karničar in Milan Šenk - Jezerško) in 22. mesto (Marko Lihteneker in Gregor Justin - Celje). V kombinaciji ekipne in posamezne tekme je bil Milan Šenk 17., Marko Lihteneker 19. in Gregor Justin 21. Tone Karničar se je v uvodni posamezni tekmi (Vertical race) zavihljal na 19. mesto med 56 tekmovalci. Najbolj razburljiv je bil prav gotovo zadnji dan tekmovanja, ko so bile na vrsti štafete. Slovenska štafeta v postavi Tone Karničar, Jernej Karničar, Žiga Karničar in Marko Lihteneker je presenetila prav vse in zasedla odlično šesto mesto za ekipami Francije, Italije, Švice, Španije in Slovaške.

Drejc Karničar, vodja ekipe

Nov slap v Trenti

Lokalna poznavalca Trente Iztok Ipavec - Ipo (Soški AO) in Tine Cuder (AO Bovec) sta uspela najti in preplezati nov slap deset minut od izvira Soče. Zgornji del slapu sta že lansko leto preplezala Cuder in Peter Poljanec (Soški AO), spodnja sveča pa je bila takrat le nakazana. Letos sta Tine in Ipo našla ugodne razmere v vstopni, 20 metrov visoki sveči, ki

je tudi najtežji del slapu. Slap sta poimenovala Jouževa sveča, ocenila sta ga z oceno WI 6-/5, 120 m, z vrha pa sta se spustila po vrvi. T. J.

Najboljši slovenski ledni plezalci

Tekmovanja v lednem plezanju so v svetu že stara stvar. Bojda so prvo tekmovanje izvedli že leta 1911 na francoskem ledeniku Bossons. Skoraj 90 let je trajalo, da so se tovrstna tekmovanja organizirala v IWC svetovni pokal v lednem plezanju. Pri nas so se »ledna« tekmovanja pričela pred približno desetimi leti v Bohinju in od takrat so bila tekmovanja vse pogostejša tudi drugje po Sloveniji. Lansko leto so se organizatorji odločili, da združijo moči in organizirajo Slovenski pokal v lednem plezanju. Letga so tudi letos v začetku marca uspešno zaključili s sklepno podelitvijo priznanj najboljšim v Domžalah.

Prva od treh letošnjih tekem je bila konec januarja v Solčavi, kjer se je v zadnjih letih odvijala večina najpomembnejših slovenskih lednih tekmovanj. Na zapleteni konstrukciji se je pomerilo skoraj 40 plezalcev in plezalk. Tudi tokrat so se domačini potrudili, izdelali nekaj domiselnih in atraktivnih dodatkov k steni in uspeli privabiti nekaj najboljših tekmovalnih lednih plezalcev na svetu. Presenečenj ni bilo. V težavnostnem plezanju so zmagali izkušeni tekmovalci na čelu z bivšim zmagovalcem IWC Jevgenijem Krivošejcevom (Ukrajina) in Kirsten Buchmann (Nemčija), ki sta slavila v obeh disciplinah. Od slovenskih predstavnikov sta se najbolje odrezala Klemen Premrl (AO Tržič, Promontana) in Tanja Grmovšek (AAO Kozjak) v težavnosti ter Primož Hostnik (AO Tržič) in Grmovškova v hitrosti.

Druga tekma je bila na umetnih zaledenelih slapovih v Mojstrani. Plezalne smeri označene z barvnimi conami so bile zahtevne in so tudi tu od plezalcev poleg moči zahtevala prave akrobatske sposobnosti. Nekatere smeri so bile speljane tudi preko skalnih odstavkov in so s tem ponudile prave »kombinirane« težave. V težavnostnem in hitrostnem plezanju je bil tako najboljši prekaljen tekmovalac v svetovnem pokalu, Urs Odermat (Švica), pred najboljšima Slovencema Šumnikom oz. Hostnikom. Med dekleti je bila ponovno najboljša Tanja Grmovšek.

Na zadnji tekmi v Mojstrani je bila samo hitrostna preizkušnja, tokrat brez prisotnosti tujih tekmovalcev. Najboljša sta bila Primož Hostnik ter Urška Bačovnik (AO Ljubljana - Matica).

Skupna zmagovalca 2. slovenskega pokala v lednem plezanju sta tako postala Tanja Grmovšek, ki je med dekleti zmagala v obeh disciplinah, pri fantih pa je bil najboljši Vili Guček z dvema tretjima mestoma v težavnostnem plezanju ter Primož Hostnik v hitrostnem plezanju. Prizadevni organizatorji si želijo prihodnje leto pridobiti katero od pomembnejših tekem na svetovni ali evropski ravni. Glede na odlično organizacijo in izvedbo letošnjih tekmovanj je verjeti, da jim bo to tudi uspelo. T. J.

Skupna razvrstitev slovenskega pokala v lednem plezanju

Težavnost

Moški: 1. Vili Guček (AO Trbovlje) 2. Primož Hostnik (AO Tržič) 3. Janko Oprešnik (AO Slovenska Bistrica)

Ženske: 1. Tanja Grmovšek (AAO Kozjak) 2. Alenka Lukič (AAO Kozjak, Maribor) 3. Urška Bačovnik (AO Ljubljana - Matica)

Hitrost

Moški: 1. Primož Hostnik (AO Tržič) 2. Pavle Kozjek (AO Ljubljana - Matica) 3. Janko Oprešnik (AO Slovenska Bistrica)

Ženske: 1. Tanja Grmovšek (AAO Kozjak) 2. Urška Bačovnik (AO Ljubljana - Matica) 3. Alenka Lukič (AAO Kozjak, Maribor)

Mladinci: 1. Rožle Bregar 2. Matevž Vukotič 3. Jernej Vukotič (vsi ŠDLP Mojstrana)

Martina Čufar ponovno 8b

Naša najboljša športna plezalka konstantno drži formo na visoki ravni. Pred kratkim je v Mišji peči uspela preplezati novo smer čiste desete stopnje po UIAA lestvici. Zelo redko obiskano smer Eagles je preplezala po dveh dneh poizkušanja. T. J.

Nova najtežja balvanska smer pri nas

Že nekaj časa se govori o novem balvanskem področju na obrobju Ljubljane. Večina najboljših balvanskih plezalcev že nekaj časa pleza tamkaj. Naš trenutno vodilni balvanski plezalec Urh Čehovin je tam uspel preplezati nov problem z imenom Utopija. Sedem gibov dolgi problem je Urh ocenil s Fb 8a+, kar pomeni, da gre za trenutno najtežji balvanski problem v Sloveniji. Plezališče je še v nastajanju, veliko problemov je še odprtih, zato bomo več pisali ob »javni razglasitvi« plezališča Zalog. T. J.

»Miksi« vse bolj popularni

Razvoj kombiniranega plezanja gre hitro naprej. Pojavljajo se prva kombinirana plezališča in vse več je privrženecov tovrstnega plezanja. Posebno v dobro varovanih kombiniranih smereh se zelo radi poizkušajo tudi športni plezalci. Njihova dobra fizična pripravljenost prihaja tu do izraza in običajno jim gre do stvari dobro od rok. Tudi trije mladi slovenski plezalci so se letošnjo zimo dobro odrezali v Švici. Jure Nedorfer (AAO Kozjak), Rok Šisernik (AO Slovenj Gradec) in Dejan Miškovič (AO Matica) so obiskali plezališče v Kanderstegu in preplezali nekaj težkih smeri. Vsi trije so preplezali smeri Pink Panther (M9+) in Tool Time (M10+), Miškovič pa poleg teh še Twin Towers (M9+), Slice of Scheiss (M9+) ter na pogled Furio (M8-).

Težavnostna stopnja se tudi tu hitro dviga. Kanačan Ben Firth je v jami Cineplex levo od smeri Musashi splezal novo kombinirano smer The Game (Igra) in ji prisodil doslej še »neuporabljeno« oceno M13. Avstrijec Harald Berger je kot prvi »na flash« preplezal smer z oceno M12: Jasperjevo Vertical Limits. V veliki luknji Pitztalskega ledenika pa je opremil (z lednimi vijaki in sistemi) 18 m dolgo in 16 m visoko previsno linijo. Prvi jo je nato preplezal Markus Bendler, jo imenoval Eisbär in ocenil z GI13 (Glacier Ice 13), kar je podobno kombinirani M13. T. J.

44. spust pod Raduho privabil 46 navez

Kot je že tradicija, se je sredi marca spet zbralo lepo število smučarskih navdušencev na Grohotu pod Raduho in se pomerilo v tekmovanju, katerega posebnost je smučanje v navezi. Nekateri se vsako leto vračajo zaradi druženja in zabave, vse več pa je tistih, ki rezultata ne prepuščajo naključju in jim je cilj tudi doseganje čim boljšega časa. No, letošnja tekma je bila zaznamovana z nekoliko zahtevnejšo progo, ki je marsikomu prekrizala načrte in je dobra uvrstitev »splavala« po snegu ali pa kar mimo vrat. Za gledalce ob progi so bili številni padci prava atrakcija in zabava obenem, kar pa seveda ne gre trditi za tekmovalce. Nekoliko jo je organizatorjem - AK Črna na Koroškem in GRS postaja Prevalje - zagodla narava, saj so morali odpovedati spust po vrvi, ki je običajno predstavljal prvi del tekme. Zaradi nevarnosti plazov so dvočlanske ekipe, oziroma naveze, štartale nekoliko nižje ter samo tekle po globokem snegu do smuč, ki si jih je bilo treba nataktni, se navezati in nato odsmučati po progi med vratci.

Že uvodni tek je postregel z nekaj padci, tako da tudi navijačem na startu ni bilo dolgčas.

Šest ženskih ekip je opravilo s progo s polovičnim uspehom, saj je bilo nekaj ostrih zavojev za tri ekipe usodnih. Najhitrejši sta bili Lari Fari – Lena Dretnik in Katja Škrubej s časom 2:31:76. Dobro sekundo je zaostala ekipa Občina Grohot – Nataša Lačen in Urška Kompan, tretji sta bili Mladi Kozjačanki – Petra Kuhar in Jerica Lovrec. Precej na tesno je šlo tudi med najboljšimi moškimi ekipami, najbolje pa sta s progo opravila izkušena Davo Karničar in Franc Oderlap (ekipa Še dva). Njun čas je bil 1:40:65. Za njima sta se uvrstila AO Kozjak II – Aleksander Dušej in Boris Strmšek s časom 1:44:17, tretji je bil Zagi Tim, v katerem je nastopil Primož Štehnar s sotekmovalcem (1:46:72). Nekaj favoritov je zaradi »akrobacij« na progi precej zaostalo ali pa so jih izpuščena vratca stala uvrstitve. Popravni izpit jih čaka naslednje leto. Da pa ne bi ostali brez priznanj pravi veterani, so organizatorji poskrbeli s podelitvijo priznanj »stoletnikom« oziroma ekipam, kjer imata tekmovalca skupaj sto ali več let. Najboljša sta bila Rajko Robnik in Davorin Podrepšek (ekipa Štakor), druga je bila ekipa Najboljši par – Zdenko Žagar in Gusta Podrepšek, tretja pa GRS 3 – Oto Čegovnik in Jože Svetec. Naslednji Spust pod Radubo bo 20. marca 2005. B. S.

Iztisnem še ...

*Iztisnem še
zadnje atome iz sebe,
previs tale zmorem še,
tole opast.*

*S trmo brezkončno
se vzpenjam na tebe,
v meglico ovita
moja si strast.*

*Na vrhu temena
omahnem v sesutje.
Na vrhu je zmaga,
in zmaga je slast!*

Aleš Tacer

Iz tujega tiska

Montagnes Magazine marec/2004

Pri »novostih – visoki nivo« sta oba prispevka zanimiva za nas. Thalay Sagar (6904 m) je jeseni 2003 dobil dve novi smeri v severovzhodni steni: levo od osrednjega stebra francosko »Enosmerna vozovnica«, desno od njega pa bolgarsko »Med svetlobo in senco«. Obe sta ekstremna v skali in ledu, tako kot ostale tri (madžarska 1991, avstralska 1997 in ruska 1999), vse ED in ED+. Stena je bila že pred tem cilj slovenskih alpinistov, a brez resnega poskusa. Predstavljena je prvenstvena smer Tomaža Humarja in Aleša Koželja v južni steni Aconcague, z vprašajem, če bo morda to največji dosežek sezone. Osrednji del revije zavzemata članka o Sloveniji (Philippe Descamps) in slovenskih alpinistih (Urban Golob) z dodatkom o turnem smučanju v Julijcih.

Vertical

marec/2004

Tričlanska britansko-ameriška naveza je prva preplezala jugozahodno steno Anapurne 3 (7555 m) po smeri, kjer je dvakrat zaman poskusila »močna slovenska ekipa«, kot so označili mariborski odpravi. Odličen vzpon! Ob poročanju o zborovanju lednih plezalcev v Val Cenis je bilo posebej pohvaljeno predavanje z diapozitivni Marka Prezlja: »Kakšen plezalec – kakšen fotograf!«

High Mountain

marec/2004

Ta revija najbolj celovito in spoštljivo piše o himalajskih dosežkih. V tej številki je zanimivo omenjanje slovenskih dosežkov ob predstavljanju novih. Ob Nuptseju, ki je dobil novo smer v severnem stebri (Kristalna kača, Argentince Damian in Willie Benegas, maj 2003) ter po južnem stebri tudi prvi vzpon na vzhodni vrh (Nuptse East I – 7804 m, Valerij Babanov in Jurij Košelenko, Rusija), je med dobri poskusi omenjena ameriško-kanadsko-slovenska naveza (Marko Prezelj, 2002). Mednarodna odprava na Kangčendzengo je na glavni vrh potegnila novo direktno smer z jugozahoda, torej zadnjih 500 m. Na fotografiji z vrisanimi smermi je najbolj samostojna smer Prezelj – Štremfelj po jugozahodnem grebenu in njuna sestopna smer z južnega vrha na odpravi Kanč 91. Daulagirjevo ostenje z vzhoda ima med tremi smermi tudi Slovensko (Belak – Kregar – Štremfelj – Tomazin, 1985). Daulagiri je predstavljen le kot aklimatizacija (ob neuspelem vzponu) nemške odprave, ki je potem splezala na vrhova Taši Kang I (6386 m) in II (6195 m) nad Skrito dolino (Hidden Valley), kjer je še nekaj neosvojenih vrhov.

Povzel Tone Škarja

Jutranja rekreacija

V predzadnji številki Planinskega vestnika je bralec Janko Mlakar spomnil na oddajo Rekreacija v jutranjem delu 1. programa Radia Slovenija, ki jo pripravlja in ureja Uršula Majcen, vsak konec tedna pa se ji kot avtorica besedila pridruži Helena Giacomelli, ki je bila do upokojitve pred leti zaposlena na Radiu Slovenija. Pri pripravi oddaje je sodelovala že v času legendarnega urednika Staneta Ureka in telovadca Tomaža.

Čeprav Helena Giacomelli ni novinarka, je pomemben del svoje (poklicne) zvestobe, ki je po Matjažu Kmeclu temelj gorniškega tovarištva, namenjala gorništvu. Že od konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja je v jutranji otroški oddaji deset minut pred sedmo zjutraj in v oddaji Sobotna raglja redno poročala o akcijah mladinskega odseka Planinskega društva Domžale. Prispevki z izletov, pohodov, tur, taborov in zimovanj so mladim utirali gaz na življenjsko pot aktivne športne rekreacije. Številne slovenske vrhove je osvojila z nahrbtnikom, v katerem se je skrival magnetofon, ki sliši na ime nagra. Helena je na vrhovih intervjuvala obiskovalce, jih spraševala po njihovih vtisih, željah in prigodah, vse skupaj pa je znala začiniti s prijetnim veznim besedilom in glasbo, ki je pričarala gorsko ozračje.

Že dobrih deset let pa narašča število njenih prispevkov, objavljenih v oddaji o rekreaciji. Preprost račun pokaže, da jih je v tem času pripravila že več kot tisoč. Najpogosteje se v njih navezuje na gorništvu, hojo v naravi, tek na smučeh in kolesarjenje - to so tudi njene priljubljene oblike vsakdanje rekreacije. Seveda je težko izmeriti vpliv oddaje na ozaveščanje prebivalcev Slovenije o aktivni rekreaciji, vendar je nekaj gotovo: če je z nevsiljivim vabilom pritegnila vsaj nekaj posameznikov, je svoje nezavedno poslanstvo opravila odlično. Zato je zahvala urednici in avtorjem prispevkov prijazna gorniška poteza, ki pomaga, da ljudje iz sen-

ce stopijo na toplo in poživljajoče sonce.

Borut Peršolja

Zakaj tako?

Na prvi dan pomladi smo v zimski sobi na Kamniškem sedlu posneli nesnago, ki so jo obiskovalci pustili čez zimo. Roko na srce, ob poteh skoraj ne najdeš več papirčka, naša kultura se je v za-

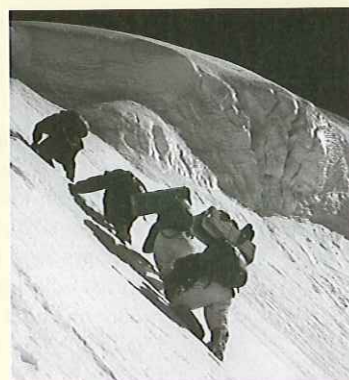
dnjem desetletju zelo izboljšala. Tule pa nam še manjka, v koči se nam pa še zdi, da lahko pustimo svojo nesnago. Mar je res tako težko odnesti v dolino embalažo, ki smo jo prinesli seboj?

A. S.

Za pisma bralcev

Ang Tsering Sherpa (PV 2/2004, str. 38):

Fotografiji na strani 38 je podnaslov Šerpe na odpravi na Kang-

bačen (1965) podtaknil planinski škrat. Podatki o odpravi so pravi, le da sta prva dva na sliki Tone Sazonov in Pavle Dimitrov, »gazilca« v nedotaknjen sneg, druga dva kamniški »šerpi« Pavle Šimenc in Metod Humar, tretji, enako otovorjen kot ona dva, pa sem jaz, a skrit za fotoaparatom. To so bile prve slovenske stopinje nad 7000 m.

Vse himalajske odprave (PV 3/2004, str. 60):

Pregled Sloveni v Himalaji - Slovenians in Himalaya je izbor pomembnejših odprav - to pojasnjuje že naslov preglednice - in ne vseh. Če bi našteji vse, bi se pomembnejše izgubile. Drugi razlog je ta, da pri nekaterih (še) manjkajo podatki in bi bila preglednica neenotna. Res pa sem merila za uvrstitev pri zadnjih letih znižal, saj bi bil začetek novega tisočletja sicer še skromnejši. Žal mi je za nekatera izpadla imena. Kljub slabi evidenci in le površnemu sodelovanju je precej »izbrisanih« še ujelo knjižico, dva ali trije pa ne več. Iziti je morala do odprtja nepalskega Mednarodnega gorskega muzeja in za tujce pomembni podatki so vsi pravilni. Zdaj bo pač lažje poloviti še manjka-joče podatke in dodajati nove. Kar škoda, da nihče izmed zaljubljenih v Ande ne naredi česa podobnega še za Južno Ameriko. Mimogrede: o marsikateri manjkajoči odpravi je precej napisano v pravkar izšlem Planinskem zborniku ob 110-letnici SPD in PZS. Verjamem, da bo večina pomembnih vzponov slovenskih alpinistov v tujih gorah prej ali slej izšla v knjižni obliki in se tako ohranila za zgodovino. Internet je pač le »TV v žepni izdaji« in le za sprotno rabo.

Tone Škarja

Pohvala

Spet vas bom malo hvalil, če lahko. Tretja številka je zelo harmonično sestavljena. »Občutenja tega srca« za starejše planince, za alpiniste Habjan-Zižičine skice in opisi, Mašerova zgodovina Cin, mariborski intervju; duh po zgo-

dovini in etnologiji v pogovoru s Hosnerjem; biologija je zastopana s svizcem. Gledano v povprečju še najbolj pogrešam zadnje tri vrste člankov: etnološko, zgodovinsko in naravoslovno. Seveda jih je mogoče najti v drugih revijah; ampak to velja tudi za preostale vrste (izpovedi so v internih glasilih, tehnični opisi in poročila pa na spletnih straneh). Verjetno je problem v tem, da je za tak prispevek treba strokovnjaka ali pa solidnega amaterja, ti pa so seveda redki.

Lep pozdrav, Aleš Bjelčevič

Cenzura uredništva

Pozdravljeni!

Najprej bi rad pohvalil Vašo revijo in vse Vas, ki se trudite, da sploh je, glede na vse sorodne revije, ki so izgubile vojno s kapitalom. Vendar pa Vam pišem zaradi graje. V uvodniku februarске številke ste pisali o težavah, s katerimi se gorniki srečujemo pri obeščanju o zimskih razmerah v naših gorah, za katere menim, da so pozimi zelo zahtevne in da varne ture od gornika zahtevajo zelo veliko znanja. Predvsem pa so naše gore tako raznovrstne, da tisti trije odstavki, ki jih uradno objavljajo uradne službe, niti približno ne zadostujejo. A dosti o tem. V februarски številki me je motil predvsem članek z naslovom Visoko nad dolino Bellopeških jezer avtorja Gregorja Gartnerja. Članek je napisan bolj kot večina kriminalk, saj človek v vsakem novem stavku pričakuje, da bo šlo kaj narobe. Predvsem me moti način pisanja, ki na žalost opisuje vse preveč vsakdanji odnos slovenskega planinca do gora in varnosti v njih. Začne se že na začetku, ko nočejo plačati parkirnine, nadaljuje s požirkom ruma in na vrhu žganja in nato vrhunec - neuporaba cepina; a vendar nadaljujejo pot proti vrhu, kljub megli in strmim snežiščem. Potolazi nas sicer s še slabše opremljenimi Francozi. V vodnikih, ki opisujejo te poti, lepo piše, da so na Mangartu dolgo v poletje snežišča in začetek julija so zagotovo še tam. Skrat-

ka, v kolofonu pišete, da si pridržujete pravico do objave ali neobjave, torej cenzure, in menim, da bi jo v tem primeru lahko uporabili. Predhodna članka v tej številki sta veliko prijetnejša in o gorah in užitkih v njih veliko več povesta; ob branju te res zasrbijo podplati in »fovšija« ti leze iz ušes. Na vse to sem Vas hotel opozoriti predvsem zato, ker se menda vsi trudimo izboljšati kulturo hoje v gore - tudi jaz osebno, ki delujem kot vzgojni kader v našem alpinističnem odseku. Morda bi bilo ob članku pаметno napisati še, kako se lotimo snežišča, če cepina nimamo; to bi bilo glede na količine snega letošnje zimo zelo primerno. Pa brez zamere, kajti vse Vas (trenutni uredniški odbor) iskreno spoštujem in vesel sem, da mi s svojo literaturo in članki dajete premnoge rešitve za vse moje ideje. Želim si predvsem to, da bi nam skupaj uspelo spremeniti kulturo hoje v gore in ji povrniti tisto pravo naravo za obiskovalce, predvsem pa poskrbeti, da bo hoja v gore varnejša za vse.

Borut Mežnarčič, Novo mesto

Gospod Mežnarčič ima načeloma prav. V opravičilo naj povem, da smo omenjeni članek pred objavo že skrajšali, pa očitno ne dovolj. V uredništvu se pogosto srečujemo z vprašanjem: objaviti članek, v katerem so kake »nespodobnosti«, ali ga preprosto zavrniti? Odločitev je vedno težka, kajti redko se da postaviti ostro mejo. To pismo nam bo spodbuda za strog pristop tudi vnaprej, hkrati pa naj bo v razmislek tudi avtorjem.

Uredništvo

Cvetoči akvareli

Rastlinstvo naših gora, Vlado Ravnik, Tehniška založba Slovenije, 2. tatis, Ljubljana 2004

Če knjigo ponatisnejo po petih letih, to pomeni, da je našla dober odziv pri bralcih - tokrat bi lahko rekli: pri gledalcih. Kajti ikonogra-

fija rastlin Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp ter Karavank, kot jo je podnaslovil avtor Vlado Ravnik, je predvsem paša za oči. Od nekdaj je veljalo, da je lažje prepoznavati rastline na podlagi risb kot fotografij, in glede na podrobnosti, ki jih je strokovnjak - in umetnik hkrati - vnesel v akvarele, lahko temu kar pritrldimo. Sto osemdeset (180) značilnih rastlinskih vrst se je znašlo v knjigi, ob sicer skopem besedilu pod risbami. Slika pač pove več kot sto besed. Podatek o velikosti rastline je seveda nujen, da si jo človek lahko prestavlja, pri alpski madronščici pa se je vendarle izmuznil (če jo boste iskali: rastlina je majhna, meri od 5 do 15 cm). Pogrešamo še kakšno podrobnost, prav gotovo pa informacijo, na kakšen način so rastline v knjigi urejene - ne po abecedi (slovenskih ali latinskih imen, družin), ne po barvi cvetja, ne po času cvetenja, ne po rastiščih. Iskanje je tako kljub imenskemu kazalu tako slovenskih kot latinskih imen na koncu nekoliko oteženo. Sicer pa poznalci izvemo tudi marsikaj novega, tako je bilo denimo v zadnjem času nekaj zanimivih odkritij pri murki - pri nas sploh ne ra-

ste črna, pač pa relikanijeva, in rdečerožna je medtem postala kamniška. Tudi zimzeleni kamnokreč je postal vednozeleni kamnokreč; tu gre le za ureditev poimenovanja, verjetno tudi pri rapontiki, katere latinsko ime je drugačno, kot smo se nekoč učili na tečajih gorske straže. Obirska sivica pa se po uvodnem naslovu spremeni v obirski grint – je to prav ali ne? Za nepoznavalce bi bilo vsekakor dobrodošlo še kratko uvodno poglavje o poimenovanju rastlin. Konec koncev pa si vsak navdušenec za gorsko cvetje po navadi nabere kar nekaj knjig, preden se spusti v podrobno raziskovanje – nekaj jih je naštetih tudi na koncu knjige. Ugotovimo, da tudi na tako navidezno nespremenljivem področju, kot je gorsko rastlinstvo, čas vsekakor prinese nove ugotovitve in odkritja. Lepa, trdo vezana knjiga, s katere naslovnice nas pozdravlja šopasti repušnik, seveda sodi v knjižnico vsakega ljubitelja gorskega cvetja – namenoma pravim cvetja, kajti večina predstavljenih rastlin nas v naravi pozdravlja z lepimi cvetovi; nekatere cvetlice so celo sila redke, endemiti naših gora. Zanimiv bi bil tudi podatek, katere rože so v Sloveniji zaščitene. Navsezadnje pa bomo cvetje občudovali, prepoznavali – in ne trgali. Občudovali na lepih akvarelih in v naravi.

Marjan Bradeško

Šaleška dolina in obrobje na eni karti

Turistična karta Občine Šoštanj, Geodetski zavod Celje, izdala Občina Šoštanj, Šoštanj 2003

V nedeljo, 28. septembra 2003, ko je ob občinskem prazniku potekal pohod na najvišji vrh Občine Šoštanj, Smrekovec (1577 m),

je izšla Turistična karta Občine Šoštanj. Pobudo za izdelavo je dalo planinsko društvo Šoštanj, saj v tistem času ni bilo karte večjega merila, ki bi pokrivala celotno področje zahodnega dela Šaleške doline. Izdelavo so prevzeli strokovnjaki Geodetskega zavoda Celje, pomagali pa so tudi člani projektne skupine: planinci, taborniki, turistični delavci in jamarji. Karta, ki je izšla v 3.000 izvodih, je izdelana v merilu 1 : 25.000 v Gauss-Krögerjevi projekciji z 10-metrskim razmikom med posameznimi plastnicami. Poleg splošnih kartografskih in podatkovnih virov je uporabljena Državna topografska karta (DTK 25). Območje, ki ga zajema karta, je na severu omejeno z vasjo Razborje pod Uršljo goro, na jugu z zaselkom Veliki Vrh pod Goro Oljko, na vzhodu s tovarno Gorenje v Velenju in na zahodu s celotnim področjem Mozirskih planin in s smučarskim centrom Golte. Poleg splošne topografske vsebine je na karti s posebnimi znaki predstavljena tudi turistična ponudba, kot so gostinski in prenočitveni objekti, terme, kopališča, Mlinska cesta ipd., kulturno-zgodovinska in naravna dediščina, zaščitena področja, jarmarske vsebine (vse znane jame), športno-rekreativne površine z objekti in planinska vsebina (označene planinske poti, planinske kočice in razgledni stolpi). Na zadnji strani karte so natisnjeni dva mestna načrta: Šoštanj (1 : 5.000) in Topolšica (1 : 7.500), časovnice za nekatere planinske poti ter seznam gostinskih obratov v občini Šoštanj. Mestnemu načrtu Šoštanja so dodani splošni statistični podatki o občini ter seznam pomembnejših ustanov s podatki. V treh jezikih in s slikovnim gradivom so predstavljena tudi naselja v Občini Šoštanj. Turistična karta je naprodaj v Mestni galeriji Šoštanj, v Papihnicni Pero Šoštanj in na spletni strani <http://trgovina.sostanj.info>. Karta je dobrodošla novost tudi za planince, saj je območje, ki ga pokriva, prepredeno s planinsko infrastrukturo.

Bojan Rotovnik

Scabiosa Trenta 2004 za slovenski dokumentarni film

Na letošnjem filmskem festivalu Alpi Giulie Cinema, ki so ga že desetič organizirali ljubitelji filmov o gorah v Trstu, je nagrado za najboljši film Scabiosa Trenta dobil slovenski dokumentarec Tarske gore in doline avtorice Marjete Keršič - Svetel. Film je nastal v produkciji TV Slovenija leta 2002 kot eden izmed štirih dokumentarcev ob Mednarodnem letu gora. Govori o gorati pokrajini nad Terrom, v kateri živijo najbolj zahodni Slovenci, ki še dandanes ohranjajo samosvoje tersko narečje. Hkrati je pokrajina strmih pobočij, visokih gora in slikovitih, ozkih dolin stičišče treh narodov – Furlanov, Slovencev in Italijanov, ki se vsi še dandanes spopadajo s posledicami uničujočega potresa izpred mnogih let. Nagrado Scabiosa Trenta vsako leto oblikuje drug umetnik – letošnja je za nagrajeno avtorico že četrta.

Uredništvo

Redna letna skupščina CAA

V Aosti je od 20. do 21. februarja 2004 potekala redna letna Skupščina CAA (Club Arc Alpin) – Združenja dežel alpskega loka, v katerega so vključene planinske zveze Avstrije, Italije, Francije, Nemčije, Lichtensteina, Južne Tirolske, Švice in Slovenije. Združenje je bilo ustanovljeno z namenom vzpostavitve zavesti v javnosti, predvsem glede ohranjanja naravnega, kulturnega in življenjskega prostora v Alpah ter zastopanja skupnih interesov v razmerju do EU, zlasti z izdelavo in predlaganjem projektov pomoči v okviru programov EU. Ima status opazovalke v organih Alpske konvencije in se skupaj s CIPRO in EU-ROMONTANO kot nevladna organizacija zavzema za odprtje še preostalih protokolov Alpske konvencije ter za uresničevanje že spreje-

tih. Na zasedanju Skupščine CAA so bile obravnavane informacije, poročila ter analize obveznosti, ki izhajajo iz podpisa Alpske konvencije. Posebno ugodno je bila sprejeta dokončna ureditev podpisa konvencije, ki pomeni zadnjo fazo pri podpisovanju protokolov - države članice naj bi jih podpisale v novembru 2004. Svojo dokončno obvezo naj bi izpolnila tudi Slovenija.

Poročila o delu, opravljenem v obdobju med skupščinama, so podali predstavniki posameznih planinskih zvez. Predsednik PZS Franci Ekar je razložil prošnjo Mednarodne komisije za reševanje v gorah (I.K.A.R.), da se podpre pobuda za ureditev njenega polnopravnega statusa v okviru sorodnih organizacij v EU. Ena izmed njenih tridesetih članic je tudi Gorska reševalna služba Slovenije. PZS je pismo za podporo in pomoč posredovala Službi vlade za informiranje R Slovenije, veleposlaniku delegacije Evropske skupnosti v Sloveniji Erwanu Fourtju in Robertu de Martinu, predsedniku CAA, pa tudi predsedniku evropske komisije Romanu Prodiu. To podporo je Skupščina CAA soglasno podprla. Predsednik PZS je seznanil delegate tudi z aktivnostmi, ki so potekale ob 110-letnem jubileju organiziranega planinstva v Sloveniji, ter s podpisom Pisma o nameri, sporazuma o sodelovanju med PZS in nepalsko planinsko organizacijo (NMA), ki sta ga zvezi podpisali leta 2003 na slovesnosti v Nepalju ob 50-letnici prvega pristopa na najvišjo goro sveta - Everest. Predstavljeni so bili tudi predlogi in spremembe glede ureditve Triglavskega narodnega parka; navzoči delegati so pokazali precejšnje zanimanje. Prav tako je bila sprejeta pobuda o uvrstitvi območja Mont Blanca na seznam Svetovne dediščine človeštva pod okriljem UNESCO. Iz razprave izhaja jasno stališče, da razviti evropski alpski svet v sodelovanju s krajevnim prebivalstvom zelo aktivno širi posamezna varovana območja.

Glede Mednarodne zveze planinskih organizacij (UIAA) je bila postavljena zahteva po preglednosti porabe sredstev ter ugotovitvi učinkovitosti zveze in premišljenosti njenega delovanja. Diskusija je bila namenjena tudi potrebi po standardizaciji in ocenjevanju planinskih poti, še posebno glede opremljenosti s klini in jeklenicami, in določevanju težavnostnih stopenj. Nujno bo treba upoštevati zakonodajo glede najrazličnejših odgovornosti, ki izhajajo iz tega.

Obravnavala so se še tale področja: t. i. Tirolska deklaracija (Tirol Deklaration), v kateri naj bi povzeli dobre navade in pravila, ki naj veljajo v gorskih športih (oktobra 2002 jih je potrdila UIAA), nove organizacijske oblike dela sekretariata CAA ter Statut CAA, ki še ni dokončno oblikovan in registriran.

Delegati Skupščine CAA so sprejeli pobudo predsednika Planinske zveze Slovenije, da bi bilo zasedanje naslednje redne skupščine CAA v Sloveniji, z utemeljitvijo, da bo Slovenija takrat že nova polnopravna članica EU. Zasedanje Združenja dežel alpskega loka (CAA) bo tako 9. septembra 2004 v Ljubljani. Na zasedanju so namenili pozornost tudi 50-letnemu jubileju osvojitve drugega najvišjega vrha na svetu K2. Med udeleženci je bil tudi še vedno čili in zdravi takratni osvajalec vrha (nanj je priplezal 31. julija 1954), Achille Compagnoni, legendarni alpinist in gorski vodnik, ki je kar 104-krat vodil odprave na vrh Matterhorna.

Indok PZS

11. seja UO PZS

je bila 12. marca 2004 v okrogli dvorani Dela. V odsotnosti predsednika PZS Francija Ekarja sta jo vodila podpredsednika Adi Vidmajer in Danilo Škerbinek. UO PZS je sprejel zapisnik 10. seja UO PZS z dne 28.11. 2003 v predloženem besedilu. Na naslednji seji UO se bo obravnavalo poročilo strokovne službe PZS in generalne se-

ekretarke PZS. Uredniški odbor PV mora v sodelovanju s strokovno službo PZS v letu 2004 pripraviti pregled števila naročnikov PV po PD. Točka 'Vprašanja in pobude članov' je bila tako obsežna, da jo bo UO v bodoče imel kot predzadnjo točko dnevnega reda. Predsednik Primorsko Notranjskega MDO Rajko Čerin je člane UO seznanil s stališčem MDO glede postavitve vetrnic, ki je odklonilno predvsem na tistih področjih, ki bistveno vplivajo na naravo in na razvoj turizma (Golič, Kras in del Vremščice). Dopusčajo sicer možnost, da se na tistih področjih, kjer je narava že okrnjena (avtoceste, daljnovodi) vetrnice postavijo, a le pod določenimi pogoji. Eden teh je prikaz rentabilnosti vetrnic. Pobuda je bila posredovana v obravnavo in odločitev komisiji za varstvo gorske narave (KVGn). UO je obravnaval poročilo delovne skupine za rešitev prostorskega problema strokovnih služb PZS - odločitev o tem bo počakala na skupščino maja 2004. UO je sprejel Letno poročilo - zaključni račun za leto 2003, ki pa ga bo potrebno še dopolniti z nekaterimi manjkajočimi podatki. UO je obravnaval in sprejel poročilo o delu MDO v letu 2003 skupaj s pregledom članstva v planinski organizaciji po MDO. Naslednji dve pomembni vsebinski točki sta bili obravnavati poročila komisij in odborov PZS ter Gorske reševalne službe. UO je sprejel Pravilnik o organiziranosti vodnikov PZS in Pravilnik vodnikov PZS, Normative za obrabo opreme pri akcijah usposabljanja, na vodenih turah in delovnih akcijah v letu 2004 (predložene s strani KVIZ), pogodbo o uskladitvi zemljiško-knjižnega stanja z dejanskim za Pirnatovo kočjo na Javorniku, ki jo upravlja PD Črni vrh nad Idrijo in za Kočo na Hlevišah, ki jo upravlja PD Idrija, na predlog PD Alpemar Koper je črtal društvo iz evidence PZS, v polnopravno članstvo pa sprejel Plezalni klub »Rifnik« Šentjur, sprejel je Pravila o pogrebnih slovesnostih, predlog dnevnega reda 12. seja UO

PZS 2. aprila 2004, imenoval komisijo za pripravo novega Statuta PZS, sprejel informacijo o vlogi, ki je bila posredovana na Ministrstvu za zdravje za pridobitev humanitarnega statusa organizacije, sprejel informacijo o prireditvah v okviru planinske organizacije ob vstopu Slovenije v EU (1. maj 2004) in se seznanil s potekom akcije »Od Prekmurja do Primorja« z nahrbtnikom in spominsko knjigo. Člani UO so odločili, da bo letošnji 'Dan planincev' v soboto 11. septembra 2004, Skupščina PZS pa bo 15. maja 2004 predvidoma v Novem Mestu. UO je potrdil Rozi Skobe za načelnico KVG. UO je pozival vsa PD in MDO, da pospešeno pristopijo k ustanavljanju odsekov za VGN in da pošljejo svoje kandidate na tečaje za varuha gorske narave. Člani UO na podlagi številnih pripomb društvenih delavcev PD in MDO opozarjajo, da predsedstvo UO pospeši dokončanje spletnih strani PZS.

Vladimir Habjan

Zbor gorskih reševalcev

V ponedeljek, 22. marca, je v izobraževalnem centru v Poljčah potekal zbor gorskih reševalcev Slovenije. Zboru se je kmalu po začetku pridružil poveljnik CZ R Slovenije Miran Bogataj, prisoten pa je bil tudi častni načelnik GRS S Albin Vengust. Po uvodnem pozdravu predsednika PZS so se delegati - iz vsake postaje so bili štirje - lotili dela. Dnevni red je bil bogat, kar 14 točk, ki pa so jih takoj na začetku z dodatnimi predlogi še povečali. Začetek je bil slovesen, saj so podeljevali priznanja. Častni znak GRS S in listino za 25 let nepretrganega dela so prejeli: Pavel Odar (Bohinj), Miran Tarkuš (Maribor), Matija Perko, Marjan Štamcar (Tržič), Matjaž Ravnikar, Dušan Podbevšek, Miro Šuštaršič, Janez Šuštaršič, Miro Štebe, Milan Gladek (Kamnik), Marjan Emeršič, Jože Poljanšek, Rajko Robnik, Zdenko Žagar (Prevalje),

Alojz Novak (Jesenice), Marko Benedejčič, Zoran Kocič, Ivan Rejc, Marko Dakskobler, Bogomir Humar, Andrej Kenda in Iztok Koren (Tolmin). Naziv 'Zaslužni inštruktor GRS S' so prejeli: Anton Kralj (Tržič), Tone Sazonov - Tonač, Roman Robas (Ljubljana), Stane Rotar, Tone Langerholc, Franc Zupanc (Kranj), Anton Mlekuž (Bovec), Franc Lakota (Mojstrana), Jože Rožič (Mojstrana), Janez Kosce (Kamnik), Oto Čegovnik, Ivan Plešnik (Prevalje), Herman Borovnik (Tolmin), Dušan Kukovec, Marjan Prelog, Silvester Jošt, Dušan Glažar (Celje), Jože Peljhan, Peter Ježek (Radovljica) in Jože Žvokelj (Jezero). Naziv 'Zaslužni član GRS S' za 35 let nepretrganega dela so prejeli: Janez Kosce, France Malešič (Kamnik), Janez Gorjanc, Karel Mostner, Ivan Plešnik (Prevalje), Miro Zakrajšek, Borut Razinger, Primož Polajnar in Vladimir Hlede (Jesenice). Naziv 'Častni načelnik' postaje Maribor je prejel Rajko Rojs. Priznanja Civilne zaščite so prejeli Franc Berlec (Kamnik), Toni Smolej (Radovljica), Rajko Robnik (Prevalje, bron) in Albin Šter (Kranj, srebro).

Sledilo je poročilo o delu GRS v obdobju 2002-2004, ki ga je podal načelnik Toni Smolej. Z minuto molka so se reševalci poklonili v tem času umrlim reševalcem, med katerimi je bil tudi Martin Čufar, ponesrečen na reševalni akciji pod Konjskim prevalom. Delo GRS je bilo bogato (predstavljeno je tudi v lični brošuri): od samega reševanja do nakupov vozil za osem postaj, žalnih slovesnosti na Okrešlju, udeležbi na mnogih prireditvah, vajah idr. tako doma kot v tujini, praznovanja 90 - letnice GRS, novinarskih konferencah, anketiranju obiskovalcev gora in odprtja svojega TR (v sodelovanju s PZS) in selitve sedeža GRS v Kranj, če naštejemo samo nekatere. Poročil podkomisij (letalsko reševanje, zveze, oprema, informatika in analize, za reševanje izpod plazov, medicina, vzgoja in tehnika reševanja) načelniki niso brali. Sledilo je finančno poročilo, poročilo disciplinskega razsodišča, nadzornega odbora, Ustanove Sklad Okrešelj in NO Ustanove.

Razprava je bila skupna za vsa poročila. Filip Bence (Tržič) je podal predlog, naj GRS vsakega re-

ševalca, ki se na reševalni akciji smrtno ponesreči, predlaga za najvišje državno priznanje; zbor je odločil, da se jih predlaga za najvišje priznanje v okviru GRS. Skrbi nekaterih, da so se napake pri reševalni akciji pod Konjskim prevalom leta 2003 »pometle pod preprogo«, je načelnik Smolej odločno zanikal. Nekaj nepravilnosti pri poslovanju je ugotovil NO, ki pa bodo - po zagotovitvi predsednika NO - v prihodnje zagotovo odpravljene. Poročilo načelnika je bilo dopolnjeno še z nekaterimi podatki, ki so jih ugotovili v razpravi. Sledila je obravna-va dopolnil Pravilnika GRS. V razpravi so ugotovili, da je sedanji pravilnik napisan na osnovah predvojnega, ves čas so ga samo širili, ne pa vsebinsko prilagajali, vendar »posodabljanje ne zaleže več« - treba ga je napisati na novo. Do naslednjega zbora bo pripravljen čistopis.

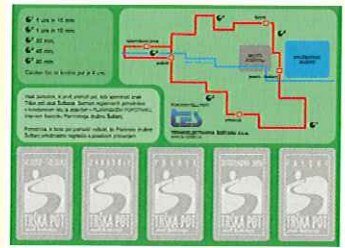
Največ časa je 'vzela' točka dnevnega reda: 'Informacija o statusu GRS', ki pa je bila že na začetku seje preoblikovana v 'Obravna-va statusa GRS'. Uvodno razlago je imel namestnik načelnika Dani Kopušar, ki je predstavil gradivo, ki ga je napisala Komisija za pripravo predloga organiziranosti statusa GRS in je bilo obravnavno v vseh 17 postajah GRS. Komisija je svojo nalogo opredelila kot 'Organiziranost GRS kot pravnega subjekta znotraj PZS'. Urejanja statusa GRS sega v že leto 1998, ko je bil zbor reševalcev v Žalcu. Takrat so namreč ugotovili, da je GRS prerasla okvir PZS, zaradi česar bi bilo potrebno narediti neko drugo povezavo, ki bi urejala status GRS. V odgovorih na iskana mnenja PZS je bilo izraženo stališče, da GRS ostaja kot del PZS. Enako je stališče tudi večine članov GRS, predlagajo samo, da se v okviru PZS organizira tako, da bo notranja organiziranost GRS racionalnejša, bolj operativna in bo sledila uspešnemu delu na reševalnemu področju. Posebno se neorganiziranost vidi na knjigovodskem spremljanju materiala (oprema).

Vzporedno s tem se je vse bolj zaostrovala problematika finančnih sredstev na skupnem žiro računu. Vodstvo GRS je na to reagiralo leta 2002 s predlogom 'Izhodišča' za oblikovanje modela samostojnega finančnega poslovanja v okviru PZS. Od sedem predlaganih ukrepov je bilo doseženo samo odprtje posebnega TR za GRS. Komisija je opravila razgovor s predsednikom PZS, mu predstavila razmišljanja v GRS, vendar soglasje še ni bilo doseženo.

Razprava pri tej točki je bila dolga, zavzeta in mestoma tudi precej čustvena, v njej pa ni bilo nobenega govora o vsem tistem, kar se je zadnje čase precej pisalo v dnevnem časopisu - o profesionalizaciji GRS in o izločitvi iz Planinske zveze Slovenije. Največ razpravljavcev je bilo iz petih postaj, ki so se že oblikovale kot samostojen subjekt. Ta tema - organiziranje postaj - ni bila sporna, saj je splošno mnenje, da se postaja lahko organizira tako, kot je zanj v določenem okolju najbolj smiselno. V razpravi je sodeloval tudi Miran Bogataj, ki je povedal, da reorganizacija GRS ni sporna, mora pa GRS ostati enotna strokovna služba, ki je organizirana čim bolj racionalno. V razpravi je bila dana in sprejeta tudi pobuda, da se začne postopke za sprejetje Zakona o GRS. Po zaključku razprave je bilo glasovanje: večina reševalcev je odločila, da sedanje stanje ni zadovoljivo in da se začne z urejanjem samostojnega statusa GRS, ki pa bo v tesni povezavi s PZS.

Zadnja vsebinska točka je bil Program GRS S, ki ga je spet predstavil načelnik, zbor pa ga je z nekaterimi dopolnitvami sprejel. Naj končamo z mnenjem enega najizkušenejših načelnikov, ki je med odmorom dejal, da bi se moral zbor reševalcev bolj ukvarjati s samim reševanjem in problemi v zvezi s tem, manj pa s statusnimi in ti. administrativnimi zadevami. Morda pa bo po reorganiziranju potem res tako.

Vladimir Habjan

Kontrolni kartonček Trške poti okoli Šoštanja

Planinsko društvo Šoštanj je v začetku marca 2004 izdalo nov kontrolni kartonček Trške poti okoli Šoštanja, ki je izdelan v obliki in velikosti razglednice. Kontrolni kartonček, ki je izšel v nakladi 1600 izvodov, je brezplačen in ga je možno dobiti na več lokacijah v Šoštanju in z naročilom na elektronski naslov info@pd-sostanj.org. Na kontrolnem kartončku oz. razglednici je poenostavljen načrt poti, časovnice za posamezne odseke, prostor za odtis žigov, okvirji za vpis podatkov o pohodniku, nekaj koristnih napotkov in prostor za vpis naslova prejemnika razglednice. Prejemnik je lahko PD Šoštanj ali pa nekdo drug, saj je razglednica hkrati tudi spominek. Idejna zasnova in celotna realizacija je bila v rokah članov PD Šoštanj, Mateja in Petra Kortnika. Izdajo kontrolnega kartončka je omogočila Termoelektrarna Šoštanj, ki je hkrati tudi pokrovitelj Trške poti

Oglas

Kupim Planinske vestnike od začetka do leta 1941. Milan Sorč, tel.: 041 675 512.

okoli Šoštanja. To pot vsako leto prehodijo šoštanski osnovnošolci in veliko drugih pohodnikov iz Šaleške doline in izven. V letu 2003 je PD Šoštanj registriralo kar 554 pohodnikov, še več pa je takšnih, ki pot redno obiskujejo, a svojega obiska ne registrirajo pri vzdrževalcu poti z izpolnjenim kontrolnim kartončkom.

Bojan Rotovnik

Program potovanj v letu 2004

Komisija za gorsko popotništvo pri PZS tudi leto prireja celo vrsto popotovanj planinskega značaja – trekingov po evropskih in svetovnih gorstvih za člane PZS. Iran in vzhodna Turčija, 7.-26.7.: jezero Van v vzhodni Turčiji in zahodni Iran, skoraj pettisočak Sabalan, Demavend (5670 m), gorata pokrajina Asasinov z obiskom ruševin utrdbe Alamut, podzemna jama Ali Sadr, iranski Kurdistan in največje iransko slano jezero Urumiye. Dalmacija in otoki, 8.-15.5.: Mosor (1339 m), Vidova gora (778 m), izleti v narodnem parku na Mljetu, Sv. Ilija (967 m), Biokovo (1762 m). Poljske in Slovaške Tatre, 26.6.-3.7.: vzpon na najvišjo poljsko goro Rysy, 2499 m, Kriván (2494 m) Gerlahovski štít (2655 m). Klub 4000, 7.-13.8.: Bishorn (4153 m), Alphubel (4208 m) in Nadelhorn (4327 m). Tibet in Nepal, 16.9.-6.10 in 5.-27.10.: cilj bo določen glede na želje udeležencev.

Zbor alpinistov

V petek, 23. aprila, bo ob 18. uri v Kamniku zbor alpinistov, ki ga prireja Komisija za alpinizem pri PZS in AO Kamnik.

V programu je pregled lanske alpinistične sezone z najbolj kvalitetnimi vzponi in pregled svetovnega alpinizma v letu 2003.

Več informacij bo na spletni strani KA. Vabljeni.

Komisija za alpinizem

Kilimandžaro in safari, 4.-18.12. Namibija, 26.8.-10.9.2004: pokrajina Kaokoland z vzponom na Spitzkoppe, izlet v pogorje Brandberg. Potovanje okrog sveta, 3.-24.11.2004: Ljubljana-Frankfurt-Bangkok-Avstralija (Ayers Rock)-Nova Zelandija (Ruapehu, 2797 m)-Havajsko otočje-Los Angeles (Sierra Nevada in Veliki kanjon). Izleti ob koncu tedna: Grossvenediger, 30. 4.-2.5. Visoke Ture/Essener-Rostocker hütte: 24.-27.4. Hochschober (3240 m), 3.-4.7. Hochalmspitze (3360 m), 14.-15.8.

Komisija za gorsko popotništvo PZS

50. Občni zbor PD Pošte in Telekom Ljubljana

PD Pošte in Telekom Ljubljana je imelo svoj 50. občni zbor v soboto, 6. marca 2004, zvečer v restavraciji Sodexho v stavbi Telekoma Slovenije, Stegne, Ljubljana. Pred uradnim delom je član društva Beno Hvala predvajal dokumentarni prikaz 50-letne zgodovine društva. Sledilo je poročilo predsednika društva Staneta Tomšiča, ki je poudaril veliko aktivnost članov društva v preteklem letu. Skupno je bilo izvedenih preko 130 različnih planinskih akcij s skoraj 3700 udeleženci. Poleg tega so potekale obsežne naloge za po-

častitev 50-letnice društva. Izdali smo zbornik, razvili nov prapor, priredili proslavo pri domu na Vršiču in slavnostno akademijo v Ljubljani. Za njim so se zvrstili predsedniki PS Kranj, Nova Gorica in Novo mesto in vsi načelniki odsekov. V nadaljevanju so najzaslužnejši člani prejeli častna priznanja PZS, MDO društev Ljubljane in matičnega društva. Občnemu zboru in društvu so zaželeli uspešno delovanje tudi predstavniki pokroviteljev. Vodstvo Pošte Slovenije je ponosno na naše društvo, ki ima izjemno ugled. Še posebej je razveseljivo in vzpodbudno, da društvo v zadovoljstvo svojih članov uspešno organizira pohodništvo, izlete in planinska potovanja. Pošta Slovenije podpira in bo tudi v prihodnje podpirala planinsko dejavnost. Uspešno delovanje so društvu zaželeli tudi navzoči gostje iz PD Pošte in Telekom Maribor in Celje, Društva prijateljev Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije, PD HPT Sljeme Zagreb in Učka Rijeka ter drugih prijateljskih planinskih društev. V imenu PZS je navzoče pozdravila generalna sekretarka Alojzija Korbar Tacar. Planinska zabava ob zvokih ansambla »Iz druge roke« je trajala do poznih ur, prizadevne mladinke in mladinci pa so poskrbeli za popestritev z zabavnimi točkami.

Stane Tomšič

Turnosmučarski rally Promontana – Pokljuka '04

V nedeljo, 15. februarja, je bil na Pokljuki in v okoliških hribih v čudovitem vremenu drugi letošnji turnosmučarski rally Promontana – Pokljuka '04. Zanimivo in uspešno prireditve v tekmovalnem turnem smučanju so pod pokroviteljstvom Komisije za tekmovalno turno smučanje pri PZS ter ob pomoči glavnega pokrovitelja Promontane in drugih sponzorjev izpeljali turni smučarji z Bleda. Vsi tekmovalci v vseh kategorijah so tekmovali na isti progi, tako da smo na koncu dobili tudi odgovor, kdo je absolutno najboljši. Med ekipami so startale 4 ženske dvojice, dve mešani in 30 moških parov, poleg teh pa še 9 mladincev v posamični konkurenci - skupaj kar 81 tekmovalcev. Dva mladincev sta odstopila, vsi drugi tekmovalci pa so, bolj ali manj utrujeni, prispeli v cilj celi. To je v gorah, ne glede na to, da je bila tekma, tudi najpomembnejše.

Ko pomislimo na tekmovalno turno smučanje, hitro najdemo povezavo z Jezerskim. Tam imajo takšne tekme že vrsto let, največ tekmovalcev prihaja prav z Jezer-

skega – ti so tudi najboljši – in s prireditvami živi ves kraj. Po 12 letih pa se je turnosmučarski rally vrnil tudi v Julijce. Že skoraj davnega leta 1986 sta AO Gorje in AO Bohinj organizirala prvi turnosmučarski rally na Komni. Udeležilo se ga je le 5 ekip, pa vendarle – začelo se je. Med takratnimi udeleženci sta se dva, Marjan Tepina z Jezerskega in Dušan Podlogar, udeležila tudi letošnje tekme na Pokljuki. Tudi za Promontano tekmovalno turno smučanje ni novost. Leta 1992, šest let po prvi tekmi, je bil organiziran Promontanin rally; potekal je z Vogla do Komne in Lanževce ter nazaj na Vogel.

Start in cilj tekme je bil na biatlonskem stadionu na Rudnem polju na Pokljuki na višini 1300 m. Proga je potekala v začetku po gozdni cesti do smučišča pod Viševnikom ter naprej do Krucmanovih kont. Od tam so se tekmovalci skozi Razore povzpeli na Mrežce nad Lipanco. Nato sta sledila spust in prečenje do Debelega vrha v grebenu nad Pokljuko, ki je bil s 1962 m tudi najvišja točka tekmovalne proge.

Tam je čakal tekmovalce prvi resni spust v senčne Solnice ter zadnji vzpon v kotanjo pod Srenjskim prevalom. Nato se je začel divji 'rodeo' oziroma spust prek Kačjega roba pod Viševnikom na Zlate vode, po grabnu mimo smučišča pod Viševnikom ter po tekaški progi nazaj na biatlonski stadion. Najboljši čas je dosegel mladinec Nejc Kuhar, ki je za progo potreboval uro, dvajset minut in tri sekunde, le 23 sekund za njim sta pridrvela v cilj zmagovalca med moškimi ekipami (GRS Jezersko 1 – Milan Senk, Tone Karničar, 1.20.26), mož in žena Tomaž in Lidija Perše sta kot zmagovalca med mešanimi ekipami za progo potrebovala 1.59.59, najboljša ekipa med dekletki Slow motion (Mirjam Leban, Jana Marinko) pa 2.07.51.

Na koncu bi se radi posebej zahvalili pokrovitelju Promontani, GRS Radovljici, Timingu Jezer-sko, OK Biatlon Pokljuka ter mnogim drugim sponzorjem in vsem posameznikom, ki so poleg tekmovalcev prispevali svoj kamenček v mozaik uspešne zgodbe.

Martin Šolar

Bosansko doživetje

Poznanstva in prijaznost te lahko pripelje marsikam, tudi v glavno mesto Bosne in Hercegovine, Sarajevo. V jeseni 2003 je na Mladinski odsek PD Domžale prispelo vabilo, da nas kolegi iz Sarajeva vabijo v goste in na odseku smo vabilo rade volje sprejeli. Na nek način jih je društvo lansko zimo že gostilo, ko so v povezavi s članom PD Domžale prišli na Veliko planino. Izmenjava, ki je potekala od 14. do 18. februarja 2004, ni bila čisto planinska, saj so nas v Sarajevu sprejeli dijaki športne gimnazije z zelo požrtvovalnima profesorjema, a ker so tudi ljubitelji gora, mi pa tudi športniki, smo hitro našli skupen jezik. Po naših željah in glede na njihove zmožnosti, smo oblikovali vsebino zimovanja oziroma izmenjave. Tako smo spoznavali smučišča na Jahorini in Bjelašnici, kjer nam je bilo v največje veselje smučanje izven "urejenih" prog, po celem snegu, ki se je marsikje še deviško razkazoval pred nami. Seveda smo spoznavali tudi staro mestno jedro z vsemi kulinaricnimi dobrotami, ki jih njihova kultura ponuja in pa nočno življenje, saj so nas povabili tudi na karaoke. Spali smo pri družinah gostiteljev, kar je pripomoglo k boljšemu razumevanju njihovega načina življenja, imelo pa je tudi blagodejne finančne posledice. Naš gorniški duh nas je v vse lepšem, a vetrovnem vremenu v drugem delu izmenjave ponesel tudi na vrh Bjelašnice (2064m), kjer nam je zavetje ponujala meteorološka postaja (kot na Kredarici) in s katere smo imeli krasen pogled na izredno hribovito Hercegovino, katere pokrajina skriva mnoge naravne lepote, a je hkrati posejana s smrtjo. Hoja izven naseljenih območij namreč zaradi še vedno prežečih min ni priporočljiva. Tudi podoba Sarajeva in predvsem občestnih naselij še vedno kriči svojo tragično zgodbo. No, večer ob kaminu v planinski koči sredi gozdnate planote Igman je ponujal čudovite občutke, kjer so nas najrazličnejše igrice še bolj povezale, kjer smo govorili en jezik. Izmenjava ponuja enega od najboljših

»Mobi« GRS akcije

V ponedeljek, 29. marca 2004, je bil v gasilnem domu v Kranju, kjer je tudi sedež GRS Slovenije, izredni sestanek na temo: Analiza reševalnih akcij v letu 2003. Sestanka so se udeležili člani Komisije GRS S in predstavniki postaj, člani sekretariata in člani podkomisije za informiranje in analitiko. Uvodoma je inštruktor Janez Kosec predstavil statistične podatke minule sezone (gradivo bomo v prilogi objavili predvidoma maja). V nadaljevanju je inštruktor postaje GRS Kamnik Rado Nadvešnik predstavil t.i. »mobi« akcije. V zadnjih letih mnogo ljudi odhaja v gore v poznih dopoldanskih urah. Večkrat jih na poti presenetijo nevihte, še preden pridejo do koč, pa jih ujame noč. S seboj nimajo potrebne osebne zaščitne opreme, opreme za orientacijo, izbirajo si prezahtevne ture - vedno pa imajo s sabo mobilni telefon! Po njem sežejo brez kančka slabe vesti, saj so prepričani, da so storili za svojo varnost vse, ko so poklicali na pomoč gorske reševalce. Tako postajajo napačna lahkomišelsna dejanja stvar utečene navade. Posledic za taka dejanja ni, zato se lahko tako obnašanje - pa čeprav proti vsem pravilom varne in preišljene hoje v gore - nadaljuje tudi v prihodnje. V nadaljevanju je Nadvešnik povzel skupne značilnosti dogodkov, ki so privedli do akcij, razloge, zakaj je prišlo do teh dogodkov, skupne značilnosti reševalnih akcij in nevarnosti, katerim so izpostavljeni reševalci. V razpravi so ugotovili, da bodo v akcijo šli vedno, ni pa nujno, da bodo do ponesrečenega vedno tudi prišli, da mobilni telefoni spodbujajo lahkomišelnost, po drugi strani pa so obiskovalci gora tako tudi varnejši, marsikatera akcija pa celo ni potrebna. Nadalje je bilo ugotovljeno, da bi morala biti zloraba klica »na pomoč« kaznovana, da je bilo do zdaj 7 primerov, kjer je bil izstavljen račun za reševalno akcijo, da javnost izve za kritične akcije šele takrat, ko se zgodi nesreča, drugače pa ne, da je v šolah še vedno premalo planinskega šolanja. Na koncu so sprejeli sklepe, da bodo izdelali predlog ocene tveganja za različne primere reševanja, kjer bo opredeljeno, kdaj se lahko rešuje in kdaj so razmere tako nevarne, da se iz varnostnih razlogov ne gre reševati, dokler se razmere ne uredijo. GRS S bo poskušala pridobiti možnost sledljivosti gsm signala. O tej problematiki pa je treba informirati tudi javnost.

Vladimir Habjan

načinov doživetja pokrajine in ljudi, še posebej, če ima mednarodni značaj. Naša odprava, ki je štela 11 članov (študentje, dijaki in celo dva osnovnošolca), je s to izmenjavo ogromno pridobila in tako se že pogovarjamo, kako jim bomo vrnilo gostoljubje na našem planinskem taboru.

Dušan Prašnikar

Sanacija poti Savica - Komna

Planinska pot Savica - Komna poteka po nekdanji vojaški poti - mulatjeri, ki je bila zgrajena v času

1. svetovne vojne. Gre za eno najbolj obiskanih območij v Julijskih Alpah, tako poleti kot pozimi. Uporabniki poti so pohodniki, tekači, smučarji in tudi nekateri gorski kolesarji. Z reklam »više, hitreje, močnejše«, ki s pravih gorništvom nima veliko zveze, se je planinska pot spremenila v poligon, ki je služil vsem prej naštetim. Pot je praktično na celotni dolžini presekana z mnogimi bližnjicami. Poleg tega je bilo v zadnjih desetih letih na tem območju več vetrolomov, snegolomov, svoje je prispeval žled na drevju - vse skupaj je povzročilo dodatno poškodovanost poti. Stanje na poti je bilo nevarno, v preteklosti pa se nikakor ni

Kako poznamo naše gore?

Na sliki je znana in visoka gora, na katero je speljanih več poti. Katera gora je to, od kod je slikana? Vabimo vas, da nam sporočite kakršno koli zanimivo podrobnost, z veseljem jo bomo objavili.

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz marčne številke:

Uganka minulega meseca je bila spet kar trd oreh. Pravilno sta nam odgovorila le naša zvesta reševalca Janez Šeme iz Kranja in Jure Golob iz Selške doline. Na sliki je Loški žleb, ki pada med Jalovcem in Velikim Ozebnikom v dolino Koritnice. Čez sedelce nad žlebom je speljana markirana pot na Jalovec. Skoraj v ravni črti se na nasprotni strani gore spušča v Tamar znani Jalovečev ozebnik. Slika je bila posneta s prevala Čez Brežice prvega maja leta 1975, ko smo trije prijatelji opravili prav nenavadno turo. Po dvodnevem turnem smučanju v dolini Bale smo se vrnili domov skozi Loški žleb in smučali v Tamar skozi ozebnik. Loški žleb takrat ni pomenil kakih hujših težav. Najpogosteje pa je omenjen v žalostnih okoliščinah: večkrat se je že zgodilo, da je kdo pri vzponu na Jalovec zdrsnil, reševalci pa so potem morali opraviti zadnje dejanje pod Loškim žlebom. A. S.

smo mogli dogovoriti, kdo bi praznaprav moral biti nosilec sanacije. Dodatne zaplete je povzročalo tudi nerešeno lastniško vprašanje. Po dolgih letih prizadevanj smo končno pričakali sanacijo dela poti v letu 2003, obnova in sanacija poti pa ima zanimivo zgodbo. V Bohinju so del počitnic preživeli luksemburški

skavti. Njihov gostitelj je bila Zveza tabornikov Slovenije. Skavti so predlagali, da bi v času bivanja v Bohinju počeli tudi kaj »družbeno koristnega«. Kljub pomislekom o učinkovitosti prostovoljnega amaterskega dela smo k organizaciji pristopili še Občina Bohinj, Komisija za pota Planinske zveze Slovenije, planinski društvi Srednja vas in Ljubljana Matična, Zavod za gozdove Slovenije, Gozdno gospodarstvo Bled, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov, Slovenska vojska ter Triglavski narodni park. Prvotna ideja sanacije celotne trase je bila zaradi prevelikih posegov v prostor, stroškov in tudi zaradi nepotrebnosti širjenja poti na celotni trasi zavržena. Odločili smo se za sanacijo najbolj poškodovane

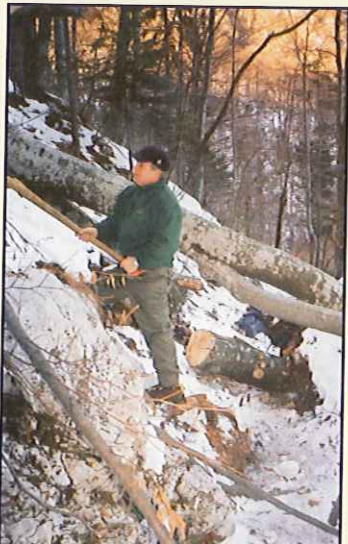
ga dela poti od začetka poti pri Savici do vključno 18. serpentine. V tem delu se je pot sanirala kot vojaška mulatjera. Dela so bila pod strokovnim vodstvom Komisije za pota PZS izvedena strojno (GG Bled) in ročno (skavti). Gre za redki primer vzorčno izvedene sanacije v občutljivem območju narodnega parka in gozdnega rezervata Savica - Ukanc.

Martin Šolar

Popravek

V marčni številki Planinskega vestnika se nam je zapisala v prispevku Toneta Škarje o odprtju mednarodnega muzeja v Nepalu - Tiskarna Švarc. Pravilno je Tiskarna Schwarz.

Uredništvo

Najnunješa dela (prežagovanje polomljenega drevja) pri zagotavljanju prehodnosti poti

 Peter Belhar

POPOTNIKI, AVANTURISTI, ALPINISTI

VAŠE NAJBOLJŠE FOTOGRAFIJE OBESITE NA STENO

VSE OSTALO VAM NAREDIMO MI

DIA STUDIO

TOMSIČEVA 4, LJ., TEL.: 01 421 66 70
diastudio@sio.net

RAZVIJANJE VSEH VRST FILMOV, IZDELAVA FOTOGRAFIJ IN POVEČAV VSEH FORMATOV (PLAKATOV) IZ DIA ALI NEGATIV FILMOV TER VSEH DIGITALNIH MEDIJEV, SKENIRANJE NA CD. IZDELAVA POVEČAV DO 50x60 NA BOARD (KARTON).

Idea & artwork kip.it - photo Mario Reggiani

Mod. NAGEVI - www.garmont.com - T (39) 0423 8726 - F (39) 0423 62192

point of contact between technology and nature *

GARMONT

challenge the elements

* STIČIŠČE MED TEHNOLOGUO IN NARAVO

TIMEX LIFE IS TICKING™

WWW.TIMEX.COM

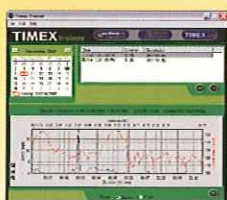

BODYLINK®

TIMEX IRONMAN BODYLINK

S POMOČJO GPS SISTEMA IN DIGITALNE TEHNOLOGIJE SISTEM OMOGOČA NADZOR, SLEDENJE, HRANJENJE IN ANALIZIRANJE KLJUČNIH INDIKATORJEV VAŠIH TELESNIH ZMOGLJIVOSTI.

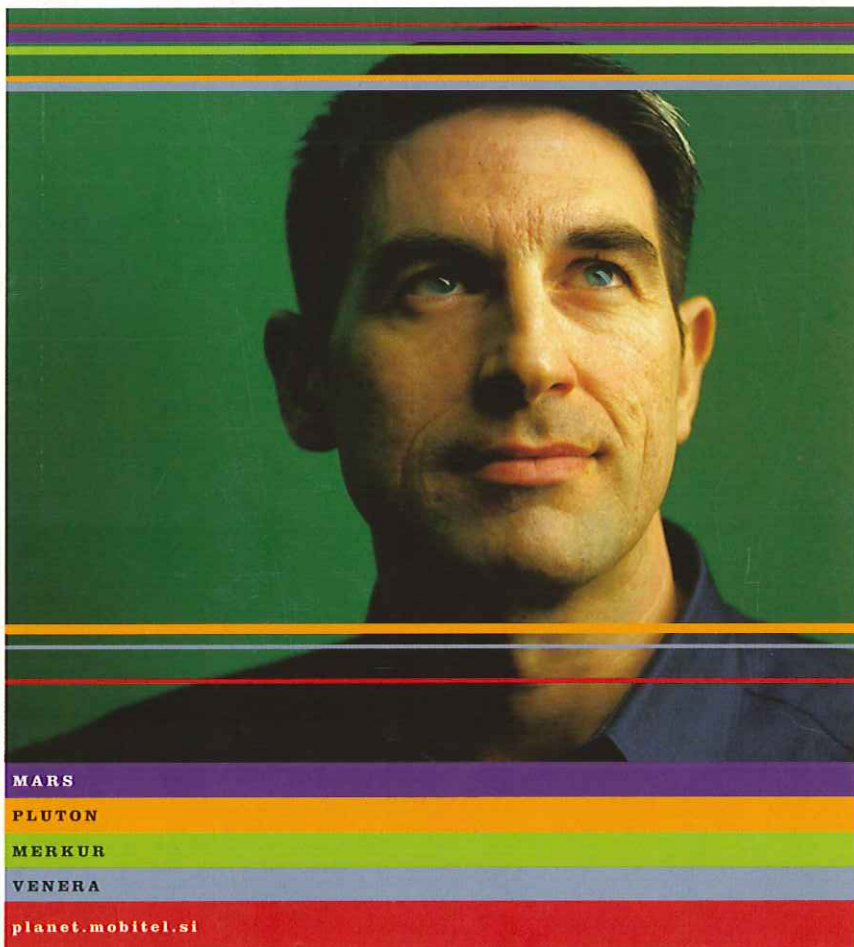

SISTEM MERI VAŠ SRČNI UTRIP, TRENUTNO, POVPREČNO IN NAJVEČJO HITROST TER PREMAGANO RAZDALJO.

Z DATA RECORDER ENOTO LAHKO PODATKE HRANITE, ANALIZIRATE IN IMATE PREGLED NAD SVOJIMI DOSEŽKI.

Emona Obala Koper d.d.
Zunanja in notranja trgovina
Tel. (01) 568 68 94

MARS

PLUTON

MERKUR

VENERA

planet.mobitel.si

Moj planet. **Merkur.**

Izberite ga tudi vi.

Novi vsebinski multimedijski portal Planet združuje 1000+1 informacijo in 1000+1 zabavo. Planet Merkur vam omogoča takojšen dostop do zadnje novice, gospodarskih novic, konzuma, kinoprograma in prometnih informacij. Seveda jim po želji dodajate še druge svoje najljubše, prosto pa dostopate tudi do vseh ostalih vsebin na planetu. Kadarkoli se odločite za drugega: Mars, Venero ali Pluton.

Planet

